

petrol-ış
Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası

İki aylık dergi
AĞUSTOS 2008
SAYI: 28

Kadın

1 Eylül Dünya Barış Günü'nde Meydanlardayız!

***Barışı Savunmak,
Hayatı Savunmaktır***

-
- Prof. Dr. Yıldız Ecevit **İSTİHDAM KONUSUNDA CİDDİ BİR SİYASİ İRADE NOKSANLIĞI VAR**
 - Otizmle Mücadele Eden Aileler **TALEP EDEBİLMEK İÇİN GÜÇ OLMANIZ GEREKİR**
 - Basın Emekçileri Uyanıyor **KALEMİNDEN VE SENDİKAMDAN ELİNİ ÇEK**
-

İÇİNDEKİLER

Merhaba (3)

1 Eylül Dünya Barış Günü'nde Meydanlardayız!
Kadınlar "Savaşa Hayır, Barış Hemen Şimdi!" Diyor (4)

Haydi Kadınlar Sendikaya! Örgütlenelim, Güçlenelim... (5)

Tuzla Tersanelerinde İşçi Cinayetleri Devam Ediyor:
Boğularak Öldürüldüler (6)

Key Ödemelerinde Boşanmış Kadının Hakkı Gasp Edildi (7)

Neoliberal Devlet Kadınlara Ne Getirdi? (8)

DÜNYA SENDİKALARINDAN

Kırsal Kültürün Kalp Atışları Kadınlar (10)

Ev Kadınlarının Oluşturduğu Farklı Bir Örgütlenme:
Petrol-İş Bandırma Kadın Komisyonu (11)

Ev Kadınlarına ve Ev Hizmetlilerine Yasal Güvence (16)

8 Yılda Kadın İstihdamı Daha da Geriledi. Çözüm Önerileri Hayata Geçirilmiyor:
"İstihdam Konusunda Ciddi Bir Siyasi İrade Noksanlığı Var" (18)

Şiddete Karşı Kadın Dayanışması (22)

Basın Emekçileri Uyanıyor:
"Kalemimden ve Sendikamdan Elini Çek" (24)

Ne Demişler: "Hak Verilmez, Alınır!" (25)

Ekmek ve Gül Yapımcısı Şengül Karadağ:
Sendikalı Kadınları da Bekliyoruz! (26)

Almanya Göçmen Kadınlar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Pelin Şener:
"Mesafe Bizi Uzak Kılmıyor, Çünkü Duygularımız Ortak" (28)

Her Zaman Bir Çocuk Bakıcımız Vardır (30)

Bugün Tribün ve Kahve, Yarın Halı Saha, Gelecekte Saha! (31)

Otizmlili Çocuk Sahibi Aileler OMAD'da Örgütleniyor:
Talep Edebilmek İçin Güç Olmanız Gerekir (32)

Sigara Sinsi Sinsi Öldürüyor (36)

TARİHTEN KADIN SESLERİ

Kadın Hakları Mücadelesinde Öncü Bir Kadın: Ulviye Mevlan Civelier (38)
Hazırlayan: Doç. Dr. Serpil Çakır

TOPLUMSAL CİNSİYET

Eşitliğin Neresindeyiz? (40)

Evde, İşte Çalışırken Haklarımız (42)

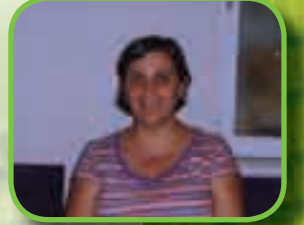
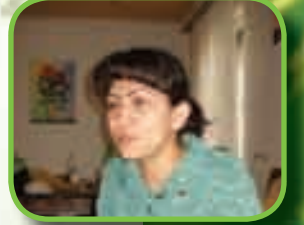
Kadınlar Artık İzlemekle Yetinmeyecek... (43)

KÜLTÜR-SANAT

"İğne Deliğinden Sızan Işık" (44)
Hazırlayan: Behice Çağlar

EVET, MUTFAKTA BİRİLERİ VAR!

Patlıcansız Yaz Geçer mi? (46)
Hazırlayan: Selgin Zırlı Kaplan

Merhaba

Sıcak bir yaz mevsimini daha geride bıraktık ve biz yine karşınızdayız...

Bu sayımızın gündemi barış. Savaşın en çok vurduğu kesimlerden biri şüphesiz kadınlar. 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde kadınlar barış taleplerini en yüksek sesleyle meydanlarda dile getirecekler.

Sistem çöküyor... Ergenekon soruşturmaları, derin devletin iyisi olur mu tartışmaları, operasyonlar, bombalı saldırılar, göçük altında yaşamını yitiren kız çocukları, daha dünyaya gelir gelmez, veda etmek zorunda kalan 45 bebek, iş kazaları, fabrika kapatmaları... Gazetelere üstün körü baktığınızda bile bir "Babil'in Son Günleri" hali içinde olduğumuz görünüyor.

Sistem çöküyor ve ne yazık ki onun oluşumuna en az katkı verenlere, yoksullara, ezilenlere, emekçilere, kadınlara, çocuklara, zaten yaşayamayan kim varsa onlara kesiliyor fatura...

Bu şartlar altında hem ülke hem de sendikal gündeme kadın açısından yaklaşmaya çalışan bir sayı daha hazırladık...

Petrol-İş'in gündeminde örgütsel gelişmeyi hızlandırma var. Örgütlenme bir sendikanın başta gelen görevi; o olmazsa sendika olmaz elbette... Biz de "kadınları sendikaya katmak için özel olarak neler yapılabilir" sorusunu gündem sayfalarımıza aldık. Bu daha ilk, başka ülke deneyimleri, sendikamızın geçmişteki deneyimleri konuya devam etmeyi düşünüyoruz...

Şubelerde yapılan söyleşilere bir yenisini ekledik... Bandırma Şubesi'nde, üye eşi kadınlar tarafından kurulan bir kadın komisyonu var. Onları ziyaret ettik yaz başında, bize kendilerini anlattılar. İlgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

TÜSİAD, KAGİDER ile birlikte 2008 Kadın Raporunu hazırladı. Kadın sorununa aşına olanlar bu raporun önemini bilirler... Bu kez raporda eşitsizlik ön planda. Eğitim, siyaset, istihdam.... Çeşitli alanlardaki kadın erkek eşitsizliğini anlatan çalışmalar. Bunlar arasında bizleri en çok ilgilendiren kadın istihdamı seçtik, raporun bu bölümünü hazırlayan ODTÜ Sosyoloji Bölümü öğretim üyelerinden, kadın istihdamı ile ilgili çalışmalarıyla tanıştığımız Prof. Dr. Yıldız Ecevit ile konuştuk... Umarız ufuk açıcı olmuştur.

2001 krizinden sonra Türkiye'nin küresel

kapitalizmle bütünleşmesinin topluma önemli maliyetleri oldu. Yelda Yücel, neoliberal devletin kadınlara ne getirdiğini irdelemiş. Yazısı için teşekkür ederiz.

Sağlık sayfalarımızı bu sayıda katıldığımız bir radyo programından ismimizi duyan ve ne tür katkı yapabilirim diye bizi hemen arayan Prof. Dr. Yıldız Tümerdem hazırladı... Kendisine çok teşekkür ediyoruz.

Dayanışma köşemizde Göçmen Kadınlar Birliği, kitap söyleşimizde Mor Çatı'nın kitabı var...

Avrupa kupasına kadınların ilgisi yoğun. Bu garip gelişme karşısında arkadaşımız gazeteci, yazar Ayşe Düzkan'dan bir yazı istedik, sağolsun bizi kırmadı...

Aliğa Şubesi Mali Sekreteri Adalet Kul'un, ev kadınlarını ve ev hizmetlerinde çalışan kadınları ele aldığı yazısını ilgili sayfalarımızda bulabilirsiniz.

Medyada erkek egemenliğine ve cinsiyet ayrımcı politikalara dur demek için kurulan Kadının Medya İzleme Grubu MEDİZ, bugünlerde epey hareketli. Eylemler, araştırmalar, basın açıklamalarıyla sadece izlemekle yetinmeyeceğinin işaretlerini veriyor.

Otizmli çocuk sahibi aileler bir dernek kurdu: Otizmle Mücadele Eden Aileler Derneği. Derneğin kurucularından iki kadın arkadaşımızla otizmli, otizmle mücadeleyi konuştuk.

Dünya Sendikalarından sayfamızda Çiftçi Sendikaları Konfederasyonu (Çiftçi-Sen) Kurucu Genel Başkanı Abdullah Aysu'nun yolladığı, Uluslararası Köylü Hakları Konferansı'na katılan çiftçi kadınlarla ilgili yazı, dünyanın diğer yerlerindeki kırsal kesimde çalışan kadınların durumuna ışık tutuyor. Bizimle paylaştığı için kendisine teşekkür ediyoruz.

Hayırlı haberler var bu arada. Sendikal Bilinç köşemizi hazırlayan Betül Urhan hocamız evlendi, kendisine mutluluklar diliyoruz...

Hukuk, sendika köşelerimiz bu sayıda, arkadaşlarımızın yurt dışı seyahatine, medeni durum değiştirme hallerine kurban gitti... Ama diğer köşelerimiz yerinde...

Eylül'de size hoş sürprizlerimiz var... Şimdilik hoşçakalın, mutlu ve umutlu olun!

Yanlışlık, özür

Geçen sayımızda Kentteki Azınlık Kadınlar makalesinde, bize yazıyı gönderen akademisyen dostlarımızın dip notta verdiğimiz kariyer bilgilerini karıştırmış, doğrusu aşağıdaki gibidir... Bizi bağışlayacaklarını umuyoruz.

Melis Oğuz: B.C.P., B.S. Orta Doğu Teknik Üniversitesi; MSc London School of Economics and Political Science

Neslihan Atatimur: B.C.P., M.R.P. Orta Doğu Teknik Üniversitesi

petrol-ış
İşçi Sendikası

İki aylık dergi
AĞUSTOS 2008
SAYI: 28

kadın

1 Eylül Dünya Barış Günü'nde Meydanlardayız!

Barışı Savunmak, Hayatı Savunmaktır

Prof. Dr. Yıldız Ecevit İSTİHDAM KONUSUNDA CİNDİ BİR SİYASİ İMAJE HONORANLIĞI VAR
Otizmle Mücadele Eden Aileler TALEP EDEBİLMEK İÇİN GÜÇ OLMAKLAZ GEREKİR
Basın Emekçileri Uyanıyor KALEMİNDEN VE SENDİKADAN ELİNİ ÇIK

Petrol-İş Kadın Dergisi

Ağustos 2008 / Sayı 28

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu
Mustafa Öztaşkın / Genel Başkan
Mustafa Çavdar / Genel Sekreter
İbrahim Doğangül / Genel Mali Sekreter
Nimetullah Sözen / Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri
Mehmet Güray / Genel Yönetim Sekreteri

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası
adına sahibi:

Genel Başkan Mustafa Öztaşkın

Yazışları Müdürü
Mehmet Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni
Necia Akgökçe

Editörler
Necia Akgökçe, Selgin Zırlı Kaplan

Tasarım ve Uygulama
Selgin Zırlı Kaplan

İdare Yeri:
Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 25 Altunizade 81180
Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 474 98 70 (10 hat)
Faks: (0216) 474 98 67

Baskı:
Bileşim Matbaası
Bileşim Yayıncılık, Fuarçılık ve Tan. Hiz. San. ve Tic. AŞ
Barbaros Cad. No: 11 4. Levent / İstanbul
Tel: 0212 324 44 43

Web Adresi: www.petrol-is.org.tr

e-posta: merkez@petrol-is.org.tr

Yerel Süreli Yayın
(Petrol-İş Dergisi'nin özel ekidir.)

Ağustos 2008'de basılmıştır.

1 Eylül Dünya Barış Günü'nde Meydanlardayız!

Kadınlar “Savaşa Hayır, Barış Hemen Şimdi!” Diyor

1 Eylül Dünya Barış günü... 1 Eylül'de dünyanın her yerinde barış ve özgürlüklerden yana olan insanlar, meydanlarda toplanacak ve taleplerini haykıracaklar. Türkiye'de de Barış Meclisi tarafından “Türkiye Barışı İçin Buluşuyor”, başlığı altında Diyarbakır, Adana, İstanbul'da 31 Ağustos Pazar Günü büyük mitingler düzenliyor... Kadınlar savaşın en çok vurduğu kesim... 1 Eylül Barış gününde onların da savaş yanlılarına söyleyecekleri çok söz var.

Dünya kaynıyor. Kafkaslar'dan Orta-doğu'ya, oradan Türkiye'ye... Savaş tek alternatif olarak gösterilirken, şovenizm, ırkçılık, cinsiyetçilik körükleniyor, dünyanın yoksul halkları birbirine düşman edilmek isteniyor. Türkiye ise yıllardır, bir savaş atmosferinde yaşıyor. Hakim kılınmaya çalışılan bu savaş, çatışma ortamı ile insanlar sindiriliyor, en sıradan haklarını bile kullanamaz hale getiriliyor. Savaş ekonomisi, emekçilerin, çalışanların daha da

yoksullaşmasına sebep oluyor. Savaştan ve çatışma ortamından herkes zarar görüyor. Ama kadınların gördüğü zarar daha da katmerli. Kadınlar için savaşlar, en yakınlarını kaybetme, tecavüz, taciz anlamına gelir. Sadece sıcak çatışmaların olduğu yerlerde değil, olmadığı yerlerde de güçlenen militarizm, şiddet ortamı, kadınların daha fazla dayak yemesi, daha az dışarı çıkması, daha çok şiddete maruz kalmasına sebep oluyor, bu ortam

erkek egemenliğini güçlendiriyor. Erkek egemenliği güçlendikçe de kadınların durumu zorlaşıyor. Son dönemlerde artan namus cinayetlerinin, kadına yönelik şiddetin, kadın hakları ihlallerinin güçlenen erkek egemenliği ile yakından bağlantısı var... O nedenle kadınlar 31 Ağustos 2008 tarihinde “**Türkiye Barışı İçin Buluşuyor**” mitinglerinin en kararlı katılımcıları olarak alanları dolduracaklar. “Kadınlar savaş istemiyor!” diye bağıracaklar.

Görüş

Gülseren Yoleri

/ İHD İstanbul Şube Başkanı ve Türkiye Barışı İçin Buluşuyor Mitingleri İstanbul Tertip Komitesi Başkanı

Barış hepimizin acil ihtiyacıdır

Savaşlardan şüphesiz herkes mağdur oluyor, ama kadınlar ve çocuklar çok daha büyük mağduriyetler yaşıyorlar. Savaşın genel yoksunluk ve yoksullukları ve kısıtlamalarının yanı sıra kadınlar cinsiyetleri nedeniyle de baskı ve şiddete maruz kalıyorlar. Dünyanın neresinde olursa olsun her savaşta kadınlar tecavüze uğruyorlar. Her savaşın kadınlar için genel görüntüsü bu. Bedeni köleleştirilen kadının, emeği de saldırı-

lar tarafından amansızca kullanılıyor. Savaş mağduru kadınlar emekleri üzerinden de bir mağduriyet yaşıyorlar.

Savaş herkes için yaşam hakkının elinden alınması, eğitimden, sağlık haklarından yararlanamama anlamına da geliyor. Ama çocuklar bu ortamdan en çok zarar gören kesimler oluyor. Yeteri kadar beslenemiyorlar, sağlıklı gelişemiyorlar, eğitim alamıyorlar ve kadınlar

çocukları üzerinden de bir eziyet yaşıyorlar.

Barış sadece silahların ve roketlerin olduğu savaş durumlarında savunduğumuz bir şey değildir. Barış hayatın kendisidir. Barışı savunmak hayatı savunmaktır. İnsanların hayatın her alanında, aile yaşamında, sokakta, işte barışa ihtiyacı vardır...

Yalnızca savaşın mağduru olan ve hakları elinden alınan

saldırılan kesimlerin değil herkesin barışa ihtiyacı var. Savaşın saldırganı olan egemen toplumların insanların da barışa ihtiyacı var. Onlar da birilerine düşman edildikleri ve düşman kazandıkları için mağdurlar, dolayısıyla onların da barışa ihtiyacı var. Hem saldırının kendi tebası hem de saldırının mağduru olan her iki kesimin de barışa ihtiyacı var... Hepimizin en önemli en acil ihtiyacı barıştır.

Haydi Kadınlar Sendikaya! Örgütlenelim, Güçlenelim...

Gittikçe ağırlaşan, bizi insanlıktan çıkaran, yaşam ve çalışma koşullarına karşı bir araya gelerek, örgütlenerek direniş hattı oluşturabiliriz. Ezilenlerin de en yoksulu olan kadınların sendikalara üye olmaları üye olan kadınların da sendikal örgütlenme süreçlerinde aktif rol almaları gerekiyor... Bunun için sendikalara biraz da kadınlara önemli görevler düşüyor.

Özelleştirmeler, sistematik baskılar, esnekleştirme, kural-sızlaştırma sonucunda yaşanan üye kayıpları ve sendika-sızlaştırma politikalarıyla son zamanlarda daha can alıcı bir hal aldı. Sendikamız Petrol-İş uzun zamandır, örgütlenme engellerini ve politikalarını tartışıyor, bu konuda raporlar yayımlandı, çalışmalar yürütülüyor. Önemli bazen de küçük küçük adımlar atılıyor...

Biz de kadın tarafından olaya katkılarımızı sunmaya çalışıyoruz, karınca kararınca. Petrol-İş Sendikası'nda kadın üye sayısı oldukça düşük; 1670 civarında kadın üyemiz var...

Kadın dergisinde kadın üyelerle her sayı yaptığımız söyleşilerden, kadınların bir kısmının sendikal hareket içinde pek de aktif olmak istemediğini saptadık... Ama çok aktif olmak, her düzeyde görev almak isteyen kadın üyeler çoğunlukta... Son dönemlerde eğitimlerde kadınlara uygulanan kapalı kota eğitime gelen kadın sayısının iki katına çıkmasını sağladı...Petrol-İş Kadınların önemli grevlere imza attığı, direniş geleneği olan bir sendika.

1964 yılında Bereç Pil fabrikasında direnenlerin büyük bir bölümü kadın işçilerdi. Grev önlüklü beyaz başörtülü işçi kadınların mücadeleleri onların fotoğraf karelerine yansıyan umutları emek tarihinin en önemli belgeleri olarak hafızalarda. 1998'deki Malazlar Direnişi, son dönemde dünya sendikalarının literatürüne giren Novamed direnişi, önu açılan kadınların neler yapabileceğinin açık göstergesi...

Bu gelenek çecevesinde sendikaya kadın üye kazandırmak önemli bir görev olarak karşımızda duruyor...

Kadın örgütlenmesinin kendine özgü engelleri ve dinamikleri var. Bunları göz önünde bulundurmadan kadınları sendikal örgütlere çağırarak, onları örgülemek çok mümkün gibi görünmüyor.

İç örgütlenme açısından atılması gereken ilk adım mevcut üyelerin sayısı ve hangi işkollarına dağıldığını saptamak, olabilir. Kadınların yoğun olarak çalıştığı işyerlerinde işyeri örgütlenme komitesi içinde kadın işçiler mutlaka yer almalıdır. Kadın üyelerin çekingenliklerini göz önünde bulundurulmalı, onların önlerini açılmalı, teşvik edilmelidir.

Örgütlenme çalışmasında basılı materyal hazırlanırken o işyerine özgü kadın sorunları ve bunlara ilişkin çözüm önerileri bu materyallere mutlaka yansıtılmalıdır.

Kadın işçilerin ağırlıklı olduğu kimya, ilaç, kozmetik sektöründe kullanılan kimyasal maddeler, kadın ve bebek sağlığı açısından risk oluşturuyor. Bu tür işyerlerinde , oluşturulacak işçi sağlığına ilişkin risk haritalarında ve verilecek eğitimlerde bu duruma yönelik de çözümler üretilmelidir... İşçi

sağlığına, kadın sağlığına ilişkin çalışmaların işçinin örgütle olan bağının pekiştirilmesi açısından önemli bir işlev yerine getirdiğini, kadın işçilere yönelik İNSEV'le birlikte pilot olarak yürüttüğümüz "Kadının Üreme Sağlığı" seminerlerinde bu açıkça görüldü.

Mevcut işyerlerinde sendikamız kadın işçilerin sadece kadın olarak karşılaştığı sorunları belirlemeli, bu problemlerin çözümünde aktif bir taraf olabilmeli.

Örgütlü olduğumuz yerlerde kadın üyeler bazen çocuklarını bırakacak kimse bulamadıkları bazen de eşleri izin vermediği için toplantılara, seminerlere katılamıyorlar. Kadınların sendikal mücadeleye daha aktif katılmalarını sağlamak için çocuk bakımı sorunu çözümlenmelidir. Eğitim çalışmalarında erkek üyelere verilecek, kadın-erkek eşitliği eğitiminin de eşleri de Petrol-İş üyesi olan kadınlar açısından kadınların hareket kabiliyetini artıracak kanısındayız...

Yeni örgütlenilecek yerlerde ise kadın erkek sayısı örgütlenmenin başından itibaren tespit edilmeli. Örgütlenilecek olan yer eğer uluslararası bir şirket ise bunların imzaladıkları "sosyal sorumluluk" anlaşmaların ayrımcılığa ve kadın haklarına yönelik tahahütleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu orada yürütülecek kadın işçilerin örgütlenme faaliyetinde elimizi güçlendiren bir araç olabilir.

Sendikamızın yürüteceği örgütlenme faaliyetleri sırasında kadın üyelere, kadınlara ait tüm çalışmalarda, Petrol-İş Kadın Dergisi, olarak elimizden gelen katkıları yapacağız. Petrol-İş üyesi kadın arkadaşlarımızı dergimiz aracılığıyla sürece katılmaya çağırıyoruz. Kadın işçi olarak yaşadığınız sorunları, bunlara yönelik ürettiğiniz çözümleri, bilgilerinizi, önerilerinizi bizlerle paylaşın. Çünkü kadınların sendikalara, sendikaların da kadınlara her zamankinden daha fazla ihtiyacı var...

Tuzla tersanelerinde işçi cinayetleri devam ediyor:

Boğularak öldürüldüler

Tuzla Tersaneleri'nde işçilerin kum torbaları yerine kobay olarak filika testinde kullanılmaları sonucunda üç işçi yaşamını yitirdi. Uzmanların "içinde insan kullanılarak bu test yapılmaz" diye karşı çıkmasına rağmen yapılan test, işçi hayatının Türkiye'de ne kadar ucuz olduğunun göstergesi. Sendikamız işyeri hekimi Dr. Ahmet Ekinci yazdı.

Ahmet Ekinci

Korkunç şeyler oluyor Tuzla Tersanelerinde, önüne geçilemeyen, önlenemeyen ölümler.

Bu kadar sıklıkla üst üste gelen kazaları, kaza kategorisinde kabul etmek zorlaşıyor.

Tersanelerde çalışanların emekleri üzerinden büyük paralar kazananları herkes biliyor. Ama, sanki kazalardan da nemalanmak isteyenler, kazaları da bir takım çıkarılara alet etmek isteyen çevreler var.

Kazalardan, ölümler ve yaralanmalarla sonuçlanmış olaylardan sorumlu olanlar, en hafif cezalarla durumu geçiştirmek isteyeceklerdir. Ama canlarını ve sağlıklarını kaybeden işçiler, onların yakınları, bağlı bulunduğu örgütleri, hukuk ve adalet sistemimiz ve devlet yetkilileri sorumluların cezasız kalmalarını önlemelidir. Sorumluların yaptıkları yanlışlarında kâr kalmamalıdır. Aksi halde işçinin canı ve sağlığı kıymetsizleştirilmiş, önemsizleştirilmiş, yeni kazaların önlenmesi için önlemler gereksizleştirilmiş olur. Kazalar doğallaştırılmış, olağanlaştırılmış olur. Bundan hukuk sistemimiz de payını alır, devlet de payını alır, güvenilirliği kalmaz. Zaten bu tür şeyler birikerek, hukuktan ve devletten umudun yitirmesine neden olmaktadır. Hukukun ve devletin hakim olmadığı ortamlarda terör ve terör örgütleri hakimiyet kurar.

Şimdiye kadar böyle oldu. Eğer son kaza da öncekiler gibi geçiştirilirse, "böyle gelmiş böyle gider" olacaksa, insanlarımızın sabrı da zorlanacaktır.

Daha önceki kazalardan sonra şunları yazdık.

Tuzladaki iş kazası sonucu ölümler, burada çalışan işçilerin ne oranda sömürüldüklerini ortaya çıkardı. Büyük yük tonajlı gemi yapımları ile tersane

sahipleri büyük kârlar elde ederken. 35-40 YTL gündelik, sigortasız, sendikasız, günde 10-11 saat çalışan on binlerce işçinin olduğunun farkına vardık. Kayıtlara geçmeyen ölümlü iş kazalarına şahit olduk. Denize düşüp yaşamını kaybeden bir işçinin günlerce sonra deniz altından cesedinin çıkarıldığını gördük.

Çalışma şartlarında bu denli yüksek riskler varken, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tersane sahipleri ile protokol imzaladıklarının propaganda-sını yaptı durdu. Protokolün içeriğine baktığımızda, işçilerin eğitimlerinin ön plana çıkarıldığını gördük. Yani işçiler eğitilecek, eğitimler sonucunda kişisel koruyucuları kullanacak ve böylece kazalar önlenecek, diye düşünülmekteydi. Halbuki kişisel koruyucular, iş kazalarının önlenmesinde en son çaredir. Kafasına tonlarca ağırlıkta yük düşen bir işçinin baretı olsa ne olur, olmasa ne olur? Zehirli dumanların olduğu bir ortamda toz maskesi olsa ne olur, olmasa ne olur?

İşçiler baret, maske vs. takmak gerektiğini bilse ne olur, bilmesene ne olur?

Günde 12 saat çalışan, 35 YTL yevmiye alan bir işçide tükenmişlik sendromu ortaya çıkacaktır. Böyle bir işçi kaza yapmaya meyilli bir işçidir.

Halbuki; asıl olan tehlikeleri kaynağında kurutmaktır. Riskler kaynağında kurutulmuyor ise ortam iyileştirilmelidir. Ortam için de önlem alma olanağı yoksa, o zaman işçide önlem alınır. Eğitilir, kişisel koruyucuları kullanmaları sağlanır. Halbuki Tuzla'da kaynağa yönelik, ortama yönelik pek çok önlem alınabileceken, en ucuz ve en son yapılması gereken önlemler üzerinden protokol imzalanmıştır.

Pratik bir yararının olmayacağını da hep beraber göreceğiz.

Evet pratik bir yararı olmadığını hep beraber gördük. Keşke haklı çıkmaysaydık.

Yeni bir filikada ağırlık testi yapılıyor mu?

Neyin testi?

Filikanın taşıyabileceği yükün mü? Filikayı denize indiren ipin mi? Yoksa işçilerin emirlere itaat etmesini mi?

Denize düşüp içi su alan filikadan sağ çıkılabileceğinin testi mi?

Hayati tehlike içeren iş yapmayı reddeden işçi yaşamda kalıyor, itaat edenler yaşamsal tehlike geçiriyor ve ölüyor. Sonra işveren, verilen işi reddetti diyenleri işten atıyor.

Ne korkunç, ne insanlık dışı bir durum!

Bütün değerleri yaratan işçi sınıfımızın emeğinin ucuz olduğunu biliyorduk.

Ama görülüyor ki yaşamları da o kadar ucuz.

Bu gidişe son vermenin zamanı geldi de geçiyor.

KEY ödemelerinde boşanmış kadının hakkı gasp edildi

Kadınlar Konut Edinme Yardımı (KEY) geri ödemelerinde de ayrımcılığa uğradı... Tek kişiye yapılan ödemeden, eşlerinden ayrılmış kadınlar yararlanamadı. Ama kadınlar Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvenceye alınan eşitlik ilkesine ve ayrımcılık yasağına aykırı olduğu gerekçesiyle, bu konuda dava açıp haklarını savunabilirler.

28 Temmuz'da tamam 500 YTL oradan gelir, bu aylık kirayı kotarırsam gelecek aya da kömür, odun parasını kotarırm deyip hesapta 50 YTL görünce büyük hayal kırıklığına uğradığı bazılarımızın bin beklerken bir aldığı KEY geri ödemelerinde boşanan kadınların hakları gasp edildi.

Peki neden?

Biliyorsunuz KEY geri ödemeleri 1987-1995 arası dönemi kapsıyor. Bu dönemde eski medeni yasa hükümleri geçerliydi, eski medeni yasada da aile birliğinin reisi erkekti. Geri ödemeler de aileden bir kişiye ailenin reisine yapılacaktı...

2002'de değişen Medeni Yasa'da aile reisi diye bir kavram bulunmuyor, yasa evlilik birliğinin yönetiminde eşit söz ve temsil hakkını getirdi. Yasaların değişmesiyle de olmuyor, tabii... Yüzlerce yıllık ataerki gelenek var, kemiklere iliklere, DNA'lara kadar sinmiş.

Şimdi siz medeni yasa gibi bir insanın doğumundan ölümüne kadar hayatının hemen hemen tümünü etkileyecek bir yasada değişiklikler yapıyor, bunu kadın-erkek eşitliği belgesi olarak lanse ediyorsunuz ama bu değişiklikleri ve yeniliklerin, uygulamaya nasıl yansıyacağına dair en ufak bir öngörünüz yok ya da bu konuda kılınızı kıpırdatmak istemiyorsunuz...

Bir ihtimal daha var elbette; kadınların elde ettiği her hakka "şimdilik aldınız, ama bunu zamanı gelince sizin burununuzdan getireceğiz" diye bakıyorsunuz...

Aynı eşitlik getiren yeni yasal mal rejiminin yürürlük kanunu ile daraltılarak, 2002 ocağından önceki edinilen malları kapsamaması gibi, aynı KEY ödemelerinde boşanan kadına ödeme yapılması gibi...

Kadınlar bu süreçte boş durmadılar. Meclis'te CHP İzmir Milletvekili Canan Arıtman, geri ödemelerin düzenlendiği yasa görüşmelerinde bu eşitsizliğin giderilmesi için bir değişiklik önergesi verdi. Önerge, AKP'li milletvekillerinin oylarıyla reddedildi...

Canan Arıtman "Bu Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı. Geri ödeme yapılırken sadece erkeğe veya sadece kadına olmamalı. Hele boşanmış kadınların hak gaspları telafi edilmeli" diyordu.

Arıtman eşitsizliğin giderilmesi için verdiği önergede, kesintilerin yapıldığı yıllarda evli olan çiftlerin geri ödemesinin eşit olarak yapılmasını, boşanmış olanlardan da evlilik süresi içindeki haklarının ödenmesini önermiş.

Sonuç: Sonucu şöyle açıklıyor "Bağımsızlar dahil bütün muhalefet milletvekilleri buna olumlu oy kullanırken, AKP'nin kadın milletvekilleri de dahil hayır dediler ve eşitsizliği sürdürdüler; kadın haklarının ihlalden yana oldular."

Demek ki kadın olmak kafi olmuyor böyle durumlarda kadın bakış açısına sahip olmak, tüm politikalara bu kadınların yararına mı zararına mı, diye bakmak gerekiyor...Türban hak, KEY ödemeleri kadınlara haram, şeklinde bir hak arama mücadelesi olmuyor elbette.

Daha sonra yasa Cumhurbaşkanı'nın da onayından geçti...

Büyük çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu bir insan kitlesi Ziraat Bankası'nın önünde bitmez tükenmez kuyruklara girerek, ah ederek, tüh size diyerek aldılar geri ödemeleri. Eksik, gedik...

Kadın örgütleri kampanya düzenlediler, basın açıklamaları yapıldı. Eğitim-Sen'li kadınlar KEY hak sahiplerine ödeme yapılmasına ilişkin işlemin, boşanmış kadınların pay almamalarına yönelik düzenlemesinin iptali istemiyle Danıştay'da dava açtı. Dava boşandığı için KEY ödemesi alamayan Ankara 2 No'lu Şube üyesi adına açıldı. Eğitim-Sen Merkez Kadın Sekreteri Gülçin İsbert, Ataerki zihniyetin ürünü olarak yapılan düzenlemelerin, 1987-1995 yılları arasında çalıştıkları halde boşanmış kadınların KEY'den yoksun kalmalarına yol açtığını söylüyor.

İsbert bu düzenlemenin kaynağını 3320 Sayılı Kanun'un (Memurlar ve İşçiler İle Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yardımı Yapılması Hakkında Kanun) uygulama yönetmeliğinin "Eşlere Yapılacak Yardım" başlıklı 5. maddesinde geçen "aile reisine" ibaresinin iptalinin gerekli olduğunu sözlerine ekliyor.

2 No'lu şube üyesi adına verilen dava dilekçesinde bu maddenin Anayasa'nın eşit ilkesine de aykırı olduğunun da altı çiziliyor...

KAHDEM'den Avukat Habibe Yılmaz Kayar ise bu durumun Anayasa ve Uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan eşitlik ilkesine aykırı olduğunu saptıyor, hak kaybına uğrayan kadınların yargıya başvurmaları için bir avukattan hukuki destek almalarını, mali durumu bir avukattan destek almaya uygun olmayan kadınların da bu durumu kanıtlayarak baroların adli yardım servisinden yardım alabileceklerini söylüyor.

Kadınlar bu işin peşini bırakmaya niyetli değiller. Bu konuda verilecek bir karar diğer kadınların da önünü açacak...

Neoliberal Devlet kadınlara ne getirdi?

Türkiye 2001 krizinden sonra küresel kapitalizmle bütünleşirken, bu dönüşümün topluma önemli maliyetleri oldu. Kadınlar kriz sonrası yeniden uyumun maliyetlerine katlanmak ve hayatta kalma stratejileri geliştirmek zorunda kaldılar.

Yelda Yücel

Türkiye tarihindeki en büyük kırılmalardan biri olan 2001 krizinin maliyetleri ve sonraki dönüşümler bugüne kadar epeyce tartışıldı. Ancak, bu dönüşümde kadınların aldığı pay ve kadın mücadelesi yeterince görünür olmadı. Oysa Türkiye 2001 krizinden sonra küresel kapitalizmle bütünleşirken, bu dönüşümün topluma önemli maliyetleri oldu. Tarımdaki çözülme hızlandı, tekstil sektörü daraldı, kamu sektörü küçüldü, sosyal güvenlik haklarında erime hızlandı. Bu programın en “şaşaalı” beş yılında, yani 2002-2006 döneminde %7’yi aşan ekonomik büyüme yeterince istihdam yaratamadı. Şimdi düşük büyüme safhasındayız ve işsizlik hızlanmaya başladı.

Bütün bu saydığım alanlarda, kadınlar kriz sonrası yeniden uyumun maliyetlerine katlanmak ve hayatta kalma stratejileri geliştirmek zorunda kaldılar. Öte yandan, sermaye birikiminin hiçbir şekilde formel ücretli emek piyasası içine çekilmeyecek, ücretsiz/karşılıksız emek olarak kalacak ya da geçimlik üretimle hayatını sürdürmeye çalışan emeğe ihtiyaç duyduğunu biliyoruz. Bu ihtiyaç sürdükçe kadınlar bundan sonra da iktisadi yaşamın temel bileşeni olmaya devam edecek. Avrupa Birliği uyum sürecinin de etkisiyle, kadın istihdamı ve girişimciliğinden sık sık söz edileceğini duyacağız. Ya da, AKP’nin yoksullukla mücadelede sihirli değnek misali sunduğu mikrokredilerin öznesi olarak kadınlar yine öne sürülecek.

Bütün bunlar bir yana, 2000li yılların en hareketli, en militan kesimini de yine kadınların oluşturduğunu teslim etmek gerekiyor. Medeni Kanun Değişiklikleri, Novamed direnişi, sosyal güvenlik yasa tasarısı ve istihdam yasası-

la ilgili sürdürülen kampanyalar, hak ihlalleri takibi ve taleplerin oluşturulmasında feminist mücadelenin ve kadınların emeği göz ardı edilemez.

Kadınların yarattığı değer

Mine Eder, neoliberal devleti tanımlarken, üç farklı yanına dikkat çekiyor¹: Bunlar kolaylaştırıcı/eyleyici devlet, zorlayıcı/zor kullanan devlet ve kayıtdışı devlet. Devlet bütün bu özellikleriyle, kanunilik ve kanundışılık, kayıt altında olma ile kayıtdışılık arasındaki çizgileri yeniden biçimlendiriyor, üretiyor. Daha çok ikinci ve üçüncü özellikleri nedeniyle neoliberal devlet günümüzde daha fazla kriminal, kanundışı ve kayıtdışı hale geliyor.

Bu kanundışılığın artışı iktisadi alanda enformel sektörün genişlemesinde, uluslararası ve iç göçün hızlanmasında kendini gösteriyor. Ve kadınlar bu alanların hepsinin merkezinde yer alıyorlar. Öyle ki, bu iktisadi alanlarda kadınların yarattığı değer ülkelerin temel gelir kaynağı haline gelebiliyor.

Dünya Göç Raporu’na (2005) göre uluslararası göçmenlerin %49’u kadın. Göçmen gelirleri azgelişmiş küçük ülkelerde gayrisafi yurtiçi hasılanın %30’unu aşıyor. Güvencesiz çalışmanın, hak gasplarının yoğun olduğu enformel sektörün büyüklüğü de tarım dışı istihdamda %70’lere, tarım istihdam dahil edildiğinde %80’lere ulaşıyor (ILO 2002). Enformel sektör daha çok kadın emeği deposu olarak işlev gören bir alan. Gelişmekte olan ülkelerde tarım dışında kalan enformel sektörde kadın istihdamı %60’ın üzerinde. Örneğin Çin mucizesi denen fenomene yol açan

faktörlerden biri özel ekonomik bölgeler denen ihracata dönük üretim alanlarında kadın emeğinin sömürülmesi.

Göç olsun, serbest bölgeler ya da enformel sektör olsun, bu alanlarda devlet belirleyici. Emeğin ucuzlaması, özellikle kadın emeğinin ucuzlatılmasıyla elde edilen rant, devletin bu alanlardaki hak ihlallerine göz yummasına neden oluyor. Ne yazık ki, Türkiye’de enformel sektörle ilgili bütünlüklü istatiki veri bulamıyoruz. Ancak, biliyoruz ki Türkiye’de de iç göç, dış göç ve enformel sektör üçgeninde, ucuz kadın emeği üzerinden önemli bir rant alanı oluşmuş durumda.

Öte yandan, yukarıda saydığım kriminal alanlarda ya da Türkiye’nin dünya işbölümünde aldığı konuma bağlı olarak, ihracat bölgelerinde veya serbest bölgelerde kadın istihdamı artacak gibi görünüyor. Oysa, Türkiye’de kadın istihdamı başlıbaşına sorunlu bir alan. İşsizlik verilerinde ki kötüleşmeden kadınlar erkeklere göre daha fazla pay alıyorlar. Bir kez daha tekrar etmekte yarar var: Kadınlar istihdam alanında yoklar. 25 milyon çalışabilir yaştaki kadının 19 milyonu işgücüne katılmıyor; bunun 12 milyonu ise kayıtlarda ev kadını olarak yer alıyor. Her beş kadından sadece birinin çalıştığı ülkemizde çalışan 5 milyon kadının %40’ı tarımda ücretsiz aile işçisi. 2008’in ilk çeyreğinde (geçen yılın aynı dönemine göre), toplam istihdam erkeklerde az da olsa artarken (+188 bin), kadın istihdamı azalmış; bu daralma tamamen tarım sektöründeki 209 bin kişilik azalmadan kaynaklanmış.

Hemen hemen sadece çalışanlar üzerinden tanımlanan sosyal politikaların görmezden geldiği bu 12 milyon kadın için “ev kadını” olmanın ağır sonuçları var. Sosyal güvenlik sisteminin dışında bırakılmak, hastalıkta, yaşlılıkta çok büyük mağduriyetler demek. Sistemin dışarda bıraktığı kadın kitlelerine ulaşmak, bütünlüklü bir sosyal politikanın önemli bir ayağı, sol bir siyasetin temel hedeflerinden biri olmak zorunda.

Sosyal politika ve kadınlar

Bugün AKP, bütünlüklü bir sosyal politikası olmadığı, üstelik kamu harcamalarını kısma ve iş dünyasının ihiyaçları doğrultusunda önceki hükümetlerden çok daha gözü kara davrandığı halde, güçlü bir halk desteğine sahip görünüyor. AKP’nin sosyal politikadan anladığı STKlar ve yerel yönetimlerle işbirliği yapıp, sosyal güvenliği sivil topluma havale etmek; bu arada da sosyal güvenlik reformu gibi uygulamalarla kamu harcamalarını muhasebe mantığına uygun olarak kısmaktan ibaret².

AKP bugüne kadar ders kitaplarının parasız dağıtılması, şartlı nakit transferi, eğitime %100 destek kampanyası gibi uygulamalar dışında fazla bir şey yapmış değil. Ancak, dayanışma, hayırseverlik ve cemaat ilişkilerini hareket geçirerek, örgütlü, muhafazakar, yeni sermayedarların üretim saflarına –toplu namazlar, işe alımlarda dini cemaatlerin etkisi gibi- dini motifleri entegre etmesinden yararlanarak, neoliberal uygulamaların etkisini azaltmayı başardığı muhakkak. Sadece bu kadar bir farklılık bile, şikayet ve direnişin söğürülmesine yetebiliyor.

Yeni sosyal güvenlik yasa tasarısı da –önceki yasa gibi- kayıtlı, çalışan ve prim ödeyebilen kesimler üzerinden tasarlandığı için, kadın nüfusunun önemli bir bölümünün

–başta ev kadınları olmak üzere, kayıtsız, tarımda, genelevde, ev hizmetinde çalışan kadınları- sosyal güvenliğin dışında bırakıyor. Kuramsal olarak sosyal güvenlik sisteminde prim ödeyerek dahil olma seçeneği ödeme güçlüğünü nedeniyle pratik olarak pek çok kadın için mümkün görünmüyor³.

Kadınların hem sosyal güvenlik dışına itilmesi, hem de yakınlarının haklarının törpülenmesi ev içinde kadınların üstlenmek zorunda kaldığı bakım ve üretim yükünü kaçınılmaz olarak arttıracaktır. Ne var ki, bu sonuçlar, AKP’nin kadının öncelikli yerinin evi, vazifesinin ise annelik olduğu şeklindeki muhafazakar söylemiyle son derece uyumlu ve tutarlı. Bu açıdan, kadın istihdamının azalması da, sosyal güvencelerinin aşınması da AKP hükümetinin öncelikli sorunlarını oluşturmadığı gibi, AKP politikaları aile merkezli muhafazakarlığı pekiştirmeye de hizmet ediyor. İş yasası ve sosyal güvenlik yasa tasarılarının alt metninde, kadın ve erkek arasında varolan eşitsizliklerin korunduğu, kadının erkeğe bağımlı kılındığı ve bakıma muhtaç görüldüğü anlayışı okumak mümkün.

Tarımda çözülmenin maliyeti

Kadınlar bu iktisadi sistemin en önemli bileşeni ve Türkiye’nin küresel iktisadi sistem içindeki işbölümüne bağlı olarak önemlerini sürdürecek. Kadın kurtuluş mücadelesi bu eksende kadınların mağduriyetlerini gidermeye, hak ihlallerini takip etmeye, taleplerini ve ajandasını oluşturmaya devam edecek. Halihazırda istihdam ve sosyal politikalar meselesinde çalışmalar sürüyor.

Muhallif kesimleri, dolayısıyla feministleri de zorlayan alanlardan biri, ne yazık ki, enformel sektörde çalışanlara ulaşabilmek. Bu, tüm dünyada emek üzerine çalışan kesimleri meşgul ediyor. İnsanların yaşamlarında ufak da olsa, değişimler yakalanabildiği ölçüde, katılımcı siyasetler güçlenebilir. Bu çerçevede, sosyal güvenlik politikaları ve enformel sektör en büyük mücadele alanları olarak önümüzde duruyor.

Bundan başka, tarımda olup bitenleri izlemenin ve bu alanda bugüne kadar oluşmuş ve bundan sonra oluşacak olan mağduriyetlere yönelik bir siyaset oluşturma da önemli olduğu şüphe götürmez. Türkiye tarımında kriz sonrasında, hükümetin de izlediği –teşviklerin azaltılması ve özelleştirme uygulamaları gibi- politikalara bağlı olarak hızlı bir çözülme yaşanıyor. Bu çözülme, küçük köylülüğün dağılması ve orta ve büyük işletmelerin önem kazanması şeklinde cereyan ediyor. Tarımdan çözülen kitleler şehirlere yığılıyor ama kentlerin yaşam alanı ve iş potansiyeli çok sınırlı. Türkiye’de tarım sadece kadınların istihdamının yüksekliği nedeniyle değil, hayatta kalma nedeni, kalkınma/zenginleşme için önemli bir araç olduğu için de önemli.

Notlar:

¹ Mine Eder, “Moldovyalı Yeni Göçmenler Üzerinden Türkiye’deki Neo-Liberal Devleti Yeniden Düşünmek”, Toplum ve Bilim, Sayı 108, 2007.

² Ayşe Buğra, “AKP Döneminde Sosyal Politika ve Vatandaşlık”, Toplum ve Bilim, Sayı 108, 2007.

³ “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı Kadınlara Nasıl Bir ‘Sosyal Güvenlik’ Vaat Ediyor?”, Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) yayını, Mart (2008).

Kırsal kültürün kalp atışları kadınlar

Çiftçi kadınlar, geri bırakılmış ülkelerde temel besin maddelerinin yüzde 60 ile 80'nini üretirler. İşte bu kadınlar Uluslararası Köylü Hakları Konferansı başlamadan bir gün önce 20 Haziran 2008 tarihinde bir araya gelerek, Köylü Kadınlar Bildirgesi'ni yazdılar. (*)

Toplayıcı bir kadının sendelemesiyle, sepetindeki toplamış olduğu tohumlar toprağa saçılır. Bir yıl sonra da tohumların saçıldığı yerde buğdayın yetiştiğini gören kadın, o yıl tekrar tohum atarak dener. Ve bitkisel üretim böylelikle başlar.

Toplayıcı ve deneyici kadından sonra kadınlar eliyle Ortadoğu'nun Filistin, Suriye, Türkiye'nin güneyi ile İran ve Irak'ın batısına uzanan alanda yiyecek için tohum ekimi yapılmaya başlanır ve bitkisel üretim yaygınlaşır.

Bu süreçle birlikte kadınlar, yüzyıllardır üretimin her aşamasında varlar, tarımsal üretime katkı koyuyorlar, tarımın sürdürülebilirliğini sağlıyorlar. Ama üretimin her aşamasında olan köylü kadınlar, üretime koydukları katkı oranında pay alamıyorlar. Bu, dünyada da, ülkemizde de böyledir. Ayrıca kırsal kültürün kalp atışları olan kadınların; en temel insan hakkı olan eğitim, sağlık ve istihdam olanaklarından yararlanma konusunda hemen tüm ülkelerde erkeklerin gerisinde yer aldığı bilinen bir gerçektir.

Başka bir deyişle, kırsal alanda yaşayan ve üreten kadınlar üretime büyük ölçekte katılıp ekonomiye katkıda bulunmalarına karşın, onların bu rolleri yeterince görülmemekte, görmezden gelin(ebil)mektedir.

Asırlardır tarlada ve işinde çalışan kadının rolü yüzyıllımızda da azalmış değil, hatta artmıştır denilebilir. Çiftçi kadınlar, geri bırakılmış ülkelerde temel besin maddelerinin yüzde 60 ile 80'nini üretirler. 1

İşte kırsal alanın kalp atışları olarak nitelendirilen bu kadınların temsilcisi olan delegeler Uluslararası Köylü Hakları Konferansı başlamadan bir gün önce 20 Haziran 2008'de Cakarta'da bir araya gelerek toplantılarını yaptılar. Yaptıkları bu toplantıda haklarını belirlediler ve ortak olarak belirledikleri haklarını bir bildireye dönüştürerek Uluslararası Köylü Konferansı'na sundular. Köylü Kadınlar Bildirgesi...

¹ Aktaran-John Madeley *Herkesin Gıda* "Women's advances in agriculture" Spore, Ağustos 1998, Wageningen: CTA s.98, Çitlenbik Yayınları.

(*) Çiftçi Sendikaları Konfederasyonu

Uluslararası Köylü Hakları Konferansı Köylü Kadınlar Bildirgesi

20 Haziran 2008, Cakarta

Biz, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti, Güney Kore, Endonezya, İspanya, Tayland, Malezya ve Doğu Timor'dan köylü kadınlar, Cakarta'da toplandı ve köylü kadınların dünyadaki durumları hakkında tartıştık.

Köylerdeki zor koşullar ve topraksızlık kadınları şehirlere gitmeye ve dışarda herhangi bir yerde düşük ücretli işçi olarak iş aramaya zorluyor. Köylerde yoksulluk var ve kadınların ailelerini beslemeye yetecek kadar gelirleri yok. Böylece gerek köylerde gerekse şehirlerde açlık ve yetersiz beslenme artmakta.

Aile bakımının sorumluluğu kadınların elinde ve çocuklarının eğitim ve sağlık durumlarındaki belirsizlik ve yetersizlik kadınların uzun sürelerde/saatlerce düşük ücretle çalışmalarına yol açıyor. Tarlalarda çalışan ve kimyasal gübre kullanan kadınların sağlığı yüksek tehdit altındadır. Bu tür gübrelerin kullanımı, özellikle insanlar okuma yazma bilmediğinde ve kullanma talimatlarına okuyamadıklarından ve onları bu talimatları anlatacak kimse olmadığından, hem insan vücudunu hem de doğayı tehdit ediyor.

Ayrıca kadınlar eşleri, partnerleri ya da patronları tarafından da şiddete maruz kalıyor. Bu şiddet gerek fiziksel gerekse zihinsel ve hatta yaşamı tehdit edici olabiliyor.

DTÖ ve IMF tarafından dayatılan, bugün gıda kriziyle beraber daha da kötüye gi-

den, küresel tarım politikaları köylüleri tarım yapmak için borç para almaya zorluyor ve sonunda aşırı derecede borçlu hale gelip topraklarını terk etmek zorunda bırakıyor. Birçok köylü borçlarını ödeyemediği için intihar ediyor. Birçok örnekte olduğu gibi borçlanma yüzünden köylüler topraklarını bırakıyor ve tarım işinden sorumlu olarak kadınları yalnız başına bırakıyor, erkeklerin kentlere gitmelerine yol açıyor.

Ayrıca, tarımsal çatışmalarda kadınlar hayatlarını tehlikeye altına atarak mücadelenin en baş sıralarında yer alıyorlar. Gençler artık köylü olarak çalışmak istemiyorlar. Çünkü bu iş artık sosyal olarak kabul görmüyor ve yeterli gelir getirmiyor. Ayrıca sanayileşmenin getirdiği spekülasyon, emlak, sanayi bölgeleri, ticari bölgeler ve altyapı sektörlerinin toprak fiyatını artırmaması sonucunda artık tarım için toprak satın almak pahalı. Bu durumda, bu bölgelerde yaşayan köylüler biyo-çeşitliliğin de kaybedilmesiyle beraber daha verimsiz topraklara atılıyor.

Birçok ülkede köylülerin kendi tohumlarını korumalarına, saklamalarına, değiş-tokuş etmelerine ve yetiştirmelerine izin verilmiyor. Böylece tarım bilgisi yok oluyor ve köylüler tohumlarını yalnızca kendi kârlarına düşünen çok uluslu şirketlerden satın almak zorunda bırakılıyor. Bu şirketler GDO ve birçok türün ve biyo-çeşitliliğin yok olmasına

neden olarak tek tip ürün yetiştiriyorlar.

Hükümetlerin halka danışmadan imzaladığı serbest ticaret anlaşmaları, ulusların gıda egemenliğini tehdit ederek ve güvenli ve sağlıklı gıda konusunu göz ardı ederek halkı gıda ithalatına zorluyor. Kore ve ABD arasındaki serbest ticaret anlaşmasında olduğu gibi anlaşmanın ön koşulu Kore'nin ABD'den et ithal etmesiydi. Serbest ticaret anlaşmalarının ülke üzerinde ve özellikle kadınlar açısından etkileri var. Örneğin bu anlaşmalarla Endonezya, Japonya'da çalışacak Endonezyalı hemşirelerin karşılığında Japonya'ya deniz ürünü ihraç edecek.

Kadınların köylüler olarak günlük hayatta yaşadıklarını göz önüne alarak, Cakarta'da yapılan Köylü Hakları Uluslararası Kadın Toplantısı şunları talep ediyor:

► Günlük hayatımızda işlenen bütün köylü insan hakları ihlalleri durmalıdır.

► Köylü haklarının tanınması mücadelesi olarak Uluslararası Köylü Hakları Konvansiyonu yerine getirilmelidir. Bu konvansiyon köylülerin haklarını savunmalarının bir aracı ve hükümetlerin uygulamaya geçirmelerinin bir garantisi olmalıdır.

► Konvansiyonun kadın köylülerin tarımdaki rollerini resmi olarak tanınması çok önemlidir. Kadın köylülerin, çocuklarının uygun sağlık bakımı ve eğitimlerine sahip olmalı gerekir.

Ev kadınlarının oluşturduğu farklı bir örgütlenme:

Petrol-İş Bandırma Kadın Komisyonu

1998'de Bagfaş Grevi sırasında eşleri desteklemek için bir araya gelmişler, aralarında dışarıda çalışanlar da var, ama ağırlıklı olarak ev kadınlarından oluşuyor. Bandırma'da Petrol-İş Kadın Komisyonu'nu bilmeyen yok. 8 Martlar da, 25 Kasımlar da onlara sorulmadan olmuyor. 10 yıldır, arı gibi çalışma sonucu ortaya çıkmış bu güven. Okuyorlar, dayanışıyorlar, ülkenin ve kadınların sorunlarına anında müdahale ediyorlar. Birlikte Bandırma'ya bir uzanalım siz de görün yapılanları...

Necla Akgökçe

Sizi tanıyalım önce, sonra da kadın komisyonu nasıl kuruldu, onu anlatın biraz...

İsmim **Nakiye Altıparmak**, ev hanımıyım. 18 yıldır evliyim, iki kızım var. Bandırma Kadın Komisyonu'na gelince, esasında biz 1998 yılında Bagfaş Grevi sırasında bir araya geldik ve çalışmalara başladık. Grev başladığında birbirimizden kopuktuk, sonra 'kadınlar olarak greve sahip çıkalım, eşlere destek verelim' dedik. Her türlü problemin üzerine giden mücadeleci kadınlardık. Grev bittikten sonra da toplantılarımız devam etti. Süreklilik kazansın diye Petrol-İş Kadın Komisyonu olsun adımız dedik. Hâlâ devam ediyoruz.

Kadın komisyonuna nasıl katıldınız, size neler kattı bu 10 yıllık çalışma?

Büyük kızım 8-10 yaşlarındaydı, evde otuyordum ve kendimi işe yaramaz hissediyordum, 'haksızlıklara karşı çıkmalıyım, yararlı bir şeyler

yapmalıyım' diye düşünüyordum. Bir gün eşim "Bagfaş'ta çalışan arkadaşlarımızı işten atmışlar, beni yarın erken kaldırır mısın, onlara destek için eylem yapacağız" dedi. Ertesi gün Cumartesi'ydi hiç unutmam. "Ben de gelebilir miyim?" diye sordum, kabul etti. Ertesi gün eşimle birlikte gittim. Toplananların hepsi erkekti, aralarında hiç kadın yoktu. Eşim, "bak hiç kadın yok aralarında, sen de eve dön" dedi. Şimdiki aklım olsaydı dönmezdim, ama o gün döndüm eve. Eşime akşam "Ertürlü beni kırdın, eğer ben katılsaydım, diğer kadınlar da gelip katılırlardı daha sonra" dedim.

Sonra nasıl bir araya geldiniz peki?

Önce grev yerine gitmeye başladık. Sonra 'biz işçi eşleri olarak daha başka neler yapabiliriz' diye düşündük. Bir toplantı örgütledik, 200 işçi eşi, iki de eğitimci katıldı. Toplantıdan sonra, ben "slogan

attırsak" dedim, sonra slogan attırmaya başladım, önce sesim kısık çıkıyordu, sonra hepimiz bağırıma başladık: "Yılgınlık yok direniş var!" Orası çınladı. Erkekler lokalde oturuyorlardı, bize destek verdiler. Sonra grev komitesi oluşturduk. Bir amaç uğruna kardeş gibi olduk grev esnasında. İyi ve önemli bir iş yaptık. O dayanışmayı hiç unutmuyorum. Grevden sonra bazıları çekildi, biz devam ettik. Bu süreç beni çok geliştirdi. Eğitim yaptık, işçi haklarını, İş Kanunu'nu öğrendik, birlikte kitap okuduk. Bir süre ara verdik. Ama şimdi de her hafta toplanıyoruz. Güncel olayları da konuşuyoruz. Geçenlerde ekmeğe zam geldi. Kadın Komisyonu'nda konuştuk, zamlara karşı da bir şeyler yapacağız önümüzdeki günlerde.

Şu aralar neler yapıyorsunuz?

Son zamanlarda yaptığımız en önemli etkinliklerden biri 1 Mayıs

kutlamasıydı. Bandırma Eti-Bor'da 600 kişi çalışıyor. 1 Mayıs'ta biz 600 kadının ve çocukların da etkinliğe katılmasını istedik. Bütün işçilerin ev telefonlarını çıkardık, tek tek eşleri aradık. "1 Mayıs'a katılın, eşler gelirse sayı 1200 olur, çocuklar da gelirse üçe katlanır" dedik. 1 Mayıs'a geldikten sonra bunun arkası da gelir, başka eylemlere ve etkinliklere de katılırlar diye düşündük. 60- 70 kişi geldi, fakat yine de iyi, biz umutluyuz. Daha önce Yörsan işçilerini desteklemek için basın açıklaması yaptık. Yeniköy'de bir fabrika kurulmuş, çevre kirleniliyormuş. Bu konuda Marmara Çevre Vakfı ile basın açıklaması yaptık. Kaz Dağları ile ilgili de etkinlik yaptık. Çevreye yönelik çabalarımız da oluyor.

Sizi de tanıyalım, 10 kişilik Kadın Komisyonu'ndasınız, komisyon deneyiminizi anlatabilir misiniz?

Vildan Cicigül: Eşim Petrol-İş üyesi, 20 yaşında bir oğlum var. Bagfaş grevi sırasında tanıdım arkadaşları. Oğlum o zaman çok küçüktü. Şimdi bir bilim adamı olmayı planlıyor, İTÜ'de genetik okuyor. Bagfaş Grevi ile ilgili bir toplantı vardı, orada öğrendim Petrol-İş Kadın Komisyonu olduğunu, daha sonra bir piknik düzenlenmişti, arkadaşım çağırdı beni, oraya da gittim. Nakiye Hanım orada bana Petrol-İş Kadın Komisyonu'nun yaptığı işlerden, etkinliklerden bahsetti. "Ben de gelebilir miyim?" diye sordum. Ondan sonra da girdim aralarına.

O zamana kadar ne yapıyor-dunuz?

Ev hanımıydım. Yemek pişiriyor, çocuğuma bakıyor, pazara gidiyor, günlere katılıyordum. O şekilde dar bir alanda geçiyordu hayatım. Buraya geldikten sonra, başkaları neler yapıyor, ülkede neler olup bitiyor, onlar üzerine konuşmaya başladık. İlgimi de çekiyordu esasında politik konular. Eşim çok çalışıyordu, buna rağmen bir türlü yetiştiremiyorduk. Buranın etkisiyle yavaş yavaş olayın nedenlerini görmeye başladım. Politik olarak bilineledim. Ama bunun dışında kendime güvenim geldi. Konuşurken çekinirdim, şimdi artık çekinmiyorum. Başka bir şey daha var, daha önceden

kendimizin değil, eşlerimizin isimleriyle tanınıyorduk, artık Kadın Komisyonu'na gide gele, kendi adımızla bize hitap edilmeye başlandı, biz de birbirimizi ismimizle çağırıyoruz. Artık Nadir'in eşi değilim, Vildan'ım. Zincirleri kirdik yani.

Kadın Komisyonu'na üyesi-niz siz de, kadınlar 1 Mayıs etkinliğine neden katılmadılar sizce?

Vildan: Biraz da eşler engelliyor. Kadınlardan biri mesela "Benim eşim öyle yerlere gelmemi istemez" demiş. Kadın evde yemeğini yapsın, çocuğuna baksın, dışarıda işi olmasın, bilinçsiz kalsın, ot gibi yaşasın... Erkeklerin istediği bu esasında. O nedenle eşlerine duyurmak istemiyorlar bazı etkinlikleri.

Sizi tanıyalım?

Sennur İnanoğlu: Ev kadınıyım. 14 yaşında bir oğlum, 11 yaşında bir kızım var. 16 yıldır evliyim. Eşimden memnunum.

Başka bir soru sorayım size, ev kadını olmak nasıl bir şey?

Ev kadını olmak çok zor. Herkesin dışarıda bir tek işi vardır. Ev kadını ise her şeyi bilmek zorundadır. Aşçıdır, terzidir, temizlikçidir, çocuk bakıcısıdır. Bence bir nevi ücretsiz işçilik ev kadınlığı.

Ev işlerinin ücretlendirilmesi şeklinde düşünceler var...

Evet, biliyorum ama bu devlet politikası olmalıdır. Yoksa kimden alacaksın, kocadan mı? Sonra karşılığını nasıl hesaplayacaklar?

Siz nasıl girdiniz peki Kadın Komisyonu'na?

Bagfaş grevi ile birlikte kuruldu komisyon. Ondan sonra epey çalıştık, bir süre ara verdik, ama son zamanlarda yine toplanmaya başladık. Ben kişisel olarak çok geliştiğimi düşünüyorum. Türkiye'deki sorunları, emek hareketinin durumunu, pek çok konuyu konuşuyor, tartışıyoruz. Biz son dönemlerde bir de mamografi kampanyası yaptık. Kadınlar çok ilgi gösterdiler.

Siz 1 Mayıs'a gittiniz mi, ne düşünüyorsunuz olanlar hakkında?

Sennur: Biz burada kutladık. Başbakan televizyonda 1 Mayıs için 'ayaklar baş olursa' diye konuştu. Kınıyorum, İstanbul'da işçilere yapılanları da kınıyorum. 1 Mayıs'ı kutlamak, Taksim'de kutlamak sendikaların hakkı. Üreten insanların da istediklerini yapabilme şansları olmalı... Biber gazı sıkamak, dayak atmak ne oluyor? Benim farklı alanlarda toplam 10 yıllık işçiliğim de var. İşçilerin ne istediğini, ne dediğini çok iyi biliyorum o nedenle. Bir grev duyduğumda kendi sorunummuş gibi sahipleniyorum, çünkü yaşadım. İşçilerin nasıl ezildiğini çok çok iyi biliyorum.

Ama bir de şu var; işçiler bence çok bireycileştiler. Ben televizyondan seyrederken, biber gazlarına, su sıkmalara ve dayak atmalara rağmen gerçekten de orada olmak isterdim, işçiler, arkadaşlarım orada olduğu için olmak isterdim. Çünkü insanın hakkını ararken darbe alması geçici bir şeydir, ama insanın geleceğine ambargo konulması devamlı bir şeydir. Coplar geldi geçti, ama bilenmiş bir inanç kaldı, onur kaldı.

Gelecek sene Petrol-İş'in tüm şubeleriyle orada olması gerekiyor. Tüm işçiler Taksim'e çıksa böyle kolay insanlara saldıramazlar. 'Taksim bizimidir' diyor.

Açık cezaevi oluşturmak yerine işçilerin özgürlüğü yönünde adım atmaları gerekirdi. SSGSS Yasası

ve İstihdam Paketi'yle işçilerin tüm kazanılmış hakları elinden alındı. Kriz geliyor, yoksulluk da artıyor, her şeye zam geliyor, son zamanlarda her şey daha kötüye gidiyor. Bu böyle devam edemez.

SSGSS Yasası'nı ele alın; çevre kirliliği artıyor, kanser artıyor, bilimciler bunları açıklıyor, böyle bir veri söz konusu iken, bizim devlet yöneticilerimiz, IMF yöneticileri, gözlerini kâr bürümüş insanlar çalışan kesimler için değil, kendi çıkarları için her şeyi yapanlar, emeklilik yaşını 65'e çektiler. Bu, akıl dışıdır.

Kadınlara gelince, zaten kadınlar yaşayamıyorlar ki bu ülkede. Artık SSGSS ile her şey paralı oluyor, en fazla da kadınlar etkilenecek bundan. Doğum, çocuk bakımı, kadın hastalıkları, sağlık hizmetlerinden biz kadınların daha fazla faydalanması gerekirken, elimizdekileri de kaybediyoruz. Kadınlar doğum yaparken yaşamlarını yitirecekler, çocuklarının sağlıkları için, hasta bakımı için daha fazla kahrolacaklar.

Sizin komisyona ilişkin deneyiminiz...

Ayşe Çiftçi: Ben yeni katılanlardanım, eşim sayesinde katıldım. Daha önce evde çamaşır, bulaşık, çocuk bakımı gibi monoton işler yapıyordum. Biri 17, diğeri 10 yaşında iki çocuğum var. Çocuklar büyüyünce kendimi evde daha kötü hissetmeye başladım. Güvensizlik vardı esasında, topluluk içine zor giriyordum. Bir kadın komisyonu olduğunu biliyordum. Sendikadan bir mesaj geldi 'katılır mısın' diye, eşim de teşvik etti. Şu anda bir işte de çalışıyorum. Terziyim, gelinlikçide çalışıyorum aile bütçesine katkıda bulunmak için. Bazen işe gidiyorum, bazen de evde çalışıyorum. Geceleri evde yapıyorum. Şu anda kendimi daha işe yarar hissediyorum.

Ev işleri de bir iş esasında...

Tabii. Ama evin içindesiniz, kimseyle konuşmuyorsunuz. Çalışma ortamına girip Kadın Komisyonu'nun çalışmalarına katıldıktan sonra güvenim yerine geldi, kendi hakkımdaki fikirlerim de netleşti.

Bagfaş Direnişi

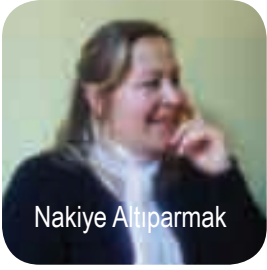
Bandırma Gübre Fab. AŞ'de (Bagfaş) 1990 yılında Petrol-İş Sendikası'nın toplu sözleşme yetkisi düştü. Bu dönemlerde sendika üyesi işçiler asgari ücretle çalışmayı sürdürdü.

Her türlü baskıya rağmen sendikal mücadeleye devam edildi. 1997 Eylülü'nde yapılan yetki başvurusuna Çalışma Bakanlığı'ndan onay geldi. Yetkiye itiraz eden işveren sendikasıyla politikalara sürdürdü, 29 Nisan 1998'de Petrol-İş üyesi üç işçiyi fazla mesaiye kalmadıkları gerekçesiyle tazminatı işten çıkardı.

İşçiler işten atılmaları protesto etmek ve işten çıkarılan arkadaşlarının geri alınmasını sağlamak için 2 Mayıs 1998'ten itibaren işyerinde kalmaya başladılar. Kadınlar ve çocuklar da eş ve babalarına

destek için eylem alanını terk etmediler. 9 Mayıs 1998'de Bandırma Cumhuriyet Meydanında düzenlenen mitinge ise 1500 kişi katıldı. Üç üye işe dönemedi ama kıdem tazminatlarını aldılar.

Bagfaş'da olaylar durulmadı. Yetki ile ilgili mücadele 6 Mayıs 1999'da yargı süreci tamamlanarak başarı ile sonuçlandı ve toplu pazarlık masasına oturuldu. Ancak işverenin işçileri kölelik koşullarında çalıştırmak isteyip bir türlü anlaşmaya yanaşmaması ile Bagfaş işçileri greve çıktılar. Grev 3 ay kadar sürdü. Sendikanın işçilerle yaptığı bir toplantıdan sonra işçilerin yüzde 90'ı toplu sözleşme imzalanması ve grevin bitirilmesi şeklinde bir karara vardılar. Toplu sözleşme imzalandı ve grev sona erdi.

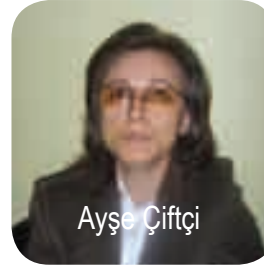
Nakiye Altıparmak

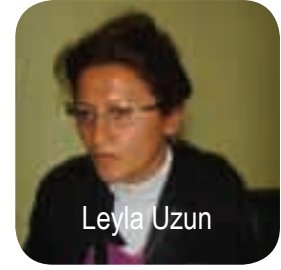
Vildan Ciciğül

Şennur İnanoglu

Ayşe Çiftçi

Leyla Uzun

Sizi tanıyalım...

Leyla Uzun: Biz 1997 yılında Bandırma'ya geldik. 1998 yılında Bağfaş'ın ve Bor Madenleri'nin özelleştirilmesi sırasında sendikayla ilişkim başladı. Ben ev kadınlarının evde oturup magazin programları seyretmesini, bütün gün televizyona bağımlı kalmasını doğru bulmuyorum. Bir toplumda yaşıyoruz, bizim ve başkalarının pek çok sorunu var. Ev kadınları bunlara duyarlı olmalılar. Sosyal aktivitelere katılmalı, derneklere gitmeliler. Hiçbir şey olmasa çevre edinirler, her insanın diğerinden öğreneceği çok şey vardır. Ben sendikaya seve seve geliyorum. Arkadaşlarla görüşüyorum, sadece güncel meseleleri tartışmıyoruz, sohbet de ediyoruz. Çocuklar hakkında, sağlık hakkında, yemek konusunda bile konuşuyoruz. Kim hangi yemeği nasıl pişiriyor, tarifler alırız birbirimizden. Tuzlusu, tatlısı her şey var yani. Benim iki kızım var. Onlara örnek olmak istiyorum. Kadın eve kapanan bir birey değil, sosyal bir insandır. Anne ve baba çocuklar açısından bir rol modelidir bilirsiniz, biz de örnek olmaya çalışıyoruz. Evde kapalı olan kadın arkadaşlarımızı da dışarı çıkarmaya çalışıyoruz. Çok başarılı olduğumuz söylenemez, ama yavaş yavaş, bugün bir, yarın iki kadın. Petrol-İş'in, farklı sivil toplum örgütlerinin düzenlediği panellerle yönlendiriyoruz onları. Bir kadın dışarı çıksa yeter. Böyle böyle alışıyor insanlar çünkü. Ev kadını eve kapanmak zorunda değil. Özellikle de çocuklar büyüdükten sonra ben bir bireyim, kendimi geliştirmek, bir şeyler üretmek ve yapmak istiyorum. Kadınların kendilerini geliştirdiklerinde eşlerin rahatsız olacağını düşünmüyorum. En azından bizim eşlerimiz öyle.

Sizin dışarıda oluşturduğunuz bu dünyaya katılmanız için yardım ediyorlar mı peki?

Ben herhalde şanslıyım, benim eşim bana yardımcı oluyor. O bana git, yap et der. Ben dışarıdan geldim, Bandırmalı değilim. Çevre edinmek çok kolay değildi bu bakımdan. Sendikaya geldikten sonra daha farklı bir ortama girdim. Başka ortamlara da giriyorum esasında. Günlerden de geri kalmam, oraya da giderim. Ama evlilik programlarını izlemek beni boğuyor, o saçma sapan programları hiç izlemiyorum.

Funda Kaya: Ben de ev kadınıyım, bir çocuğum var. ÖSS-OKS ile ilgili seminerler olmuştur. O seminerlerde tanıştık arkadaşlarla. Konuştuk, her Çarşamba geliyorum artık. Önceleri konuşmaya bile çekiniyordum. Okul gibi oldu bana...

Tiyatro çalışmalarına katılıyormuşsunuz galiba?

Evet katılıyorum. Çalışmalar hoşuma gitti, destek olmak için geldim. Toplumda öne çıkamıyordum, bu tür şeylerden çok uzaktım, bırakın şiir okumayı, kalabalık içinde konuşamıyordum bile. Tiyatro çalışmalarına da katılıyorum artık. Kendimi de geliştiriyorum aynı zamanda. Yedi oyunlu tiyatromuz var. Benim orada iki rolüm var. Birinde altı çocuklu bir anneyi oynuyorum, ayrıca Hanımağa rolüm de var. Haftada iki gün çalışıyoruz, Cumartesi- Pazar. Hocamız da Petrol- İş'li, Etibor'da çalışıyor. Halk oyunları da var. Ben her türlü etkinliğe katılmak, kendimi geliştirmek istiyorum.

Gülten Eker: Ben 45 yaşındayım. Eşim yıllardır sendikal mücadelenin içinde. Kadın Komisyonu'nda yeni yeni yer almaya başladım. Çocuğum çok küçüktü, yalnızdım, yardım edecek kimse yoktu, o nedenle aktif olarak katılamıyordum. Ülke sorunları, işçilerin sorunları ve mücadeleleri, her dönemde bunlarla iç içeydi eşim, bu benim hayatıma da yansıyor ister istemez. Burada çalışmalar başlayınca doğal olarak ben

de katıldım. Arkadaşlarımı çok seviyorum, her bakımdan anlaşıyoruz. Kadın Komisyonu'nda düzenli yaptığımız toplantılar, bizi sosyal açıdan geliştiriyor. Bilinçleniyorsunuz, kendinize bir özgüven geliyor. 'Yapamam, utanırım, söyleyemem' kavramlarını bırakıyor, 'yapabilirim'e geçiyorsunuz. Şiir okumak mesela, okul yıllarında bir kez okumuşumdur belki, ama insanların önünde şiir okumak bana zor geliyordu. 45 yaşında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü için yapılan gecede bir topluluğun önüne geçip Mahsuni Şerif'in "Acı Doktor" adlı şiirini dramatize olarak canlandırdım, şalvar giydim, kucağıma kundağa sarılmış, yapma bir bebek aldım, eskiden olsaydı kesinlikle çıkamazdım. Ama Kadın Komisyonu çalışmalarıyla çok geliştim. Folklor çalışmaları da var burada, ona gelemem ama tiyatro çalışmalarına katılıyorum mesela.

Çocuklarıma da örnek oldum. Küçük oğluma 23 Nisan'da öğretmeni ezberlemesi için şiir vermiş "anne ben utanırım, yapamam" diyordu. Evin merdivenlerine çıktı, tane tane, tek tek ben nasıl çalıştıysam aynen benim gibi ezberledi. Sadece bu değil elbette, her şeye, komşuluk ilişkilerine, ikili ilişkilere olumlu olarak yansıyor. Kendimdeki gelişmeleri görüyör, daha da ilerlemek istiyorum.

Eşiniz sizin yanınızda mı, destekliyor mu?

Her zaman yanımda, hep destekliyor. Ama tabii bir yere kadar. Onun kafası çeşitli sorunlarla dolu. Böyle bir durumda fedakârlık size düşüyor. Çocuklarla, onların okul sorunlarıyla ilgilen, evle ilgili işleri yap... Zor. Ama yalnız da olsanız, 'bunu başaracağım' dediğinizde yapıyorsunuz.

Arkadaşlarınız bir iş meselesinden bahsetti?

Anlatayım mı? Peki, anlatayım. Ben üniversite okuyamadım. Kapısından dönenlerdenim. İlk yıl

sınava girdim, puanım düşüktü. Biz o zaman Mustafa Kemal Paşa'da oturuyorduk. İzmir'de büyük dersane açılmıştı, oradaki bir aile dostumuz bizi İzmir'e çağırdı, iki kızkardeş gittik. Yüksek puan elde ettim, ama ÖSS sisteminden giremedim. Bu benim hayatımda bir yıkım oldu. Üniversiteye girmek, bir meslek sahibi olmak içimde ukde kaldı. Ben, hep bir gün bir iş yapacağım, diyordum. Eşime "fabrikaya gireyim" dedim, kabul etmedi. "Olmaz, çocuklar küçük" dedi. Çok sosyal ve ileri düşünceli olmasına rağmen çalışmamı kabul etmiyordu. Birgün anneler günüyü hiç unutmuyorum. Kemal Paşa'ya annemin yanına gittim. Orada bir hanım evde pijama, eşofman türü giyim eşyaları satıyordu. Bana mal vermesini istedim. 6 ay onunla çalıştım. Daha sonra İzmir'e, İstanbul'a gittim, mal verilen yerleri öğrenerek kendim mal almaya başladım. Yedi yıldır bu işi yapıyorum. Eski adıyla bohçacılık, yeni adıyla pazarlamacılık işi, benim işim oldu.

Eşiniz ne dedi bu işe?

Eşim "yapamazsın Gülten, ticaret bu, parayı çeviremezsin, hesabı yapamazsın, sonra üzülürsün" dedi. Ama dinlemedim. Şimdi her şeyi kendim yapıyorum. Eskiden onunla mal almaya giderdim, şimdi yalnız gidiyorum, hesabımı kendim yapıyorum. Artık benim yapabileceğime inandı. Onun inanması da önemliydi, ama asıl önemli olan benim istemem ve inanmamdı. Seneye başka şeyler düşünüyorum. Belki beş yıl sonra başka şeyler yaparım. Bir mesleğim oldu ve bunu ben başardım. Burada ise başka mücadele alanı var. Diğer işçi arkadaşlarımızla sorunlarımızın ortak olduğunu düşünüyorum. Arkadaşların birbirini desteklemesi, sevgi ve saygıları çok önemli. Ben bunu kendi işkolumda yaşadım. Pazara çıkabilirim, dükkan açabilirim, her şeyi yapabilirim artık.

Funda Kaya

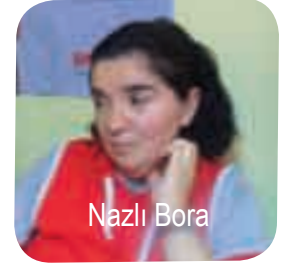
Gülten Eker

Ayfer Şentürk

Melahat Gökdeniz

Nazlı Bora

Ayfer Şentürk: Eşim Bağfaş'tan emekliydi ve ek işte çalışıyordu, onu bir iş kazasında kaybettim. Beş yıl oluyor. Üç çocuk annesiyim, iki kızım, bir oğlum var. Hayatımı çocuklarıma adadım, onlardan başka hayatım yok. Arkadaşlarla Bağfaş Grevi'nde tanıştık. O sırada annemi kaybetmiştim, onu seviyordum, bunalımdaydım, beş senede ancak toparladım kendimi. O zaman psikolojik olarak çok hastaydım, ama doktora gidecek param yoktu. O ortam benim psikoloğum, psikiyatristim oldu. Tedavi oldum, kendime geldim. Ölene kadar gücümün yettiği ölçüde, Kadın Komisyonu'nun çalışmalarına katılacağım. Her şeye yetişemiyorum şu sırada ben hem anneyim, hem babayım. Ev kadınıyım, ilkokul mezunuyum. Eşimin emekli maaşı var. Başka gelirimiz yok. Eşimden gelen emekli maaşıyla çocuklarımı okuttum, büyük kızım öğretmen oldu, ikinci kızım üniversiteyi kazandı. Oğlum Anadolu Lisesi üçüncü sınıfa gidiyor. Çorumlu'yum ben. Çorum'dan buraya gelindiğimde inanır mısınız bakkala gidip ekmek almasını bile bilmiyordum. Şu anda kendimi Türkiye'nin en büyük üniversitesini bitirmiş biri gibi hissediyorum. Kendimi çok yetiştirdim. Eşim bana bu konuda çok yardımcı oldu. Ona çok şey borçluyum. İyi bir ești. Allah rahmet eylesin. Buradakilerin en büyüklüyüm, çoğunun anneleri yaşıyordum. Hepsini benim evlatlarım, kızlarım. Buraya gelmekten çok mutlu oluyorum. Çok şey anlatmak istiyorum ama...

Anlatın...

Hayatın çok darbesini yedim. Hayatımda en iyi şey üç çocuğumu çok mükemmel yetiştirmek oldu. Okumayı çok istedim, annem okutmadı. "Günah" derdi, "kızlar okumaz" derdi. Eğitimsizlik çok kötü. Ama burası benim için bir okul oldu. İki lafı bir araya getirip konuşamazdım, o kadar çekingen-

dim. Her şeyi burada öğrendim. Biz birbirimize çok destek verdik.

Kaç yaşında evlendiniz, eşinizi nasıl buldunuz, Çorum'dan buraya nasıl oldu geldiniz?

20 yaşında evlendim. Görücü usulü ile evlendim. Eşim Bağfaş'ın ilk kuruluşunda makinelerin montajını yapan işçilerdendi. Evlendim, ilk kez gurbete çıkmıştım. Ailem çok baskı altında yetiştirdi beni. İlk geldiğimde bir gün aç kaldım, bakkaldan gidip ekmek alamadığım için. Eşim gelsin de alsın diye bekledim. 12 yaşındayken babam vefat etmişti, üç ağabeyim vardı, bir de annem, ağabeylerimin yanında kalıyorduk annemle, bir gelirimiz yoktu, onların eline bakıyorduk, çok çektim ben. Bütün işleri ben yapardım. Bazen bütün gün su taşıdığım olurdu. Küçükken sokakta oynadığımı hatırlamıyorum. Neyi nasıl öğreneceğim ki.

Evlendikten sonra ne oldu?

Buraya geldim, ilk gün aç kaldıktan sonra, eşim benim elimden tuttu, pazara götürdü, faturaları yatırmayı öğretti, alıştım daha sonra. Şimdi de artık her türlü faaliyete katılıyorum. Bütün mitinglere, gösterilere, şenliklere sağlığını elverdiği ölçüde katılıyorum. 8 Mart'ta da vardım. Daha önceki 8 Mart'ta dokuma işçilerini canlandırdık, 8 Mart'ın tarihini anlatmak için ben de rol aldım. Bütün kadınlar kendilerinin farkına varsınlar. Eşlerinin arkalarında kalmasınlar, sığıntı gibi görmesinler, kendi ayakları üzerinde dursunlar, isterim.

Kadınlar nasıl dışarı çıkabilir sizce?

Kadınlar çok kapalı büyüyorlar. Geçenlerde meme sağlığı ve mamografi hakkında bir panel düzenledi kadın komisyonu. Çevremdeki ev kadını arkadaşlara, "birlikte gidelim" dedim. Merak ediyorlardı ama gelemediler "sen git bize anlat" dediler. O panelden sonra pa-

rasız mamografi çekildi. O zaman da "bizi de yazdırsaydın, keşke" dediler. Olmuyor tabii... Kapalı büyümenin çok zararları var. Ben kızlarımı hiç baskı yapmadan yetiştirdim. İki de çok çok iyiler. Büyük kız da, küçük kız da bana "anne biz senin sayende buralara geldik" diyorlar. Bağfaş grevi benim hayatım açısından da dönüm noktası oldu. Okul oldu, doktor oldu, psikiyatrist oldu.

Sizi tanıyalım?

Melahat Gökdeniz: Ben öğretmenim. Esasında benim örgütüm Eğitim-Sen, işyeri temsilcisiyim. Fakat Kadın Komisyonu'nun toplantılarına ara ara, eğitim çalışmalarına ise daha sık katılıyorum. Bazen arkadaşlarla görüşmek için bile geliyorum. Bandırma Petrol-İş'in şöyle bir özelliği var: Kadınlar buraya çok rahat girip çıkıyorlar. Geçerken uğruyor, çarşıya iniyor mesala bir işi var, yoruldu, gelip bir çay içiyor burada, dinleniyor. Bandırma'da kültürel ortam biraz farklı, kadınlarla erkekler birbirlerine alışıklar, çok kaç göç yok, kapalı bir yer değil burası. Belki eşler de burada kadınlara daha fazla fırsat veriyor. Bir de şöyle bir şey var. İşçilerin çoğu Etibor'da çalışıyor. Oraya en son 89'da işçi alınmış, en son alınan 45 yaşındadır. Bu yaştaki birinin çocuğu haliyle büyümüş oluyor. Buradaki kadınların rahatlığı biraz da ondan kaynaklanıyor. Çoğunun çocuğu büyümüş. Diğer kadınlara göre boş vakitleri biraz daha fazla, ama tabii istekliler de. Ben dışarıdan bakan biri olarak Petrol-İş'in Kadın Komisyonu'nun çok iyi çalıştığını söyleyebilirim. Bandırma'da pek çok kurum, Kadın Komisyonu'nu benimsiyor, çalışmalarını takdir ediyor. Arkadaşlarımız, Petrol-İş'e üye olmalarına rağmen bir komisyon oluşturmuşlar. Diğer örgütlerdeki kadın komisyonları, 8 Mart gibi belli günlerde aktif oluyorlar. Ama Petrol-İş Kadın Komisyonu her

Çarşamba toplanıyor. Gündem takip ediyor, kendileri gündem oluşturuyor. Bu çok önemli. Sürekliliğin olması çok önemli.

Burada hiçbir şey yapılmassa sohbet ediliyor, o sohbetlerde de mutlaka bir şeyler çıkıyor.

Nazlı Bora: SSGSS ile ilgili ben de konuşmak istiyorum. Cumhurbaşkanımızın 14 yaşındaki oğlu sigortalı olarak gösteriliyor, benim 11 yaşındaki kızım ne olacak, o neden böyle bir üstünlük kazanıyor. 65 yaşında emekli olacak benim kızım... Bunu kınıyorum... Örnek olması gereken biri olarak bir cumhurbaşkanının böyle bir şey yapması çok kötü. Onun çocuğuna bu hak tanınıyorsa, benim çocuğuma, başkalarının çocuğuna da tanınmalı aynı hak. Başbakan 'üç çocuk' diyor bir de... Nasıl büyüteceğiz onu? Eşim çalışıyor, kendim de emekli hemşire olmama rağmen, yetiştiremiyoruz. Başbakanımız bize nasıl üç çocuğu tavsiye ediyor. Bir de doğuracak olan kadınlar, o değil ki. Doğuracak ve doğurmayacak, buna karar verecek olanlar kadınlardır. Bizim adımıza laf söylemesini de kınıyorum. Ben hemşireyim yıllarca çalıştım, gece gündüz çalıştım, mesleğimi çok seviyordum, çocuk hemşiresiydim, çocukları da çok seviyordum. Ama aldığım emekli aylığını söylesem gülersiniz, gerçekten de gülünecek bir rakamdı. Hasta bakımı en zor işti. Evde insan tek bir hastaya bakamıyor. Ama ben gece gündüz 36 saat çalıştım. Yıprandım, yıpranma payım da yok. Emekli oldum, sağlıkçıyım ve ben sağlık sisteminden yararlanamıyorum.

Türkiye'nin geleceği yok. Geleceği olmayan bir yerde çocuk doğurur mu insan. Ben hep hastalarla, psikolojisi bozuk insanlarla ilgilendim. Televizyonlarda çıkıp en düşük emekli maaşı şu kadar diyorlar bir de, en düşük emekli maaşı o değil... Ben bunu kimseye anlatamıyorum... Kadın olarak en

çok ezilenler hemşireler. Ben mesleğimi çok seviyordum, ailemden herkes karşı çıktı, ben hemşire oldum. Mesleğimi sevmeseydim, 20 yıl değil, 20 gün bile çalışmazdım. Ama işim benim sağlığımdan çok şey aldı götürdü. Hem çalıştım hem de ev hanımlığı yaptım. İki işi birden yürütüyordum. Ben o zaman iki maaş istiyordum devletten. Yıpranma payı istiyordum. 36 saat çalışan bir makine yok. Ben 36 saat çalıştım. Maddi yönden de herhangi bir kazancım olmadı. Anlaşma var diyorlar hastaneye gidiyorum, cebimden bir sürü para ödüyorum. Emekli maaşı benim sağlığıma yetmiyor. Çok anlatacak şey var, çok.

Vildan: Zaten sağlık, bakım, her şeyi özelleştiriyorlar. İnsanlar patır patır ölecekler, onlar da emeklilik parasını vermekten kurtulacaklar. Sağlık kârlı bir iş, özelleştirmeye de uygun bir iş. Onlar bunu düşünüyorlar. Çalışanı düşünecek halleri yok. Bilinçli yapıyorlar her şeyi...

Leyla: Ben yemek yapmaya gideceğim birazda, ev kadınları üzerine bir şey söylemek istiyorum. Bir dönem Avrupa'da da yaşadım ben. Bizim toplumumuzda "ev hanımı" deniyor ama ev hanımı, evin kölesi aslında. Çocuk bakımı, eşine sorumluluk, yemek, bulaşık, çevresine sorumluluk, kendini düşünecek zamanı yok. Kadın kalkıp da 'kendim için şunu yapayım' diyemiyor. Dur, yemek yapayım, çocuk gelecek kıyafetlerini hazırlayayım, evi süpüreyim. Acaba, ben kimim, benim ihtiyaçlarım var mı, diye düşünemiyor kadın. Ama yanlış yapıyor.

Ben de uygulayamıyorum, bildiğim halde yapamıyorum. Kendimize zaman ayıramıyoruz. Ev kadınlığı en ağır meslek, kadın her şeyi bilmek zorunda, yemeği, ütü, çamaşırı bunların hepsi ayrı ayrı mesleklerin konusu. Makineler var, deniyor, sadece düğmeye basmakla olmuyor bu işler.

Eşiniz çalışıyor, getiriyor parayı ama onunla bir evi idare etmek size düşüyor, o en zor olanı. Ne pişireceğim, ne alacağım, çocuğuma bu ay ne kadar harçlık vereceğim? Örneğin benim kızım üniversitede okuyor, beni arıyor direkt "anne bana para gönder" diye, babayla muhatap olmuyor. Para sıkıntılı konu, siz hallediyor-

sunuz her şeyi. Kadınlar toplumda zaten ön planda değiller, AKP iktidara geldikten sonra kadınlar hem başlarını kapadılar, hem de evlere kapandılar bence.

Sadece başörtüyle değil yasalarla da bağladılar kadının başını. Benim şu anda oturduğum çevre modern bir çevre, henüz bir şey hissedilmiyor. Ama Bandırma'da öyle yöreler var ki başınız açık gittiğinizde herkes ters bakıyor size. Farklı bir gözle bakıyorlar. 2000'li yıllarda böyle bir tutumla karşılaşmak üzücü geliyor bana. İki kızım var biri üniversitede, biri lise sonda, onlar için endişe duyuyorum.

Bandırma'da sizi Petrol-İş'in Kadın Komisyonu olarak resmen kabul etmişler galiba?

Melahat: Evet, bizi herkes tanıyor. Ben Eğitim-Sen'nin Kadın Komisyonu'ndaydım 8 Mart'la ilgili etkinlikler konuşulurken, ilk aklı gelen soru şuydu: Petrol-İş Kadın Komisyonu bu yıl ne yapıyor. Emek Platformu'ndaki sendikaların bir kısmının kadın komisyonu var. Onların kadın komisyonunda da Petrol-İş Kadın Komisyonu bilinir. Hatta bu 8 Mart'da şöyle denildiğini duydum: "onlar 8 Mart'ta tek başlarına bile kutlayabilirler". Yani o kapasite birikim ve azim var, düşüncesinde herkes. Böyle iyi bir imajımız var...

Sennur: Şunu da belirtmek isterim: Şube bize çok destek oluyor. Ama, 8 Mart'ta A dan Z'ye kadar tüm programı biz hazırlıyoruz. Fazla konuşma sıkıcı olur diye 8 Mart tarihçesini bölümlere ayırıp, skeçler haline getiriyoruz. Günlerce çalışıyoruz. Bir şiir için bile arkadaş hem evinde çalıştı, hem de burada. Nasıl sunarsak daha etkili olur, konuştuk provalar yaptık. Çok ciddi çalışma yapıyoruz. İş ciddiye alınca da iyi şeyler çıkıyor. Hem kendimiz geliyoruz hem de insanlar anlıyorlar anlatmak istediklerimizi.

Melahat: Sendika yardım ediyor gerçekten. Kadın komisyonunun almış olduğu bir etkinlik kararı, mesajlarla başka kadınlara duyuruluyor, bir de fabrikalardaki sendika panolarına asılıyor.

Peki duyuruyorlar mı eşlerine üyelerimiz?

Eşinin katılmasını isteyenler duyuruyor. İstemeyenler ise yokmuş gibi davranıyorlar, eşin istemesi önemli bir şey.

Evdeki işler konusunda bir değişiklik oldu mu eşinizde, madem komisyonunda çalışıyorsun yoruluyorsun diye ev işi yapıyor mu?

Nakiye: Bu konuda iyidir. Sonuçta Petrol-İş Kadın Komisyonu'nun tüm çalışmaları sendikanın da lehine oluyor. Asıl Petrol-İş üyesi olan o, ve bu durum onun da hoşuna gidiyor. Saygı duyuyor yaptığım işlere. Bir buçuk yaşında bir kızım var, şu anda eşim bakıyor ona ben buraya geldim. Çocuk da bakıyor, yemek de yapıyor. Omuz omuzayız biz...

Sendikadan neler bekliyorsunuz?

Eğitim yapılmalı. Kadınlara yönelik eğitim de gerekiyor. Biz sendikal eğitime de sahip çıkıyoruz. Ama

sendikal haklar bize de anlatılmalı, kadın hakları konusunda da kadınların bilgilendirilmesi gerekiyor. Haklara sahip çıkması için insanların haklarını bilmesi lazım.

Nakiye: Ben de kadınların bir araya gelerek, sendikalarda derneklerde çalışmasını çok çok önemsiyorum. Tüm kadınları sivil toplum örgütlerine üye olmaya çağırıyoruz. Sendikalara üye olsunlar, haklarına sahip çıksınlar. İşçi eşleri de öyle, bütün dün evde kısır döngü içinde didinip duruyorlar, eşler de kendilerine uygun sivil toplum örgütlerinde çalışmalı, daha aktif olmalılar.

Petrol-İş Kadın Dergisi olarak bizden istediğiniz bir şey var mı?

Sennur: Eğitim, sağlık, çocuk sağlığı, kadın hakları ile ilgili eğitim istiyoruz. Hem de bu eğitimler düzenli olmalı. Öyle, bir seminer yapıp gidilmemeli.

Kadın komisyonu üyeleri sahnede

"Meraklılar Derneği" isimli oyun, 1 Haziran 2008 Tarihinde Bandırma Kültür ve Eğitim Vakfı salonunda Bandırma Şubesi tarafından düzenlenen bir etkinlikte, seyirci karşısına çıktı. Oyuncular şube üyeleri ve söyleşi yaptığımız kadın komisyonu üyelerinden oluşuyordu. Tıklım tıklım olan salondan arkadaşlarımız iyi bir alkış aldılar. Oyunu üye çocuklarının oynadığı folklor gösterisi takip etti. 18.00'da başlayan etkinlik 22.30'da sona erdi.

Ev kadınlarına ve ev hizmetlilerine yasal güvence

Milli gelirin yarısına yakın değer üreten ev kadınlarının ve ev hizmetlerinde gündelikçi olarak çalışan kadınların hakları yasalarla ve sosyal güvenlik önlemleriyle garanti altına alınmalıdır.

Adalet Kul *

Anayasa'nın 70.maddesi 'Her Türk kamu hizmetine girme hakkına sahiptir, hizmete alımda görevin gerektirdiği nitelikten başka hiçbir ayırım gözetilemez' diyor. Buna göre çalışma hakkı anayasal temel bir haktır. Bu kişiye sıkı sıkıya bağlıdır. Feragat edilemeyeceği gibi bu hakkı sınırlandıran anlaşılarda yapılamaz. Fakat çalışma hakkı kişilerin çalışacak bir işe sahip olmalarını ifade eder. Bu nedenle de Devlet herkese çalışma olanakları yaratmak zorundadır. Devlet kişilere çalışma hakkı veriyorsa

bu edimi yerine getirebilmesi için çalışacak bir iş de vermeli. Devletin genel olarak vatandaşlarına iş olanağı sağlayamadığı, üzerinde tartışmaksızın kabul edeceğimiz bir durum olsa da, söz konusu kadın istihdamı olunca, yasa tersine uygulanmaktadır. Şöyle ki; 'Her Türk kadını kamu hizmetine girme hakkına sahip değildir, hizmet alımı çok zorunluysa yandaş olması aranan nitelikler, diğer kadınları ise hiçbir ayırım gözetmeksizin, işsiz ve sosyal güvenlikten yoksun bırakmak işin gereğidir (!)

haline dönüşmüştür.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun Ocak dönemi Hane Halkı İş Gücü Araştırmasına göre, 73 milyonluk nüfusun 26,3 milyonu 15 yaş ve üzeri kadınlardan oluşuyor. Bu kadınların ancak %23'ü iş gücüne dâhildir. Çalışan kadınların %35'i tarım ve hayvancılık sektöründe, %16 vasıf gerektirmeyen işlerde çalışmaktadır. Profesyonel meslek mensupları kadın çalışanı %10 dur. Özellikle kırsalda her 100 kadından 89'u tarımda ve bunların %82'si ücretsiz işçidir. Kayıt dışı iş gücünün %70'ini de kadınlar oluşturmaktadır.

Yukarıda rakamlar durumu matematik olarak özetlemektedir. Rakamların ortaya koyduğu şey, kadın çalışmasının yok sayıldığı adeta görünmeyen bir işçilik olduğudur. Aslında kadınlar, iş gücünün büyük bölümünü oluşturmalarına rağmen, faaliyetlerinin çok küçük bir bölümü ekonomik alanda çalışma kabul edilmektedir, gerisi onların geleneksel rol ve görevleri kapsamında yaptıkları işler olarak değerlendirilmektedir.

Kadınların günlük ev işle-

rinin yanı sıra yüklendikleri çocuk, yaşlı ve hasta bakımı işleri ekonomik faaliyet olarak değerlendirilmemektedir. Oysa Avrupa'da yapılan bir araştırmaya göre ev içi faaliyetler ulusal gelirin %40'ını karşılamaktadır. Yani bu hizmetler satın alınmaya kalkılsa ulusal gelirin %40'ını buna ayırmanız gerekiyor. Durum böyle olunca her ev kadınına sigorta yapılması ve belli miktarda maaş ödenmesi hiç de ütöpik bir düşünce değildir.

Bugün kadın iş gücünün büyük bölümünü ev işçiliği, çocuk, yaşlı ve hasta bakımı oluşturmaktadır. Bu işleri yapan kadınlar sosyal güvenlik kapsamı dışında ve örgütsüz olmaları nedeniyle yoğun bir sömürüyle karşı karşıyadırlar. Özellikle Ülkemizde uygulanan güdümlü ve kendi halkına hizmet etmeyen ekonomik politikalar nedeniyle, kırsaldan kentlere yoğun göçler olmuştur. Bu insanlar zor koşullarda ve zor şartlarda, gündelik işlerle yaşamlarını sürdürmektedirler. Kırsaldan kentlere göçte en çok kadınlar zarar görmektedir. Bu kadınların birçoğu genç yaşlarda başladıkları gündelikçilik işini uzun yıllar hiç bir sos-

yal güvenceye dâhil olmadan yapmakta bu arada iş kazalarına ve meslek hastalıklarına maruz kalmaktadırlar.(özellikle kimyasal temizlik maddelerinden)

Ülkemizde ev hizmetlerinde çalışanları korumaya yönelik yasal çerçevenin yetersizliği bu işleri yapanların çalışma koşullarının ağırlaşmasına ve yoksulluklarının artmasına neden olmaktadır. Özellikle yeni Sosyal Güvenlik Yasası ile belirli gelirin altında gelir elde eden bağımsız çalışanlar, yevmiyeliler, ev hizmetlerinde çalışanların büyük çoğunluğu zorunlu sigorta kapsamı dışına çıkarılmaktadır. Yani zorunlu sigortanın kapsamı daraltılmaktadır. Pirim ödeme gücü yetersiz olanları zorunlu sigorta kapsamına girmesi için primlere devlet desteği yapılması gerekirken, bunun yerine kapsam dışına çıkartılmaktadırlar. Böylece bu kesimlerde zaten yetersiz olan sosyal koruma iyice ortadan kaldırılmaktadır.

Türkiye’de yasal düzenleme yok

Kadın iş gücünün büyük kısmını oluşturan ev hizmetlerinde çalışanlara dünya ölçeğinde bakarsak: 19 ülkede ev

hizmetlerinde çalışanlarla ilgili özel yasal düzenleme var. 18 ülkede bu tür hizmetlerde çalışanların hakları iş yasalarına göre düzenleniyor. 17 ülkede ev hizmetlerinde çalışanlarla ilgili iş yasalarında düzenleme bulunmayıp, ev hizmetlerinde çalışanların işçi sayılmasına göre kapsama alınmaktadır. 8 ülke ise ev hizmetlerinde çalışanları iş yasası ve eşdeğer yasalarla hiçbir şekilde güvence altına almamaktadır. Bu ülkeler; Mısır, Guinea-Bissau, Japonya, Ürdün, Lübnan, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri. Bu tabloyu gördükten sonra Küresel Cinsel Eşitliği 2006 raporuna göre 115 ülke arasından 105’inci sırada olmamıza şaşmamamız gerekiyor.

Ev Hizmetlerinde çalışanlar incelenen elli altı ülkenin on yedisinde iş kazası ve meslek hastalıkları, hastalık ve analık sigortası, yirmi altı ülkesinde malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası, dört ülkede işsizlik sigortası bakımından koruma altındadır. Peru’da ev hizmetlerinde çalışanların malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta kolları prime esas kazançları olan asgari ücretin üçte biri oranındadır. Jamaika’da malullük, yaşlılık ve

ölüm sigorta kolu sigortalı pirim oranı sigortalının kazancının %2,5 ile %1 arası değişmektedir. İspanya’da ev hizmetlerinde çalışanların sigorta pirim oranı %22’dir bunun %3’ü işçi hissesidir. Normal ücretlinin beşte biri oranındadır.

Ülkemizde ev hizmetlerinde çalıştırılanların kayıtlı çalıştırılmalarının zorunlu olmadığı, daha da kötüsü bunun böyle olması gerektiği gibi bir kabullenme vardır. Oysa yukarıda da belirttiğimiz gibi birçok ülke bu işlerde çalışanları, iş kazası ve meslek hastalıkları, hastalık-analık sigortası, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kapsamına devlet desteği ile almıştır. Hatta bazı ülkelerde işsizlik sigortası da bunlara dâhil edilmiştir.

Sonuç olarak; özellikle çocuk, yaşlı ve hasta bakımı sosyal devlet olmanın gereği olarak devlet tarafından parasız karşılanmalıdır. Bu iki yönlü bir istihdamı sağlar. Birincisi eğitim düzeyi yüksek ve nitelikli kadın iş gücünü bu işleri onun üstünden alarak kadını istihdama dahil etmek, ikincisi de eğitim seviyesi düşük ve niteliksiz iş gücüne iş olanağı sağlanmış olacak. Bunu yaparken ev hizmetlerinde çalışanları sosyal güvenceleri sağlanmalıdır. Bunun için başka ülkelerdeki uygulamalara bakılabilir. Örneğin; İspanya’da ev hizmetlerinde çalışanların, prime esas kazançları daha düşük tutulmakta, ya da finansmanın büyük kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Fransa’da uygulandığı şekliyle ise, özellikle çocuk ve yaşlı bakımı gibi nedenlerle istihdama katılamayan kadınların istihdama katılma-

ları halinde çocuk ve/veya yaşlı bakıcısı ücretlerinin belli bir kısmının belli süreyle ödenmesi sağlanabilir. Avusturya, Fransa ve Almanya’da uygulandığı gibi evlerde belli günlerde ütü, temizlik, çamaşır vb. işlerde yevmiyeli çalışanlara yönelik çalışana ücret ödemelerinin çekle yapılmasını öngören bir uygulama yapabilir. Çekle ödemede; gündelik iş yaptıran işi yapana o işin karşılığı miktarında çek verir ve çalışan bu çeki sosyal güvenlik kurumunda bozdurarak, ücretini alırken sigortası da kesilmiş olur. Ev hizmetlerinde çalışanların fazla çalışma, yıllık izin, kıdem tazminatı gibi çalışma koşullarını düzenleyen özel iş yasaları ise, çalışanların sosyal koruma altına alınmasını sağlayacaktır.

Bundan da anlaşılıyor ki aslında kader gibi kabul ettiğimiz şeylerin çözümleri var. Yeter ki bunu yapmaya niyetimiz olsun. Uygarlık ne lüks tüketim, ne beş yıldızlı oteller, ne çok katlı binalar, ne şaşalı alışveriş merkezleri. Uygarlık kadının toplum hayatına, bilinçli ve kişilikli olarak katılmasıdır. Ne zaman ki, kadın kendine gösterilen yerde durmak yerine, nerde durması gerektiğine kendi karar verirse o zaman hepimiz için uygar bir yaşam alanı oluşmuştur.

* Aliğa Şubesi Mali Sekreteri

Kaynak: İş müfettişleri Derneği 2. çalışma yaşamı Kongre notları

Çalışma Hayatımızda Kadın Erkek Eşitliği (Doç.Dr. Şükran Ertürk

8 yılda kadın istihdamı daha da geriledi. Çözüm önerileri hayata geçirilmiyor:

“İstihdam konusunda ciddi bir siyasi irade noksanlığı var”

Geçtiğimiz günlerde TÜSİAD ile KAGİDER’in ortak hazırladığı “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği” raporu yayımlandı. Raporun “İşgücüne Katılım ve İstihdam Bölümünü” yıllardır kadın emeğine yönelik çalışmalarıyla tanıdığımız Ortadoğu Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden **Prof. Dr. Yıldız Ecevit** yazmıştı. Bu vesile ile Yıldız Hoca’yla, Türkiye’deki kadın emeğinin durumunu, sorunlarını, çözüm önerilerini konuştuk, dedik. . .

Necla Akgökçe

“Toplumsal cinsiyet eşitsizliği” . Herkes bunu telaffuz etmeli. Artık bir “eşitlik” değil, “eşitsizlik” vurgusu yapmamız lazım, toplumca... Eğitimde, çalışma yaşamında, siyasette ve toplumsal yaşamda toplumsal cinsiyet eşitsizliği vardır. Rapor bunu “kabul” ediyor, bu durum teyit ediliyor.

Kadınların işgücüne katılımında ciddi bir azalma var. Saptama çeşitli biçimlerde dile getiriliyordu, ama bu çalışmada hemen hemen her sektörde yedi yıllık verilerin karşılaştırılmasıyla saptama ispatlanmış oluyor. Bu düşüş, Türkiye’deki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini nasıl etkiliyor?

Çok etkiliyor, derinden etkiliyor. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sağlamada bir tek alanda değil birden fazla alanda çözüm üretmeliyiz. Pek çok şey yapılması gerekiyor.

Bunlardan biri; kadının sarf ettiği emeğin karşılığını almasıdır. Kapitalist bir sistemde yaşıyoruz. Bunu ön kabul olarak alıyorum. Sistemin değer verdiği şey, ücret veya maaş veya adı ne olursa olsun bir kazanç. Sistem bunun üzerine oturmuş durumda. Dolayısıyla emek piyasasına girmek ve emeğinin karşılığını almak kadın için de erkek için de önemli. Yani başka bir rejimden başka bir sistemden konuşmuyoruz, kapitalist sistemden konuşuyoruz. Marksist kavramlarla ifade edecek olursak; emeğini satacaksınız. Erkekler emeğini satıyor, bunun karşılığında; ücret ya da maaş elde ediyor. Veya serbest çalışması halinde kendine ait bir gelir, yani bir kazanç temin ediyor. Kadınlar da bunu temin ettikleri takdirde özgürlüğe giden yolda bir adım atmış oluyorlar. Elbette ücretli bir iş kadını hemen ve doğrudan özgürleştiriyor. 1978’den beri kadın emeği

2000 yılı raporunun başlığı “Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş” idi, 2008 raporunda “Toplumsal cinsiyet eşitsizliği” başlığını kullanmışsınız. Eşitlikten, eşitsizliğe... Bu bilinçli bir tercih mi?

O raporda, yaklaşık 8–10 sene önce bir hedefimiz, bir gelecek perspektifi, az da olsa bir umut vardı. “Önümüzdeki

senelerde eşitlik sağlanabilir”, diye düşünüyorduk. Oysa ilk raporu yazdığımızdan sonra geçen sekiz senelik süre içinde bir arpa boyu yol almadığımız gibi birçok alanda da kötüye gitmişiz. En azından ben’ kendi yazdığım bölüm için bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Dolayısıyla artık durumun adını koymak ve bunu başlığa taşımak gerekiyordu:

üzerine çalışıyorum, kadın eve parayı getirdikten sonra kocası, kaynanası, babası o emeğe el koyuyor, bunu da biliyorum. Gelirin aile içinde kimin elinde toplandığı, nasıl paylaşıldığı, nasıl tüketildiği, gücün kimin elinde toplandığı da çok önemli. Emekçi olmanın ne kadar zor olduğunun emeğin ne kadar sömürüldüğünün, ikili iş yükü altında kadın emekçilerin erkeklerden de daha fazla ezildiklerinin de bilincindeyim. . Elbette bugün işe başlayan kadın, yarın özgürleşecek demiyorum. Ama tüm bu durumlar evde oturup, kocadan bir lütf gibi alınan "Pazar parası"ndan iyidir. Çalışan kadın bu sistem içinde evde oturan kadından bir parça daha iyi durumdadır, diye düşünüyorum.

Sorunuza dönersek, ne kadar çok kadın evde oturuyorsa, ne kadar çok kadının kendine ait bir geliri yoksa cinsiyet eşitsizliğinin o kadar artacağını düşünüyorum. Çalışan kadınlar çok az ücret de alsalar, kocaları astığım astık, kestiğim kestik de olsa, kendilerine küçük bir özgürlük alanı yaratıp, sonra bunu geliştirebiliyorlar. Kaldık ki kadının çalışma hayatına girmesi sadece ücret meselesi üzerinden değerlendirilemez. Çalışma hayatı kolektif bir hayattır, çalışan kadınlar başka kadınlarla temas ederler, örgütlenirler. Ben Sosyalist Feminist bakış açısıyla bakıyorum. Bu bakış açısından hareketle hem bir sınıf analizi hem de ataerkillik analizi yapmak ve bunun eklemlenmesine bakmak zorundayız. Kadınlar evlerinin sınırlarının dışına çıkacak ve çalışacaklar. Çalışırken ataerkill işverenleriyle, ataerkilliği savunan amirleri ile hatta iş arkadaşları, meslektaşları ile mücadele etmek zorunda kalacaklar. Sonra eve gelip, evde adil olmayan işbölümünün mücadelesini verecekler.

Ama kadın mücadelesi böyle bir şey! Her cephede mücadele gerek! Hele ıssızlığın yükseldiği, devletin korumasının en aza indiği bizim gibi ülkelerde daha da zor ücretli emekçi olmak. Yine de erkeklerin çalıştığı, kadınların da evde oturup çocuk doğurduğu, ev işleri yaptığı bir sistemin sağlıklı bir sistem olabileceğini düşünmüyorum. Böyle bir sistemde kadınların ezilmesinin iki kat artacağını düşünüyorum.

Çalışmanızda toplumsal ve kişisel hizmetlerdeki kadın istihdamında bir artışa işaret ediyorsunuz. Ama bu işler kadınların evde yaptığı ve geleneksel işbölümünün devamı niteliğindeki işler... Bu durum ideolojik olarak neye işaret ediyor?

Toplumda geleneksel işbölümünün değişmediğini gösteriyor. İşveren gözünde hala kadınlar, iyi temizlik yapan, iyi yemek pişiren kişiler olmalı ki bu tür işlere davet ediliyorlar.

Peki, bu istihdam artışı nitelikli bir artış mı, kadının özgürleşmesi açısından bunu iyi bir yere oturabilir miyiz?

Tabii ki, değil ama biraz önce söylediğim gibi, kadın istihdamında nitelikli bir artıştan önce düşünmemiz gereken, artışı sağlamak olmalıdır. Ayrıca bugün, tam da kadın istihdamına sıcak bakılmadığı bir dönemde, -biliyorsunuz hem devlet sektöründe hem özel işletmelerde kadınları ise almama konusunda artan bir eğilim var- kadınların sadece nitelikli işlerde çalışmasını istemek, gerçekçi bir yaklaşım olmaz bana göre. İşgücüne katılım bu kadar düşükken, kadınların çalışmasını

istiyorsak, nitelikli niteliksiz diye iş ve meslek ayrımı yapamayız. Bu bugün böyle, ama böyle devam etsin demiyorum elbette. Kadınlar mevcut işlere bir girsinler, ondan sonra kadınları daha geniş meslek yelpazesinde yer almaları için donatmak mümkün olacaktır.

Sanayi ve imalatla kadın istihdamı düşüyor verilerinize göre ve istihdam yaratmayan bir sanayileşme modelinden bahsediyorsunuz. Bu, ekonomi politikaya ilişkin bir tercih, makro ekonomik çözümler gerektirmiyor mu, kadınların eğitilmesi, meslek eğitimi gibi tedbirlerle etkilenebilir mi?

Bu, birkaç kademeli bir şey. Teknoloji bölümünü okuduysanız, görmüşsünüzdür. Teknolojinin girişi, sanayideki kadın istihdamını olumsuz etkiliyor, ama eğitilmiş kadınları olumlu etkiliyor. İşveren teknoloji bilen kadını işten almıyor, tutuyor.

1980'den itibaren yeni liberal ideolojinin etkisiyle makro ekonomik politikalar oluşturulmaya başlandı. Yıllarca sanayi işletmesi kurulmadı, para üzerinden para kazanıldı. Faizlerin yüksek olduğu dönemleri düşünün. İşverenin bir fabrikası var, bir fabrika daha kurduğunda işçilerle, onların ücretleriyle, sendikalarıyla uğraşacak, ayrıca ürettiğini satamama ihtimali de var.

Çünkü artık küresel piyasada satış yapmak zorunda. Ben niye işletme kurayım paramı bankaya koyarım, paradan para kazanırım, diyor.

Uzun yıllar sanayi işletmesi kurulmadı şimdi kurulduğunda, yüksek teknoloji kullanıyor, emek yoğun teknolojiler kullanmıyorlar.

Kaldı ki emek yoğun teknolojinin kullanıldığı yerlerde de artık işletmeler eskisi gibi değil. Üretim, esnekleşti; parçalanıyor, bölünüyor, eve iş veriliyor. Deri ceket üreten bir işletme düşünün. Kesen, biçen tasarlayan 20 kişilik küçük bir çekirdek işçi gurubunu tutuyor. Geri kalan işi evlere dağıtıyor işveren. Burada kazancı nedir? Üretimin maliyetini düşürmek. Esnek üretim, işverene kar sağlarken işçinin aleyhine olumsuz koşullar yaratıyor.

Bu koşullarda bizim talebimiz, kadınlar için sürekli güvenceli mi iş mi olmalı?

Talebimiz de, hayalimiz de tabii ki o. Ben esnekleşmeden yana değilim. Marjinal sektörde kadınların kimi zaman iş yapıp, kimi zaman yapmamasından yana değilim. Bu tür işyerlerinde sigortasız olarak çalışıyorlar, bundan da yana değilim. Arzu

edilen, elbette tam zamanlı güvenceli çalışma. Ama diğer yandan da yarım zamanlı, geçici alt sözleşmeli, parça başı çalışma gibi esnekleşmenin her türü etrafımızı sarmış durumda. Bir fabrikada düzenli, sigortalı, hele de sendikali çalışan işçiler... Bu, artık denizde damla oldu Türkiye’de.

Yani, kadınlar için daimi, sigortalı, tercihen sendikali, hakkının yenilmeyeceği, hak ettiği ücreti alacağı iş, dersek bu neredeyse bir hayal. 60’lı–70’ li yıllarda dünyada da Türkiye’de de büyük fabrikalar vardı. Onlar kalmadı artık. Bilemiyorum belki de “sanayi” sektörü diye ısrar etmemek lazım. Eğer hizmet sektörü genişliyorsa, kadınlara iş olanakları yaratılıyorsa oralara yönelmek gerekiyor.

Mesela sağlık sektörü de önemli bir alan, çok özel hastane açılıyor, özel bakım ve rehabilitasyon merkezleri açılıyor. İstihdam alanı olarak oralara da bakmak lazım. Yani kısaca kadınların öteden beri istihdam edildiği alanların dışına çıkarak bakmak gerek istihdam alanlarına. Bence bir şehirde o şehrin işgücü piyasasının analizi mutlaka yapılmalıdır. Hangi sektörler geliyor, nereler kapanıyor, nerelerde is olanakları çoğalıyor, bu resim içinde kadına nerede yer olabilir? Çalışabilir kadın nüfusu mevcut açık işlerle buluşturmayı ve onlara istihdam edilebilir özellikler kazandırmayı önemli buluyorum.

Kanun yapımcılar ve üst düzey yöneticiler arasında yüzde beş oranında kadın olduğu, tespitini yapmışsınız... Şaşırmadım, şöyle de bir söylem var, “biz gelsinler yapsınlar diyoruz ama kadınlar istemiyor”, bu doğru mu sizce?

Biliyorsunuz bu doğru değil. Kadınlar bu kadar isteksiz mi, buna katılmıyorum... Çocuklarım var, eve erken gitmem lazım, diye kendine teklif edilen bir yöneticilik kadrosunu reddedecek çok fazla kadın olduğunu düşünmüyorum. Bu tamamıyla bir mit. Bilinçli bir dikkate almama hali var. Kadınlar üst düzey yöneticilik konumlarına getirilmi-

yor, Sonra da durum kadınların isteksizlikleri ile açıklanıyor. Ama kadınların istemedikleri için değil engellendikleri için yönetim kademelerine gelemediklerini de kanıtlamak gerek.

Kadınların özelliklerinin erkeklerden daha az olduğu için seçilmediklerine inanmıyorum. Eğer böyle ise, kadınların yönetici olmak için gerekli koşulları neden sağlayamadığına bakmalıyız. Bu nedenler toplumda kadının konumu ve kadına bakış, verilen değer ile çok ilgili.

Genç kadın işsizliği çok yoğun diyorsunuz. Kadını istihdama katmak genç kadınları istihdama katmaktır gibi saptama var, yeni istihdam yasasına göre genç kadınlar teşvik ediliyor, bu olurken 40 yaşın üzerindeki kadının istihdamdan çıkması bir handikap oluşturmuyor mu?

Haklısınız ama olumsuzlukların arasında bir seçim yapacaksınız..Böyle bir seçim yapıyor ve işsizliklerine karşı çözüm bulunması gereken en önemli grup genç kadın işsizlerdir diyorsanız bu bir secimdir, bir r tercihtir.

Ben hep göreceli bakıyorum. Kadın işsizliği her yaşta var. Ama genç kadınlar arasında çok daha fazla var. O genç kadınlar bir hayat kuracaklar, evlenecekler belki evden ayrılmak isteyecekler. Belki ailelerinin erken evlendirme kararına çalışıyor ve para kazanıyor oldukları için daha rahat karşı çıkabilecekler. Genç kadınlara iş bulabilirseniz onlara uzun vadeli gelecek sağlamış oluyorsunuz.

Çözüm önerileri arasında “güven- celi esneklik”ten bahsetmişsiniz, Türkiye’de esneklik sendikasılaş- tırma, düşük ücret anlamına geliyor bir yandan da....

Türkiye için esnekliğin yeni ortaya çıkmış bir şey olduğunu düşünmüyorum. Bir süredir, küreselleşme ve dünya ekonomisi ile ilişkilendirilerek ve makro ekonomik politikalarla gerekçelendirilerek hükümet temsilcilerinden işveren temsilcilerine kadar birçok çevre tarafından savunuluyor. Esneklik tartışmaları yokmuş gibi davranamazsınız. O zaman nasıl tartışıldığını yazıp, olacaksa da böyle olsun, diyeceksiniz. Ben de bu nedenle, “Türkiye’de esnek çalışma ve istihdam biçimlerinin eksik istihdam ve/ veya çalışan yoksulluğu yaratmaması için, esnekleştirme uygulamalarının, minimum gelir, eğitim, sağlık, sosyal bakım alanlarında sosyal hizmetler, işsizlik sigortası, yeniden işe yerleştirme programları gibi etkin sosyal politikalarla desteklenmesi” görüşünü savunuyorum.

Bazı rakamlar:

Türkiye’de 2000 yılında kırdı toplam istihdam içinde kadınların payı yüzde 35.6’dır ve yüzde 64.4’ile kırsal istihdama erkek hakimdir.

2006 yılında sanıldığına aksine kırsal istihdamda erkeklerin payı yüzde 66.5’e çıkmış, kadınların payı yüzde 33.5’e inmiştir.

Kentlerde

2000 yılında istihdam edilen toplam nüfusun yüzde 18.6’sı kadınlar, yüzde 81.4’üne erkekler oluştuyordu.

2006 yılında kadınların payı bir miktar artarak yüzde 20.7’ye ulaşmış erkeklerin payı biraz azalarak yüzde 79.3 olmuştur.

Genç kadın işsizliği:

2004 yılında 20-24 yaş grubundaki kadınların işsizlik oranları yüzde 30.3 iken, erkeklerde bu oran yüzde 23.9’dur.

2006 yılında bu gruptaki erkek işsizliği 2000’den bu yana ilk kez yüzde 20’nin altına düşmüştür; kadınlar için ise aynı yıl için bu oran yüzde 27’dır.

Ücretsiz aile işçiliği(tarım çöküyor)

2006 yılında kadın ücretsiz aile işçilerinin oranı yüzde 39’dur. Ücretli (yevmiyeliler de dahil) veya maaşlı çalışanların oranı ise 2000 yılında yüzde 35.3’ten, 2006 yılında yüzde 46.7’ye yükselmiştir.

Kadınlar ve meslekler

2006 yılında kentlerde kadınların erkeklere oransal olarak en yaklaştıkları meslek grubu ‘büro ve müşteri hizmetlerinde çalışanlar grubudur’. Bu grupta bile kadın çalışanların oranı yüzde 39.6’dır.

Hizmet ve satış elemanı grubunda kadınların sayısı artmaktadır.

2004’de yüzde 12’iken 2006’da yüzde 14’e çıkmıştır.

Kadınlar kayıtdışındalar

2006 yılında, Türkiye genelinde, işyerlerinin tümünde, erkeklerin kayıtlılık oranı yüzde 58 iken kadınlarda bu oran yüzde 34’dür. Başka deyişle kadınların yüzde 66’sı kayıtdışı çalışmaktadır.

Özelleştirme kadın istihdamına olumsuz etki yapıyor, diye bir saptamanız var, açar mısınız biraz?

Kamu sektörü kadınlar için önemli bir istihdam alanıydı. Özellikle KİT'ler garantili çalışma alanlarıydı. Mesela Sümerbank'a işçi olarak girdiğinizde emekli olana kadar orada çalışabiliyordunuz. Dolayısıyla KİT'ler kadınlar açısından garantili ve değerli bir istihdam alanıydı. Elimizde istatistik yok. Özelleştirme başlamadan önce KİT'lerdeki kadın oranlarına keşke baksaydık, şimdi bir karşılaştırma yapılabilirdi. Şu anda özelleştirme kadın çalışanların ne kadarını, nasıl etkiledi, tam bir şey söyleyemiyoruz. Elimizde az sayıda özgün araştırma var.

KİT'ler islah edilebilirdi, teknolojileri yenilenirdi, reformasyon yapılabilirdi ve bu işletmeler ayakta kalabilirdi. Özelleştirme, onaylamadığım bir politika ve uygulama. Özelleştirmeye aynı zamanda kadın istihdamını daralttığı için de karşıyım. Nereye gidecek KİT'lerde çalışmış kadınlar? Güvencesiz işlere ya da evlerine... Bir de özelleştirilen işletmeler sendikaların da en güçlü olduğu yerlerdi, özelleştirmeler sendikaları da derinden etkiledi.

Yeni istihdam yasasında biliyorsunuz, istihdamı teşvik amacıyla 150 kadın olan işyerlerine kreş mese-

lesi de yok artık, öneriler arasında yeni modeller var deniliyor, nedir bunlar?

İş yasasındaki maddelere rağmen işverenler kreş açmadılar bu güne dek. Tek tek vardı ama çoğunluk açmadı. Açılanlar da kapandı, kapanıyor. Pek çok konuda olduğu gibi bu konuda da sağlıklı istatistiklere sahip değiliz. İşverenler çocuk bakımı meselesini bizim üstümüze yıkıyorsunuz diyorlar ve bu sorumluluğu tek başlarına üstlenmek istemiyorlar. Bu durumda belki çok aktörlü çözümler olabilir diye düşünüyorum.

Öneriler bölümü var raporda, bunların uygulanabilirliği konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bu rapora, çok yoğun emek vererek, 2000 yılından itibaren kadın istihdamı konusunda ne tür öneriler, kimler tarafından yapılmışsa hepsini koydum: AB ilerleme raporlarındaki tavsiyeler, devlet kurumlarının resmi dokümanlarında yer alan tedbirler, çok sayıda kadın örgütünün hem tekil hem kolektif olarak hazırladıkları raporlar ve bu raporlardaki öneriler... Kadın istihdamının artması ve çalışan kadınların sorunlarının çözülmesi ile ilgili hemen her şeyi yansıttım. Bu çalışma sonucu ortaya çıkan çarpıcı sonuç şu idi: Öneriler hemen hiç bir hükümet tarafından

ciddiye alınmıyor, ortaya atıldıkları ile kalıyor. Burada çok ciddi bir siyasi irade noksanlığı gördüm. Bu nedenle de raporda siyasetçileri cevaplamaya davet ettiğim bazı sorular göreceksiniz. Kanımca bu güne dek yapılan önerilerin pek çoğu uygulanabilir önerilerdir. Yeter ki siyasetçiler ve hükümetler tarafından dikkate alınsın.

Sendikalar güç durumdalar ama kadın istihdamı konusunda sendikalar da şunu yapmalı, diyor musunuz?

Sendikalar, üye sayılarını artıma konusunda güçlü olamasalar bile mevcut çalışanlarına önem verip onların haklarının yenmemesi konusunda çalışmaya devam etmelidirler. Bu çalışmalarından önemli bir tanesi de kadın erkek eşitliğinin sağlanmasıdır. Bu eşitlik çabasını önce kendi içlerinde başlatabilirler. Örneğin, yönetim kademelerine eşit sayıda kadın ve erkek seçebilirler. Bir de samimiyetin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sendikaların kadın sorununa yaklaşımlarını uzun senelerdir takip ediyorum. Bu dergiyi okuyan sendikacılar alınmasınlar ama bu soruna samimi bir cevap ve çözüm arayışı içinde oldukları kanısında değilim. İsterlerse hala yapabilecekleri çok şey var. Ücret pazarlığında güçsüzleşiyor olabilirler ama bu, onların ataerkil kültürle mücadelesine set çekmez.

Rapordan kısaltılarak:

Kadın istihdamı politikası

Siyasetçilere sorular

Türkiye'de kadının işgücüne katılımı, Türkiye'nin gelişmişlik düzeyinde kabul edilmeyecek bir noktadadır.

Siyasetçilerin işgücü dışındaki kadınları işgücüne çekmek ve şu andaki 'dışlanmışlıklarını' gidermek için kitlesel düzeyde çözüm üretecek önerileri var mıdır?

Enformel sektöre kadınların her geçen gün artan katılımı, aktif kadın işgücünün enformel alana kayan etkinliğini ortaya koymaktadır. Bu kayış bu sektörü neredeyse en başat istihdam alternatifi haline getirmektedir.

Siyasetçiler, artan enformelleşme eğilimine karşı formel sektörü destekleyerek kadın istihdamını teşvik etme yönünde plan ve projelere sahip

midirler?

Esnekleşme özellikle son yıllarda pek çok kesim tarafından kadınların işgücüne katılımını artırıcı önemli bir strateji olarak gösterilmektedir. Özellikle 'kısmi çalışma', kadınların iş ve aile sorumluluklarını uyumlaştırabilmesini sağlayarak kadın işgücü arzını artıracak bir çalışma biçimi olarak savunuluyor.

Siyasetçiler bu konuda ne yönde bir tutum takınmakta, nasıl bir tercih kullanmaktadırlar. Mevzuattaki esneklik hükümlerinin uygulanabilirliğinin değerlendirilmesine, aksaklıkların giderilmesine ve sosyal güvenlik ile ilişkinin kurulmasına, esneklik-güvence dengesi sağlanmasına yönelik hangi girişimlerde bulunmaktadır?

Son zamanlarda ulusal bir istihdam politikasının yokluğunda, genellikle Ab tarafından desteklenen ve İŞKUR tarafından

uygulanan aktif işgücü piyasası politikalarına telafi edici bir rol yüklenmektedir. Ancak, istihdamı geliştirmeye yönelik arz yanlısı bu politikaların, kadın işgücüne talebi geliştirecek diğer politikalarla yeterince desteklenmediği plan ve koordinasyon eksikliği taşıdığı görülmektedir.

Siyasetçilerin, aktif işgücü piyasası politikalarının kadın istihdamını artırmak yönünde etkin olarak uygulanmasına dönük nasıl bir yaklaşım planları vardır?

Özellikle 1990'lı yıllardan bu yana, kadınların işgücüne katılımlarında görülen hızlı düşüş ve kadınlar arasındaki yüksek işsizlik oranları karşısında, kadın girişimciliğini destekleme adeta bir istihdam politikası haline gelmiştir. Siyasetçiler kadın girişimciliğini mevcut haliyle bir istihdam politikası olarak mı görmektedirler? Kadınlar, Türkiye'de çocuk, yaşlı,

hasta ve engelli bakımı gibi piyasanın ya da sosyal politikaların ve sivil toplum faaliyetlerinin varlık göstermediği bir ihtiyaç alanının emekçileri konumundadır.

Siyasetçilerin kadınların bu hizmet faaliyetlerinden özgürleşmelerine yönelik önerileri nelerdir?

Ciddi bir denetim ve cezai yaptırım konusu haline getirilmedikçe, istihdam ve çalışma yaşantısında doğrudan ve dolaylı yollarla kadın-erkek ayrımcılığı yapılmasının önüne geçilemeyeceği anlaşılmaktadır.

Bunlar karşısında siyasetçiler, denetim, değerlendirme ve yaptırımı nasıl bir mekanizma ile gerçekleştirmeyi düşünmektedirler? Özel ve kamu sektörlerinde toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın örnekleri artarken siyasetçilerin bu ayrımcılığa duyarlılıkları nasıl ortaya çıkacaktır?

Şiddete karşı kadın dayanışması

Sokakta ve aile içinde kadına yönelik şiddet kadınları her zaman tehdit ediyor. Şiddete maruz kaldınız, nereye başvurmanız gerekiyor, başvurudan sonra ne yapacaksınız, çocukların durumu, avukat temini, yasal haklarınız, mahkemeden koruma kararı çıkarmak, bunların hepsini **Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı** tarafından çıkarılan, “**Erkek Şiddetine Karşı Kadın Dayanışması**” kitabında bulabilirsiniz.

Son zamanlarda gazetelerde, televizyonlarda, hatta radyolarda kadına yönelik şiddet haberlerinde çok büyük bir artış olduğunu görüyoruz. Yoksulluk, militarizm, muhafazakârlık arttıkça bundan en çok zarar görenler kadınlar oluyor.

Kadınlar artık ellerine silah verilerek, kendi yaşamına son

vermek durumunda bırakılıyorlar.

Kadınların işi çok zor...

Ama bu arada olumlu adımlar da atılmıyor değil. Geçtiğimiz günlerde Mor Çatı, AB Türkiye Delegasyonu'nun mali katkılarıyla Soru ve Yanıtlarla “Erkek Şiddetine Karşı Kadın Dayanışması” isimli bir kitap yayımladı. Kitap, Mor Çatı'da

kadınların birbirleriyle her gün paylaştığı bilgilerin derlemesinden oluşuyor. Onlar soru sormanın sessizliği kırmada en önemli adım olduklarını düşündükleri için kitabı, başvuruların en çok sordukları sorulara cevap vererek oluşturmuşlar... Şiddet gördüğümde nereye başvurayım diye başlayarak, avukat teminine,

sığınakta kalma durumundan ev içinde yapılacaklara, dayak yediğimde suçlu ben miyim kadar pek çok soru ve bunlara verilen yanıtları kitap içinde bulmanız mümkün. Kitabın arkasında her il için başvurulacak kurumların listesi de var. Kitapla ilgili **Mor Çatı** gönüllüsü **Ülfet Taylı**'yla görüştük...

Ülfet Taylı

Daha başlıktan bir mesaj veriyorsunuz, niçin kadın dayanışması?

Biz, kadına yönelik şiddetin temelinde erkek egemenliğinin olduğuna inanıyor, bunun sistematik bir şey olduğunu düşünüyoruz. Kadınlarla erkekler arasında toplumda bir iktidar ilişkisi var. Erkek egemen sistem içinde yaşıyoruz ve söz konusu şiddet de bunun sonucunda ortaya çıkıyor. Dolayısıyla kadınların birlikte mücadele etmesi, kadın dayanışmasının oluşması, erkek şiddetinin ortadan kaldırılması için önemli ve gereklidir, diye düşünüyoruz. Mesajımızı da başından vurgulamayı seçtik. Çünkü kadına yönelik şiddet üzerine son birkaç yıldır çok konuşuluyor, bunun bir devlet politikası haline getirildiği söyleniyor. Çok söz ediliyor ama bunun toplumdaki kadın ve erkek olma halleriyle bağlantısı çok fazla kurulmuyor. Şiddetin temelinde yatan erkek egemen sistem gösterilmiyor, o zaman da bunun kaynağına

yönelik bir mücadele verilmiyor. Sadece sonuçlarıyla baş edilmeye çalışılıyor. Bu da önemli olmakla birlikte yeterli değil, biz biraz da buna atf yapmış oluyoruz.

Kitapta “şiddete maruz kalındığında, kadınlar öz savunma için ne yapmalılar”dan tutun da, “hangi kanunlardan yararlanabilirsiniz”e kadar geniş alanda bilgi veriliyor, pratik olarak dayak yiyen bir kadın, kendi başına bu işleri halledebilir mi?

Kadın dayanışmasının gerekli olduğunu söylüyoruz, bunun temelinde erkek egemen sistem vardır diyoruz, ama bize başvuran kadınların durumları birbirine hiç benzemiyor. Durumları birbirinden farklı, dolayısıyla ihtiyaçları da birbirinden farklı... Beş çocuklu bir kadının ihtiyaçları ile tek çocuklu bir kadının ihtiyaçlarıyla, eğitimli ya da daha az eğitilmiş bir kadının ihtiyacı birbirinden farklı oluyor. Kitabın, bütün bu kesimlerin

bize dönem dönem sorduğu soruları ve bunların yanıtlarını kapsamasını istedik. Bazı kadınlar, buradaki soruların pek çoğundan yararlanabilirler, ama okuma yazma bilmeyen kadınlar da var. Onlar pek fazla yararlanamayacaklar. Fakat, mümkün olduğunca çok sayıda kadının sorusunu kapsasın istedik.

Sorular Mor Çatı pratiğinden çıktı diyebilir miyiz?

Evet, kesinlikle öyle, bizimle ‘feminizm nedir’ diye tartışan kadınlar da var başvuranlar arasında, onların soruları da var içinde, dayak çünkü sadece eğitimsiz ya da daha yoksul kesimden kadınların sorunu değil biliyorsunuz. Bu sorular bize yıllardır soruluyordu ve biz cevaplamaya çalışıyorduk. Kadın çalışmaları için çok disiplinli denilir ya; burada pek çok alandan kadın psikolog, avukat, sosyal danışman kadınlarla dayanışma içinde oluyor, onların alanlarını da kapsasın istedik. Çünkü Mor Çatı'dan psikolojik destek almak isteyen kadınlar oluyor, hukuksal destek almak isteyen kadınlar oluyor, psikiyatrik destek almak isteyen kadınlar oluyor: O yüzden de bir ekip çalışması yaparak tüm bu alanlardaki bilgileri toparlamaya çalıştık. Deneyimden gelen bir şey, not ettiğimiz bir şeyler değil. Kolay okunur olsun istedik, içeriğini de ona göre oluşturduk... Sorular ve mümkün olduğu kadar kısa cevaplar.

Size gelen sorular içinde en çok rastlanan soru diye bir kategori sayabilir misiniz?

Psikolog arkadaşımızla oturduğumuzda benim hiç aklıma gelmeyen ya da rast-

lamadığımız bir soruyla sık sık karşılaştığını gördüm, "Ben deli miyim?" sorusunun kendisine kadınlar tarafından en sık sorulan soru olduğunu söylemişti.

Şiddet gördükleri için mi?

Evet, o kısır döngünün dışına çıkamıyorlar, şiddet uygulayan ona aslında bunu onun hak ettiğini, birtakım anormal tutumlarının olduğunu söylüyorlar. Bize ise çok acil durumda olan kadınlar başvurduğu için sığınakla ilgili sorular soruluyor, ne yapabiliriz, nasıl çıkabiliriz, kalabilir miyim, çocuklarımla kalabilir miyim biçiminde sorular soruluyor.

Okuyan biri, kadın şiddet gördü, erkek onu dışarı attı, evsiz, çocuklarla ne yapabilir, soruları takip ederek aşama aşama kitaptan bunu görebilir, kime ulaştırdınız?

Evet, aşama aşama bulabilir. Kitabı muhtarlıklar aracılığıyla dağıtıyoruz. 5000 bin adet basıldı kitap. Ama Türkiye'nin çeşitli yerlerinden kadın örgütlerinden de talep oldu, onları da posta yoluyla göndermeyi çalıştık.

Neden muhtarlık?

Şiddete uğrayan kadınların ilk gittiği yerlerden biri muhtarlık. Oradan fakirlik kağıdı gibi çeşitli ihtiyaçları için kağıt, belge çıkarıyorlar, dolayısıyla muhtarlık çok önemli. Ama kadın dayanışma merkezlerine de vermeye çalıştık.

Sendikalar talep oldu mu, kitaplar sınırlı sayıda sanıyorum, herkese dağıtılamaz, bunun üzerinden eğitim vermeyi düşünür müsünüz?

Petrol-İş'e verdik. Talep gelirse belli bir miktar verebiliriz. Eğitim vermeyi de düşünürüz niye olmasın, amacımız kadınları dayak konusunda uyarmak, mümkün olduğunca çok kadına ulaşmak. Eğitimle ilgili çok az sayıda kadın çalışıyor burada. Şimdi belediyeler bünyesinde de sığınak çalışmaları olduğu için onlarla da atölyeler yapıyoruz, gördüğünüz gibi sayımız sınırlı, sendikalar talep gelirse onlarla da çalışmak isteriz elbette, iyi olabilir. Oralarda şiddet konusunda farkındalık eğitimi olur belki. Eğitimlerimiz iki türlü oluyor. Birincisi şiddet karşısında farkındalık yaratmaya dönük bir eğitim. İkincisi ise şiddet konusunda çalışan kadınlara yönelik eğitim.

Sığınaklar ve Danışma/Dayanışma Merkezleri Kurultayları

Türkiye'de bugün 90 kadın dayanışma merkezi var... Yaklaşık 20 yıl önce, Mor Çatı tekti... Sığınakların ve Kadın Dayanışma Merkezlerinin paylaşıldığı, modellerin tartışıldığı, erkek şiddetine karşı politikaların oluşturulduğu Sığınaklar Kurultayları da Mor Çatı tarafından her yıl 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü'ne yakın günlerde yapılıyor. Onuncusu İstanbul'da yapılan kurultayın onbirincisi Van'da gerçekleşecek.

Güvenlik planı vermişsiniz, bu uygulanabilir bir şey mi?

Kadınlar evden çıkış kararını hemen vermiyorlar. Bu kararı vermeleri için epey zaman geçiyor. Hatta bazen geri dönüyorlar, o nedenle böyle bir plan yapmak bizce bir ihtiyaç. Pek çoğunun nüfus cüzdanı yanında olmuyor ve nüfus cüzdanı yanında olmayanlar devlet sığınaklarına kabul edilmiyor. O nedenle yanlarında nüfus cüzdanı, çocuklarının nüfus cüzdanı ve doğum kağıtlarının olması büyük önem taşıyor. Ayrıca yeşil kart, yoksulluk belgesi çıkartılması için de bu gerekli. Bütün bunlar için belgeye ihtiyaçları var, evden çıktıklarında çoğu kez bu belgeleri almamış oluyorlar.

Kadın evinden çıktı, 4320'ye göre evden uzaklaştırma kararı alacak, bu aşamada kadınlar kandırılıyorlar, hukukla karşılaşma süreci çok sancılı oluyor, o konuda ne önerirsiniz?

Baro'daki kadın komisyonları kadına yönelik şiddetle ilgili avukatlara eğitim veriyorlar. Tabii ki herkese ulaşamıyor, yetersiz kalıyor bu eğitimler. Bu önemli bir sorun. Hakim ve savcılar da meslek içi eğitimden geçmeleri gerekiyor. Az sayıda insanla yapılıyor bu eğitimler. Bütün bunlara baktığımızda 4320 (Aileyi Koruma Kanunu) devasa bir sorun yumağı olarak karşımıza çıkıyor. Pek çok kadın evinde kalmak istiyor, çocuklarıyla evi terk etmek istemiyor. Ama 4320 Sayılı Yasa'ya güvenen çok az kadın oluyor. Siz anlattığınızda da 'benimki dinlemez ki' meselesi ortaya çıkıyor. Bu konuda kadınları ikna edebilmek için, polisin, avukatın, adalet sisteminin işbirliği içinde olması lâzım. Pratikteki tabloda bu işbirliği gerçekleşmiyor. Dolayısıyla yasa işlevsiz kalıyor. Ama biz elimizden geldiği kadar uygulamaya çalışıyoruz. Çünkü çok önemli bir yasa bu.

Arkasında başvuru için bazı adresler vermişsiniz, bunlar yeni adresler mi?

Evet, çok uzun süre emek verdik... Tek tek aradık hepsini dolayısıyla, o adreslerin hemen hemen hepsi son adresler ve doğru. Bazılarında telefon yok, gerçekten telefonu olmadığı için verilmedi. Bu illerde yaşayan kadınlar o adreslere başvurup gerekli yardımı alabilirler.

KİTAP... KİTAP...

Şiddet Gördüğümde Nereye Başvurayım?

Şiddet gördüğünüzde bulunduğunuz yerdeki en yakın karakola başvurarak yaşadığınız olayla ilgili tutanak tutmalısınız. Ayrıca muayenenizin yapılması için en yakın sağlık kuruluşuna başvurmanız gerekir. Vücudunuzdaki izler kaybolmadan muayene olmak önem taşır. Bu nedenle tutanak yazılmadan hastaneye sevginizin yapılması konusunda ısrarcı olun. Tutanağı dikkatli okuyun, anlattıklarınız polis tarafından eksik veya yanlış geçirilmişse, düzeltilmesi konusunda ısrarcı olun. Tutanağın polis tarafından imzalı örneğini mutlaka kendiniz için alın.

Karakol yerine bir dilekçeyle Cumhuriyet Savcılığı'na da başvurmak mümkündür.

Sığınağa gitmek istiyorsanız:

Bağlı bulunduğumuz ildeki Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne başvurarak yaşadıklarınızı anlatıp sığınak talebinizi dile getirmelisiniz. Bazı belediyelerin de sığınağı vardır.

Avukat ihtiyacınız için:

Bağlı bulunduğunuz ilin barosuna başvurabilirsiniz. Birçok baro bu konuda ücretsiz danışmanlık sağlamaktadır.

Telefon:

0212 292 52 31/32

e-posta:

morcati@ttmail.com

Basın emekçisi uyanıyor: “Kalemimden ve sendikamdan elini çek”

Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Genel Başkan Ercan Sadık İpekçi, ATV ve Sabah Gazetesi çalışanlarının desteğiyle, 11 Ağustos Pazartesi günü, saat 11. 00’de İstanbul-Balmumcu’daki ATV ve Sabah tesisleri önünde çalışanlarla dayanışma amacıyla bir oturma eylemi yaptı. Eyleme, Türk-İş’e bağlı, İstanbul’da genel merkez ve şubeleri bulunan sendikaların başkan, yönetici ve üyeleri de katıldı.

Oturma eylemine Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı **Mustafa Öztaşkın**, Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri **Nimetullah Sözen** ile Haber-Sen, Tek Gıda-İş, Haber-İş, Türk-İş İstanbul Şubeler Platformu yöneticileri ve Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi **Faruk Büyükkacak** da katılarak destek verdiler.

Açıklamasına, basın emekçilerinin eylemine destek veren sendika genel başkanlarına, şube yöneticilerine ve üyelerine teşekkür ederek başlayan TGS Başkanı **Ercan Sadık İpekçi**, yaklaşık 2 yıldır sendikal örgütlenme mücadelesi verdikleri ATV ve Sabah’ta toplu sözleşme görüşmeleri devam ederken sendika üyelerine yoğun baskılar yaşandığını söyledi.

İpekçi, toplam 59 madde üzerinden başlanan TİS görüşmelerinde 29 maddede anlaşma sağlandığını, kalan maddelerin ise ücret ağırlıklı maddeler olduğunu belirterek “Burada bulunmamızın sebebi huzursuzluk yaratmak değil, tam tersine Sabah-ATV’de yaratılan huzursuzluğu, gerginliği sona erdirmektir. 2007 yılından bu yana sürdürdüğümüz sendikal mücadele sonunda örgütlenerek işverenle TİS görüşme masasına oturduk. Geçen hafta İnsan Kaynakları’ndan sorumlu kişiler tarafından üyelerimize yönelik çok ciddi, ağır baskılar gelmeye başladı. Bir arkadaşımız yüksek tansiyondan hastaneye kaldırıldı” dedi.

İpekçi, çalışanlara yapılan bu baskılardan vazgeçilmesi ve tüm sorunların TİS masasında görüşülmesi için işverenle defalarca görüştiklerini ancak bir sonuç alamadıklarını söyledi. İpekçi şöyle devam etti:

“Baskıların sürmesi üzerine biz de bugün burada ATV ve Sabah’ta çalışan üyelerimiz veya üyemiz olmayan arkadaşlarımızla, meslektaşlarımızla, basın emekçileriyle dayanışma amacıyla, onların rahat ve huzur içerisinde görevlerini yapabilmeleri amacıyla, onların hakkını koruyan bir toplu iş sözleşmesine imza atabilme amacıyla burada nöbet tutmaya geldik.

Amacımız işvereni baskılardan vazgeçirmek ve TİS masasına yeniden oturmasını sağlamaktır.”

Sendikamız Genel Başkanı **Mustafa Öztaşkın** ise yaptığı konuşmada şunları söyledi:

“Değerli basın emekçisi arkadaşlarımız. Burada bulunan sendikacı arkadaşlarım adına dayanışma dileklerinizi iletmek üzere konuşmak istiyorum. ATV ve Sabah Gazetesi’nde Türkiye

Gazeteciler Sendikası’nın örgütlenmesi çok önemlidir. Çünkü bugün basınımız, ne yazık ki sermayenin, siyasetin ve tarikatların baskısı altındadır. Bugün basınımız özgürce, toplumun doğru haber almasına yönelik görevini yerine getirememektedir. Ve Türkiye’de ne yazık ki yandaş medya yaratılmak istenmiştir, büyük ölçüde de yaratılmıştır. Oysa basının görevi, toplumu doğru bir

şekilde bilgilendirmek, gerçekleri açığa çıkarmaktır.

Bugün ATV ve Sabah’taki örgütlenme basının özgürleşmesi açısından çok önemlidir. Burada sendikalaşma, basın üzerindeki baskıları kıracaktır. İşvereni, işçinin haklarına saygı duymaya, toplu iş sözleşmesini barış içerisinde sonuçlandırmaya davet ediyoruz. Biz İstanbul’da genel merkezi ve şubeleri bulunan sendikalar olarak Türkiye Gazeteciler Sendikamızın yanındayız. Basın çalışanlarının yanındayız, ATV-Sabah çalışanlarının yanındayız. Hepsine dayanışma duygularımızı sunuyor ve başarılar diliyoruz.”

“Yaşasın sınıf dayanışması!”, “Baskılar bizi yıldıramaz!” sloganlarının atıldığı eylemde “Kalemimden ve sendikamdan elini çek!”, “Sendika basın özgürlüğünün de güvencesidir!”, “Sendikal haklara saygı!”, “Emeğin onuru sendikalı olmaktır!” dövizleri taşındı.

Kadınlar sendikaya daha fazla ilgi gösteriyor

Eylemin yürütücüleri arasında kadın var mı diye baktık... Evet vardı... Yanına yanaşarak kısa bir söyleşi yaptık... Alandan canlı, canlı...

İsminiz, göreviniz, TGS olarak beklentileriniz neler anlatabilir misiniz?

İsmin **Sergül Keskin**, Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Genel Sekreteri. Biz iki yıldır mücadele vererek ATV Televizyonu ve Sabah Gazetesi’nde örgütlendik ve gerekli çoğunluğu sağladık. Haziran ayı itibarıyla de toplu iş sözleşmesi görüşmelerine başladık. 21 madde kabul edildi. Bu arada işveren temsilcileri ATV ve Sabah’ta bütün servisleri dolaşarak üye arkadaşlarımıza “sendikadan istifa edin, burada sendika istemiyoruz” diye baskı yaptılar. Biz bu baskıların sonlandırılmasını istiyoruz. Basında sendikasızlaştırma hareketi 90’lı yıllardan itibaren başladı. Gazetelerin ve televizyonların çoğunda sendika yok. Biz AA ve Cumhuriyet Gazetesi ve Anka Ajansı’nda örgütlüydük. ATV ve Sabah’ta da geçen yıl örgütlendik. Buradaki başarı başka yerlerde çalışan arkadaşlarımız için de örnek olacak. O yüzden çok önemsiyoruz. Tabii ki başladığımız toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin masa başında barışçıl bir biçimde sonlanmasını, üyeleri-

mize baskı yapılmamasını istiyoruz. Örgütlenme en temel demokratik haklardan biridir. Demokrasi, insan hakları konusunda konuşmalar yapan insanları, buralarda çalışan arkadaşlarımızın haklarına da saygı duymaya davet ediyoruz.

Sendikal dayanışma hakkında ne düşünüyorsunuz?

Burada Türk-İş’e bağlı sendikaların genel başkanları, başkanları, şube yöneticileri var. Bunu çok önemsiyoruz ama maalesef çalışanlardan bir

destek yok. Gazetecilik zor bir meslek biliyorsunuz, üyelerimizin çoğu şu anda işinin başında, çalışıyorlar. Onlara “işinizi bırakın” diyemiyoruz. Diğer sendikaların, üyelerimizin bizi desteklemesi bu açıdan çok anlamlı.

Nasıl devam edeceksiniz ?

Bugün oturma eylemi yapacağız. Baskılar devam ederse yasal yollara başvuracağız. İşvereni sağduyulu olmaya çağırıyoruz. Basın sektöründe sermayenin inanılmaz bir baskısı var. Sendika geçmiş dönemde bütün basın kuruluşlarında vardı. Sabah’ın piyasaya girmesi ve sendikalaşmaya karşı olması, ‘haksız rekabet oluşturur’ düşüncesini hakim kıldı, sendikasızlaştırma diğer basın kuruluşlarına da yansıdı. Şu sıralarda yeniden hareketlenme var. Başvurular oluyor, bunun devamını istiyoruz.

Kadın gazetecilerin sendikaya ilgisi ne düzeyde?

Erkelerden daha çok. Kadınlar gazeteciliğin zorluğunu daha çok hissediyorlar, o nedenle örgütlenmeye daha yatkınlar.

Ne demişler: “Hak verilmez, alınır!”

Yaz başında, içlerinde Petrol-İş’in de bulunduğu bazı sendikaların katkılarıyla Tarem’in yol göstericiliğinde, Uluslararası Genç İşçiler Buluşması düzenlendi, Gönen Kemal Türkler Tesisleri’nde. Buluşmada kadın işçilere de bir oturum ayrılmıştı. Konuşmacılardan biri de **Ümmühan Doğan**’dı. Onunla 2.5 yıllık grevlerini ve bu süreçte kazandıklarını konuştuk.

İsminiz soyadınız kaç yıllık işçisiniz ?
İsmim **Ümmühan Doğan**.17 senedir çalışıyorum. Dulum, iki oğlum var.

Çocuklarıma ben bakıyorum. SCT Filtre benim ilk işyerim, firma el değiştirdi ama ben çalışmaya devam ettim. İşsizliğin nasıl bir şey olduğunu grev sürecinde gördüm ben. Fabrikada bir alanda çalışmıyordum, birden fazla iş yaptığım için onlar için biçilmiş kaftandım. Sorunlu bir işyerinde çalışıyorduk. Çok fazla iş kazası oluyordu, bu kazalar karşısında hiçbir arkadaşımız haklarını arayamıyordu. O dönemlerde sendikanın s’sini bile konuşamıyorduk. Hatta üç beş kişi bile bir araya gelemiyordu. Amacımız sendikayı getirmekti.

SCT Filtre nasıl bir şirket, ne zaman greve başladığınızı anlatır mısınız?

Rus asıllı bir Alman Şirketi 2001’de satın aldı. Uluslararası bir şirket, biz onlara üretim yapıyoruz. Şirketin bire bir kazancı çok büyük. Bu işyerinden de çok iyi para

kazandığı için işyerini gözden çıkaramayacağını örgütlenme zamanında biliyorduk. Nereye kadar gideceğini az çok kestiriyorduk. Ben çok eski olduğum için de daha iyi biliyordum. Greve gitmeden önce ve sonra bizim zorluklarımız çoktu, ama işverenin de bir takım açmazları vardı. Grevde olduğumuz sırada Çin’den, İstanbul’dan fason mallar alarak siparişlerini karşıladı. Ama şunu da gördü; biz Türkiye genelinde birinci kalitede mal üretiyorduk burada. Oralardan gelen mallar kaliteyi düşürüyordu, bu uluslararası bir şirket için önemliydi. İşveren baktı ki bu iş bitmeyecek, bizi aradı ve sözleşmeye oturduk. Ama grev sırasında da hiç rahat durmadı, çeşitli baskılarla arkadaşlarımızı rahatsız etti.

Kaç kadınıız grevde?

Kadın sayısı 80-85 kadardı. Greve 15 Mart 2006’da, 2008 Mart’ının sonunda iki yıllık sözleşme imzalandı ve sendika girdi. Sayımız azdı, az sayıyla da olsa, sendikayı soktuk.

Şu anda örgütlenme durumunuz nasıl?

Şu anda iyiyiz. Yeni eleman alınmadı. Üç ay zarfında da işçi alınmayacak. Şu anda yetkiliyiz. Açıldığı duyulduğu andan itibaren Türkiye içinden, yurtdışından siparişler yağmaya başladı, sıkışacağız tabii.

Grevi nasıl yaşadınız?

Sayımız azdı ama grev sırasında bir yumruk olduk. Soğuk kış günlerinde nöbet tutmak çok zordu, yağ sobalarıyla nöbet tuttuk. Bir arkadaşımız işi olduğu için gelemediğinde onun yerine biz nöbet tuttuk. Çocuğu olan bir arkadaşımız çocuğu ile birlikte her gün grev çadırındaydı. Onunla beraber nöbet tutuyordu. Bir gün çocuğu annesi tuvalete götürmüş, o sırada genel müdür de oradaymış, ona çikolata vermiş, ama çocuk çikolatayı almamış. Çadırdaki konuşmalardan o kadar etkilenmiş ki düşman olarak görmüş artık. Çocuk çikolata almaz mı hiç? Bu çocuğu annesi hep yanında getirdi, grev kurdu oldu neredeyse.

Eslerin grev sırasındaki tutumundan bahseders misiniz?

Esasında bu sorun tek bize özgü bir sorun değil. Tüm çalışan kadınların sorunu. İşe girmişsin, çalışıyorsun, geç saatte de gelebiliyorsun gerektiğinde, kimse sana ses çıkarmıyor. Ama sendikal faaliyet göstereceksin, greve katılacaksın, nöbet tutacaksın, o zaman sana müdahale ediyorlar, “gitme” diyorlar. Çok iyi bir arkadaşımız vardı, 300 kişinin içinde biz onu üye yapamadık. Çünkü kocası üye olmasını istemiyordu. Bizim haklı olduğumuzu biliyordu, ama üye yapmak için evine gittiğimizde “kocam

izin vermiyor, benim sendikam kocam” dedi.

Neden engelliolar kocalar sizce?

‘Kadınların sen, ne işin var oralarda, erkekler uğraşsın’ diye düşünüyorlar. Hiç nöbet tutmayan arkadaşlarımız vardı mesela. Böyle olmaz ki...

Grev süreci ne kattı sizlere? Parasal anlamda sormuyorum...

Anlıyorum. Ben zaten hep haklarını koruyan, savunan biriydim. Yasal, sendikal haklar konusunda hiç bilgi sahibi olmayan arkadaşlarımız, bunları öğrendiler. Söyleşi için gelen gazeteci arkadaşlar şaşıırıyordu, herkesin bilgisi had safhaya varmıştı. İkimizden pek çok kişi temsilci oldu. 2.5 yıl grev bir yıl da ondan öncesi, bu süreçte herkes bilinçlenmişti.

Grev sürecinde, eğitim çalışması yapıldı mı, kadınlara yönelik eğitim yapıldı mı?

Tabii yapıldı. Salonlar tutuldu, kadın erkek birlikte yapıldı. Kadınlara ayrı yapılmadı. Sendika bize “burada tek bir kişi kalıncaya kadar biz buradayız” dedi. Bu kararlı tutum bizi de etkiledi.

Sendikal mücadele içinde temsilci vs. olmak ister misiniz?

Ben her şeye varım. Ama kararı onlar verecek. Kadınlarda bir çekingenlik var. Konuşacaksın, çünkü şunu ifade etmek lazım. Ne demişler: “Hak verilmez, alınır!”

Mersin’in Tarsus ilçesinde, SCT Filtre Fabrikası’nda çalışan 300 işçi, sendikaları Birleşik Metal-İş’in aldığı karar doğrultusunda 15 Mart 2006 tarihinde greve çıktılar. Grev, 742 gün sürdü. Varılan anlaşma ile işçiler 1 Mayıs 2008 tarihinde işbaşı yaptılar.

Sendikalı kadınları da bekliyoruz!

Hayat Televizyonu çok yeni bir televizyon, geçtiğimiz günlerde yasalara aykırı bir biçimde ekranları karartılmıştı, biliyorsunuz. Fakat yanlış düzeltildi. Şu anda yine yayında. Televizyonda her gün 2 saatlik bir de kadın programı var: Ekmek ve Gül. Bu program diğer kanallardaki kadın programlarına benzemiyor. Burada gerçek kadınlar, yaşamla ilgili gerçek sorunlarını tartışıyorlar. Programı, Şengül Karadağ, Serpil İlgün, Sevdâ Karaca, Selma Gülbahar, Devrim Avcı yapıyor, yönetiyor, sunuyor, yürütüyor. Ekmek ve Gül Program Koordinatörü Şengül Karadağ ile bu farklı kadın programı hakkında görüştük.

Kendinizi tanıtabilir misiniz?

İsmim Şengül Karadağ, Hayat Televizyonu açıldığında ilk ekibin içindeydim ama gazeteciliğim daha eski. Evrensel Gazetesi'nde, yıllardan beri çalışıyorum. Özünde yapılan iş gazetecilik ama gazetecilikle televizyon gazeteciliği birbirinden farklı. Hayat televizyonunun yayın hayatında olduğu sürede bunu açıkça gördük. Televizyon da toplum yaşamı açısından aynı yere hitap ediyor, gazete biraz daha derinlikli, televizyon daha uçup giden şeyleri anlatıyor. Eleştiririz, zaman zaman kızarız da ne dersek diyelim bugün en yaygın kullanılan iletişim araçlarından biri.

“Ekmek Gül, isimli bir kadın programı yapalım, iyi olur” fikri nereden çıktı?

Hayat Televizyonu gibi bir televizyonun olması fikri ile, Hayat televizyonunda böyle bir program olması fikri aynı maddi temelden kaynaklanıyor. Emekçinin, işçinin, herkesinden ezilen insanın, kadınların, engellilerin, çocukların durumların ve taleplerini yansıtmayan bir medya dünyası ve televizyonculuk anlayışı var. Hayat televizyonu alternatif bir söz söyleme anlayışı ile ortaya çıktı. Onun kendisini yaratan koşulların ve yaratan insanların sesi olma ihtiyacının bir az da kadınlar cephesini oluşturuyor kadın programı.

En çok sesi kısılan, söz söylemesi gereken kesim olarak algıladık kadınları, dolayısıyla onların sözlerinin burada olması gerekiyordu. Ayrıca kadınlar Türkiye’de en çok televizyon izleyen kesim, evde çalışan, ev işleri yapan sabahdan akşama kadar televizyon izleyen bir grup kadın var.

Kadınlar için televizyon programları da oldukça fazla?

Evet, hemen hemen tüm televizyonların bir kadın kanalı var. Bütün kanallar kadınlar için kekler, börekler, pasta tarifleri, el işleri öğreten programlar yapıyor. Evlilik programları, yarışmalar, gelin kaynana programlarının da hedef kitlesi hep kadınlar. Reklamlar da kadınlara hitap eden ürünlerle dolu, her birinin hedef kitlesi var ki yapıyor.

“Ekmek ve Gül Programı”na başlamadan önce çok çeşitli kesimlerden kadınlarla konuştuk söyleşi yaptık, bu programların kadınları çok etkilediğini gördük. Kadınlar televizyonlardan daha fazla etkilenmeye açık, bu etkileri günlük hayatında uygulamaya çalışan kesimler

olduğunu görüyoruz. Ve kadınlar hak etmedikleri bir muamele görüyorlar. Eğlence, yarışma, seda sayan, evlilik programları gibi programlarla kadın kimliğinin her gün aşağılandığını görüyoruz. Kadınları geleneksel işbölümüne zorluyor, mevcut durumlarını da pekiştiriyor. Beterin beteri var, benim ailemde yok böyle şeyler, şunu yapsaydı iyi olurdu onda kabahat gibi, kadınlara dayatılan kimliği, edilgenliği, aza rızayı yeniden üretiyorlar. Toplumdaki erkek egemen işbölümü ve zihniyeti de kadınların zihninde pekiştiriyorlar.

Mediz’in (Medya İzleme Grubu) kampanyasında ortaya çıktı, ciddi program diye adlandırılan haber programları ve tartışma programlarında kadınların sorunlarına dair bir şey olmadığı gibi bu programlarda kadınlar varlık olarak da yoklar. Mesela kadın hakları mücadelesi veren kadınlar, kadın kurtuluş mücadelesi veren kadınlar örgütler ne diyorlar, bunların hiçbirini televizyonlara yansıtmıyor.

Tabii ki bizim yola çıkış nedenimiz, harekete geçmemize neden olan gerçekler, bu gerçekler üzerinden biz de kadınlar için ne yapabiliriz dedik ve harekete geçtik. Biz gündüz kuşağı programıyız deneme süremiz çok uzun sürdü. Hayat Televizyonu yayın hayatına başladıktan çok sonra yaptık ilk programı; 14 nisan da programa başlayabildik. İki buçuk, üç ay gibi kısa bir süre program yapabildik, ne yapabileceğimizi gördük. Sonra televizyon karartıldı...

15 Eylül’de tekrar başlamak planlıyoruz. 15 Eylül’den sonra kendi eksikliklerimizi görerek,

yayınımızı daha zenginleştirerek, daha doğru adımlarla daha fazla kadınla bir araya gelerek işimizi yürütmeyi düşünüyoruz. Programımız iki saat, iki saatten daha az bir zaman, bize yetmez diye düşünüyoruz. Gündüz kuşağı programları arasında alternatif olmaya çalışan bir programız, her gün aynı saatte doyurucu uzunlukta bir program yapmalı ve bu alışkanlığı yerleştirmeliyiz.

Neden ekmek ve gül, kadın ve işçi anlatıyor yanılıyor muyum, biraz sınırlamıyor mu bunu anlatıyorsunuz?

Programın ismini verirken pek çok isim önerisi geldi “Ekmek ve Gül” bu olabilir dediğimiz birkaç isimden biriydi. En önem verdiğimiz kesim tabii ki emekçi kadınlar. Biz emekçi kadınları, sadece işçi sınıfına mensup kadınlar olarak tanımlamıyoruz, evinde ev işleri yapan kadını da biz emekçi olarak tanımlıyoruz. İster fabrikada çalışsın, ister ev işleri yapsın, isterse eve parça başı iş alsın, ister tarlada, isterse mühendis olarak çalışsın, emekçi sınıflara mensup kadının ortak sorunudur ekmek diye düşündük. Yoksulluğun arttığı şu dönemde evde tencerenin kayması sorununun hepimizin ortak sorunu olduğunu düşünüyoruz. Başlarken ekmek ve gülün tarihçesini anlatarak başladık zaten. Bizim için 1908’lerde tekstil işçisi kadınların taşıdığı bir pankart, bir bayrak, bir slogan olmasının dışında bugünkü anlamaları da önemliydi. “Ekmek ve gül”ün. Bugün hala 19. yüzyılda kadınları gibi eşit ücret, kreş, kısa

çalışma süreleri talep ediyor kadınlar.

O zaman direnen kadınlar "Yaşamak için ekmek, ruhumuz için gül istiyoruz" demişlerdi, Devrimci romantizm değildi bu... İşçi kadınların da güzel şeylere ihtiyacı vardı. Ayrıca, işe giderken, taciz, işyerinde, dayak, taciz, evde dayak, sokaklarda doğum yapmak, türünden kadın oldukları için de baskıya maruz kalabiliyorlardı. Ya da fuhuşa zorlanıp, kadınlar kadınlıkları dolayısıyla da aşağılanıyorlardı. Bugün kadınların durumu biraz daha farklı ama bunun bir tarihsel kökü var diye düşündük.

Şimdiye kadar, evde olan çalışamayan, iş arayan, iş arayan dayak yiyen, pek çok kadının sorunu ele alan 60 program yaptık ... Şiddet konusunda Mor Çat'ıyla konuştuk, haksız tahrik meselesinde KAHDEM'le konuştuk, Ayşe Tükrüçü il konuştuk, engelli kadınlarla konuştuk, Maltepe Başbüyük'ten kadınlarla konuştuk, sendikacı kadınlarla konuştuk, kentsel dönüşümden mağdur olan, Sulukule'deki, Ankara Dikmen'deki kadınlarla da konuştuk, gündem ne ise onu takip ettik. Dört buçuk saat süren bir programda türban meselesini tartıştık

Geri dönüş var mı, kadınlar ne düşünüyorlar program hakkında?

Programa katılan, tesadüfen seyreden, tanıdığı katıldığı için seyredip de sonra seyretmeye devam eden kadınlar beğendiklerini söylüyorlar. Arayanlar da oluyor. Genel olarak kadınların izlediği programlardan farklı olduğunu söylediler bazıları da çok ağır buldular. Biz bugün Akp'nin kapatılması meselesinin de, Ergenekon meselesinin de, ekonomik krizin de KEY, ödemelerinin de herkesten çok kadınları ilgilendiren tartışmalar olduğunu düşünüyoruz. Politikaya bulaşmayan, "kadınlar bu tartışmalarda nerede duruyor"lara girmeyen programlar yapmamız söz konusu olamaz. . Bunu yapıyoruz istiyoruz, yapmaya da devam edeceğiz ama gıda tüketimi ile ilgili programlar da yapıyoruz. .Pazara çarşıya gidip, çocuğuma ne yedireceğim, diye düşünen kadınların sorularına da cevap vermek istiyoruz, beslen-

me uzmanı ile bunu da konuşuyoruz. Tüketici haklarını da tartıştık, tartışacağız. Kadınlar kurslara hobi edinmeye bazen rehabilite olmaya, bir şey üretmeye gidiyorlar. Bunları da tartıştık. Yerel seçimler gündemde. Mahallede yaşayan, çocuk yuvasından yararlanan, yaşlılara bakan, parkta oturan, çocuğunu eğlendiren, kadınlardır, yerel yönetimler kadınları çok ilgilendirir. Yerel seçimler de öyle. Bu konuları konuşmalıyız.

Size politik bir program diyebilir miyiz?

Biz kendimizi kadınların politikasını yapan bir program olarak değerlendiriyoruz. Politikadan sanata yaşamın her alanında söylene-

cek sö-
zümüz olduğunu,
kadınların söylenecek sözü
olduğunu düşünen bir programız.
Bazen de uyandırma servisi gibi görev yapmayı düşünüyoruz.

Formatta değişiklik var mı?

Şu anda dört kişiyiz. Kadınların projelendirdiği, planladığı, editörlük, dekor, söyleşi, her şeyini kadınların yaptığı bir programız. Dayanışma içinde keyifle çalışıyoruz. Bunun dışında programa katkı sunan, dışarıdan söyleşiler yapanlar da var. Bazen bir programı baştan aşağıya bıraktığımız arkadaşlarımız da oldu. Stüdyoya

kapalı kalmak istemiyoruz bir ayağımız dışarıda sokakta, mahallede kadınların yaşadığı semtlerde olsun istiyoruz. Geçtiğimiz dönemde gazeteden bir kadın arkadaşımızın bölgede olması nedeniyle, Diyarbakır, Batman, Cizre, Mardin, Urfa, Malatya'dan programlar çıktık. Mahallelere girdi, o gün programımızı o arkadaşlar yürüttü. Kürt, Arap, Süryani kadınlar çeşitli dillerden çeşitli dinlerden kadınların seslerini yansıtmak amacıyla yapıldı bu programlar. Ekmek Gül Diyarbakır'da Ekmek Gül Mardin'de diye verdik programı.

Kadınların yoğunluklu olarak çalıştığı işyerlerinden işçilerle de konuşulabilir?

Önümüzdeki dönemde bunları yapmayı düşünüyoruz. Çok acemi de olsu çekim yapılabilir esasında, bazen cep telefonundan bile çekim yapılabilir. İşyerlerine ilçelere mahallelere, sendikalara gitmeyi, Petrol-İş e Hava işe gitmeyi düşünüyoruz. İstanbul merkezli bir kadın programı olsun istemiyoruz, diğer illere de gidelim oradaki sorunları da yansıtalım istiyoruz.

Önümüzdeki dönem Sennur Sezer'in bir edebiyat köşesi olacak programın içinde. Her hafta mutlaka sağlık konusuna değineceğiz. Tarih köşesi de düşünüyoruz.

Ayrıca "yerel yönetimler ve kadın" bölümümüz de olacak. Yedi, sekiz ay sonra için yerel yerel seçimden bahsediliyor. Yerel yönetimler kadınlar açısından önemli kadınların yönetime gelmesi de önemli. Kadınlar yerel yönetimlerden ne bekliyor, neler yapılabilir, bunları gündeme getireceğiz. Kadın adaylar çıkabilir, bu adaylarla da konuşacağız. Bu meseleyle ilgilenen tüm kadınlara sizin aracılığınızla çağrı da yapıyorum. Gelsinler, katılsınlar.

Sendikalar cephesinde işçi kadınların hakları ve onlar için yapılması gerekenler söz konusu içinde neler yaptıklarının, sıkıntılarının farkındayız. Üyelerin çoğunluğunu kadınların oluşturduğu yerlerde, şubelerde sendikalarda kadınların yönetimlere katılma düzeyinin nelerinde kaldığının da farkındayız.

Ama küçük küçük örnekler mesela Petrol-İş Sendikası'nın kadın dergisi olmasını çok önemsiyoruz. Sizin bir işyerinizde Macaplas'ta

bir kadın komisyonunun olduğunu duy-mak bize çok iyi geldi. Bu konuda sendikalarla birlikte yürüyüp birlikte büyüebiliriz. Bizimle birlikte çalışmak isteyen kadınlar, işçi kadınlar bizim aracımızla seslerini duyurabilirler.

Petrol-İş'li kadınlara neler söylemek istersiniz.

Onlara çağırımız var. Biz bütün televizyon kanalları içinde tekiz, bu emekçi kadınlarla ait bir program bize sahip çıksınlar. Biz kadınlar bize seyredin diye önümüze sunulan programlara programlara mahkum değiliz. Kadınlar kendilerine layık olmayan bu programları seyretmesinler. Sendikacı kadınlarla yakın ilişkiye geçmek istiyoruz. Bütün bu söylediğimiz bölümler için ne yapalım, nasıl katılalım duygusu içinde olan tüm kadınları bekliyoruz.

“Mesafe bizi uzak kılmıyor, çünkü duygularımız ortak”

Göçmen Kadınlar Birliği (GKB), diğer adıyla Bundesverband der Migrantinnen in Deutschland e.V, Almanya’da faaliyet gösteren en aktif kadın örgütlerinden biri. Novamed Grevi sırasında Petrol-İş’li kadınlarla çok önemli bir dayanışma sergilediler. Sesimizin Almanya’da sendikalarda ve kadın örgütlerinde duyulmasını sağladılar. Onlara çok teşekkür ediyoruz... Peki sendikalarla da yakın işbirliği içinde olan bir kadın örgütü olarak neler yapıyorlar? GKB’nin Yönetim Kurulu üyesi iki kadın Pelin Şener ve Gülay Candemir ile bunları konuştuk...

Göçmen Kadınlar Birliği ne zaman kuruldu, hangi ihtiyaçtan doğdu, kaç kadından oluşuyor?

Göçmen Kadınlar Birliği, 2005’in Mart ayında Almanya’nın değişik şehirlerinden 250 kadının yan yana gelmesiyle kuruldu. İki günlük bir konferans sonucunda oybirliğiyle karar verildi kurulmasına. Kadınların bir araya gelmesini sağlayan itke, göçmen kadınların hem kadın, hem de göçmen olarak yaşadıkları sorunlardı. Uzun süredir göçmen kadınlar Almanya gündeminde de yer alıyor, özellikle zorunlu evlilikler, namus cinayetleri gibi konular nedeniyle tartışılıyordu.

Biz de tüm bu tartışmalarda söyleyecek sözümüz olduğunu düşünüyorduk. ‘Sorunlarımız var, taleplerimiz, yapmak istediklerimiz var, bunları yerine getirmek için de bir araya gelmemiz gerekir’ düşüncesinden yola çıktık, ve dernek kurulmuş oldu böylelikle. Şu anda Almanya’nın yaklaşık 23 şehrinde gruplarımız var, doğrudan kadınların içerisinde çalışmaları yapıyoruz. Sadece Türkiye’li kadınlarla sınırlandırmamaya çalışıyoruz çalışmalarımızı, birçok şehirde diğer uluslardan göçmen kadınlarla ortak çalışmalar yapmaya gayret ediyoruz. Alman kadınlarla ve kadın örgütleriyle de ortak çalışmalarda bulunuyoruz. Çünkü amaçlarımızdan biri de Türkiye’li kadınları içe kapalı bir yaşamdan kurtarmak doğrultusunda bir adım atmalarını sağlamak. Ama bunu yaparken kendileriyle

benzer sorunları yaşayan yerli ve diğer uluslardan göçmen kadınlarla da bir araya gelsinler, istiyoruz.

Kaç üyeniz var?

Tam bir rakam veremem de-ğil, 500 civarında üyemiz var diyebilirim.

Kapalı yaşam içinden kadınları çıkarmaktan bahsettiniz, bunu nasıl sağlıyorsunuz?

Çalışmalarımızı Türkiye’li kadınların yaşadığı semtlerde sürdürüyoruz. Göçmen kadınlar çok düşük ücretli işlerde çalışıyorlar, bazen iki-üç işe birden gidiyorlar, bazen otobüs parası verecek durumları, ya da bu işe ayıracak zamanları olmuyor. Dolayısıyla onların yaşadığı semtlerden, kadınların somut sorunlarından yola çıkarak çalışıyoruz. Diyelim çocuklarıyla ilgili bir sorun var, ona yönelik çalışma yapıyoruz, çalıştıkları işyerleriyle ilgili problem var, ona yönelik bir çalışma yapıyoruz. Kültürel ve sosyal çalışmalar

yapmaya çalışıyoruz, çünkü çok bunılıyorlar. Somut ihtiyaçlardan yola çıkıyoruz, her şehirdeki çalışma da kendine özgü oluyor, birbirinden farklı oluyor, sorun neyse onun etrafında şekilleniyor çalışma.

Örnek verebilir misiniz?

Frankfurt’taki çalışmalarımızda daha çok göçmenlerin, yoksulların yaşadığı zehirli Amerikan evlerinin zehirden arındırılması, tamir edilmesi için bir çalışma yürüttük. O evlerin asbestten, DDT’den arındırılmasını sağladık. Bunlar NATO evleriymiş, Amerikalılar Almanya’yı terk ettikten sonra bu evler, göçmenlere ve yoksul Almanlar’a verilmiş. Hiç bakımdan, tamirden geçmemiş. Çocuklarda hastalıklar, şiddetli öksürük ve ateş görülmeye başlanmış, evler kontrol edildiğinde zehir ortaya çıkmış. Biz, o evlerin zehirden arındırılması için harekete geçtik.

İnandılar mı size?

Çok iyi bir semt çalışması

sürdürüldü. Tek tek kadınların hepsine ulaşıldı, hepsi bilgilendirildi, semt inisiyatifi kuruldu, orada oturan Almanlar’la birlikte hareket edildi. Zaten çocuklar hastaydı, herkesin hastalanması zaten yeterli kanıt oluşturuyordu. Yürüyüşler yapıldı, büyük, geniş katılımlı ortak etkinlikler yapıldı. Ev şirketlerine kiralarn tamamını ödememe şeklinde de bir eylem yapıldı. Çok iyi bir kamuoyu çalışması gerçekleştirildi. Frankfurt’ta evlerdeki zehri ve insanların yaşadığı sorunları duymayan kalmadı. Sonuçta evler zehirden arındırıldı.

Göçmen kadınların yaşadığı en can yakıcı sorunlar neler?

Ortak sorunlar var. Ama Türkiye’li kadınlardan bahsederken homojen bir gruptan bahsedemiyoruz. Birinci kuşaktanlar mı, ikinci kuşaktan mı, üçüncü kuşaktan mı, evlenerek mi gelmişler buraya, buradaki eğitim olanaklarından yararlanmışlar mı, dil biliyor mu, göç sürecine katıldıkları yere bağlı olarak, yaşadıkları sorunlar da farklılıklar gösteriyor. Örneğin ikinci ya da üçüncü kuşak arasında buradaki yaşamla bütünleşmiş, buradaki yaşamın parçası olmuş, entegrasyon konusunda önemli adımlar atmış çok sayıda genç kadına rastlayabiliyoruz. Ama tam tersi, hâlâ geleneklerin, törelerin baskısını ilginde, kemiğinde hissedilen genç kadınlara da rastlıyoruz. Ailesinin sözünden çıkamayan, evlilikten meslek seçimine

kadar kendi kararlarını almayan, okuyamayan... Buna da rastlıyoruz. Birinci kuşakla ikinci kuşak arasında çok önemli farklılıklar oluyor. İkinci kuşaktan olanların büyük bir çoğunluğu çok küçük yaşta Almanya'ya gelmelerine rağmen eğitim olanaklarından yararlanmayan kadınlar oluşturuyor. Şansı olanlar da biraz daha iyi koşullarda fabrikalarda çalışıyorlar. Sorunlar farklılıklar gösteriyor. Ama gözlemlerimizden yola çıkarak şöyle bir genelleme yapabiliriz. Ortak sorunların başında dil bilmemek, yasalar karşısında eşit olmamak geliyor.

Alman vatandaşlı mı?

Evet. Aslında Alman kadınların da eşitlik konusunda çok ciddi problemleri var, Alman Anayasası'nda 'devlet kadın erkek eşitliğini garanti altına alır' diye yazıyor, ama 'kadın-erkek eşitliğinin olmadığı alanlarda da onun gereklerini yerine getirmekle yükümlüdür' deniliyor. Eşitlik tam sağlanamadığı için bu tür bir görevi önüne koyuyor. Bugün hâlâ aynı işi yapmalarına karşın, kadınlar erkeklerden yüzde 20-30 düşük ücret alıyorlar. Emeklilik konusunda ciddi sıkıntılar var. Kadınlar daha uzun yaşadıkları gerekçesiyle sigortalara daha yüksek aidatlar ödüyorlar. Doğum nedeniyle çalışmaya ara vermeleri onların bütün bir emeklilik paralarını etkiliyor. Politikada da, akademide de kadınların sayısı çok sınırlı. Geçtiğimiz dönemlerde işgücü piyasalarının ihtiyaçlarına bağlı olarak kadınları eve, mutfaklarına dönmeye çağırın, çocuklarına iyi bakmaya çağırın açıklamalar yapıldı. Bu çağrı Almanya'da yeniden yeniden duyulmaya başladı. Zaman zaman sanatçı kadınlar aracılığıyla, zaman zaman da kardinaller aracılığıyla yaptırıyorlar çağırıyor. Alman kadınların da çok ciddi problemleri var. Düşük ücretli işlerden onlar da çok yoğun olarak etkileniyorlar. Ama göçmen olunca kadınların yaşadığı sorunlar daha da artıyor. Çünkü yasalar karşısında eşit değiller, çünkü Alman vatandaşlığına geçmedilerse, seçme-seçilme

hakkından yararlanamıyorlar, çalışma ve oturma izinlerini eşe bağlı olarak alıyorlar. Özellikle evlenerek gelenler açısından bu çok ciddi problemler yaratıyor. Çünkü çalışma izni yoksa kendi ayakları üzerinde duramıyor ve eşine muhtaç bir biçimde yaşamak zorunda kalıyor...

Burada bir gözlemimi aktarmak isterim. İkinci kuşaktan kadınların büyük bir bölümü buraya geliyorlar ve küçük kardeşlerine bakıyorlar. Aile birleşimi için bazı şartlar var, evlerin büyük olması gerekiyor, bunun için de yüksek kira vermek lâzım. Aile bileşimi ile kadınlar da çalışma yaşamına atılıyorlar. Çocuklar ortada kalıyor, ailenin kızları çocuklara bakıyor. Ve eğitim olanaklarından yararlanamıyorlar, dolayısıyla.

Parasal kaynakları nereden sağlıyorsunuz?

Almanya'da kadınlara yönelik hizmetlerin bütçeleri kısıtlanıyor. Mesela şiddetten bahsediyorlar, ama kadın sığınma evleri kapatılıyor. Kadınlara, gençlere, çocuklara yönelik projelerin bütçeleri kesiliyor. Böyle bir dönemde bizim de kaynak bulmamız çok olanaksız. Ama mekân bulurken zaman zaman kolaylık sağlanıyor. Ya da bazı ortak projelerimizin masrafları konusunda bize yardımcı oluyorlar. Devamlı bir parasal kaynağımız yok. Bütün işleri kadınlar gönüllü yapıyorlar. Profesyonel çalışanlarımız henüz yok. Merkezimiz Frankfurt'ta, orada genç kızlar ve medya konusunda bir çalışma yürütüyoruz. Orada bu işten anlayan iki arkadaşla birlikte çalışıyoruz. Orada bir profesyonel çalışmadan söz edilebilir.

Kadınlara yönelik çalışma yaparken ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz?

Aslında doğru taleplerle gittiğimizde, doğru ihtiyaçlara seslendiğimiz zaman herhangi bir engelle karşılaşmıyoruz. Buluşmamızın olanakları oluyor. Ama mekân bulmaktan tutun da, evdeki kocayı, babayı ikna etmeye, bu çalışmanın normal olduğunu anlatmaya kadar çeşitli engellerle karşılaşıyoruz.

Yine Frankfurt'un bir başka semtinde kadınları bir araya getirmek için İspanyol kadınlarla birlikte ortak bir çalışma yapmaya gayret ediyoruz. Yüksek binalarda oturuyorlar, çok tipik bir getto, orada kadınları çağırdık. Kayınvaldeleri kontrole geldi. Onlar onay verdikten sonra gelinler katıldılar.

Bir de dergi çıkarıyorsanız, kaç ayda bir çıkıyor, haber akışınızı nasıl sağlıyorsunuz, muhabir ağınıza üyeleriniz mi oluşturuyor?

Planımız iki aylık periyodlarla çıkarmaktı ama şimdiye kadar başaramadık. Bazı aksaklıklar oldu. Dergiyi hiçbir yerden katkı almadan tamamen kendi olanaklarımızla çıkarıyoruz. Yayın Kurulu, birliğin içinde çalışan kadınlardan oluşuyor. Hem Alman hem Türkiyeli kadınlara yönelik çalışmalar yapan çok sayıda akademisyen, aydın, uzman yazılarıyla destekliyor. Yazıları bölgelerimizde yer alan gruplarda bulunan kadınlar yazıyorlar. Erkekler yazmıyor.

Bize niçin sadece kadınlar deniyor, size de sorayım, niçin sadece kadınlar?

Biz Göçmen Kadınlar Birliği'nin yayın organıyız; o nedenle kadınların yazmasında yadırganacak bir durum yok. Ayrıca zaten kadınların toplumsal yaşamın her alanında dışlanmışlıkları sürüyor. Politikadan, sosyal yaşamdan dışlanmışlar. Biz istiyoruz ki bu kez kendileri için, kendileri bir şeyler yapsınlar. Kendi sorunlarını kendileri dile getsinler, aracı olmasın, dedik.

Göçmen Kadınlar Birliği olarak çalışan kadınlar için neler istiyorsunuz?

Kadınlara ücretsiz çocuk bakımı, Almanca dil kursları, eşit işe eşit ücret, eşten bağımsız oturma ve çalışma izni, göçmen kadınların diplomalara tanınması, kalifiye işçi olmak için meslek eğitimi istiyoruz. Almanya'da kreşler konusunda ciddi sıkıntılar var, bunların artırılması için de mücadele veriyoruz. Göçmen kadınlara eşit haklar verilmesini

istiyoruz. Ayrımcı yasalarla karşı karşıyayız çünkü. Almanya'da son zamanlarda işsizlik yardımı alan insanları saat ücreti 1 Euro olan işlerde çalıştırıyorlar. Biz asgari ücret talep ediyoruz. Bu göçmen kadınlar için çok önemli bir talep, çünkü göçmen kadınlar düşük ücretli işlerde ve güvencesiz çalıştırılıyorlar. Kuzey Ren Westfalya Eyaleti'nde Aile Bakanlığı ile değişik kadın ve göçmen kuruluşlarıyla ortak bir kampanya düzenledik. "Onun özgürlüğü senin namusundur" başlığı altında, kadın üzerindeki her türlü şiddete, baskıya, zorla evliliklere, namus cinayetlerine karşı çıkmak amacıyla bir kampanya düzenledik. Kartpostallar çıkardık, seminerler yaptık, bilgilendirme toplantıları düzenledik. Kampanya ile değişik kadınlara, anne, baba, erkek kardeşlere ulaştık.

Yine geçtiğimiz Haziran ayında "şans eşitliği" konusunda büyük bir konferans gerçekleştirdik. Bunu da Aile Bakanlığı ve değişik kadın örgütleriyle ortak yaptık. Yaklaşık 250 katılımcımız vardı. Burada bir talepler kataloğu çıktı. Yapılan sunumlar Türkçe-Almanca olarak yayımlanacak.

Petrol-İş'li kadınlara söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Novamed Grevi'nde Petrol-İş'li kadınların mücadelesini çok yakından takip ettik. Göçmen Kadınlar Birliği olarak Almanya'da ilişkide olduğumuz kurum ve kuruluşlara kadınların taleplerini aktarmaya çalıştık. Kendi tabanımızdaki kadınlar için de Novamed'li kadınların başarıları korkunç bir moral oldu. Yaşam koşullarımızın çok kötüleştiği bir dönemde, onların başarıları adeta bizim başarılarımızımsı gibi oldu. Belki yaşadığımız ülkeler ve yaşadığımız coğrafyalar farklı, ama sorunlar büyük ölçüde benzerlikler taşıyor, daha iyi yaşam ve çalışma koşulları için mücadele ediyoruz hepimiz, aramızdaki kilometreler bizi birbirimizden uzak kılmıyor, ortak duygularımız olduğunu bize gösteriyor.

Her zaman bir çocuk bakıcımız vardır

Gülây Candemir, ikinci kuşak göçmen kadınlardan, Almanya'da okumuş, avukat yanında çalışıyor... Alman Hizmet Sendikası üyesi, bunun yanı sıra Nürnberg Kadın Komisyonu'nda da GBT'yi temsilen bulunuyor. Şehirde yapılan çalışmalarını ve göçmenlik hikâyesini konuştuk onunla da...

Sizi tanıyalım?

Gülây Candemir, Nürnberg Göçmen Kadınlar Komisyonu'ndanım, aynı zamanda Yönetim Kurulu üyesiyim.

Almanya'ya sonradan mı geldiniz, burada mı doğdunuz, onun hikâyesini dinlemek isterdim?

10 yaşında geldim Almanya'ya, babam zaten burada yaşıyordu, annem benden birkaç sene önce gelmişti. Diğer kardeşlerimin yaşı büyük olduğu için tek beni alabildiler buraya. İlkokulu İstanbul'da okudum. Nürnberg'e geldikten sonra da okula devam ettim. Meslek öğrenimi gördüm, şu anda bir avukatın yanında uzman olarak çalışıyorum. İşim gereği Verdi Sendikası'nın (Alman Hizmet Sendikası) üyesiyim. Çalıştığım yerde toplu sözleşme düzeni içinde değiliz, ama yine de üyeyim. Sendikal çalışmalara katılıyorum. Yaklaşık bir buçuk sene önce GKB olarak bizim de önerimizle burada DGB (Alman Sendikalar Birliği) içinde bir kadın komisyonu kuruldu. Bu komisyona sendikalardan 7 kadın seçildi, Göçmen Kadınlar Birliği'nden de bir kadın, işte o sözcü benim...

Komisyonunda ne tür çalışmalar yapıyorsunuz, kadınlar arasındaki ilişkiler nasıl?

İşin henüz başındayız. İlk yaptığımız etkinlik 2008 yılı 8 Mart etkinliğiydi. Grevleri, kadınlar açısından yakın takibe almayı düşünüyoruz. Yapının içinde başka göçmen örgüt yok. Sendikalar içinden olsun denildi önce, ama bizim özel durumumuz olduğu için Göçmen Kadınlar Birliği de girdi komisyona. Diğer göçmen kadınlarla aramız çok iyi. Sendikalardan kadın temsilciler işyerlerine giderek böyle bir komisyonun kurulması konusunda çaba sarfettiler. Ağırlıklı olarak VERDİ üyesi arkadaşlardan oluşuyor, komisyon, daha doğrusu onlar komisyon içinde çok aktifler.

Nürnberg DGB Kadın Komisyonu'nun son günlerdeki gündemi ne?

8 Mart'tı, panel düzenledik, bildiriler dağıttık. Bu panelde çeşitli ülkelerden gelen kadınların yaşadıkları pozitif deneyimleri anlatmalarını istedik. Küçük de olsa, az da olsa umut verici örneklerin anlatılarak, buradaki pozitif enerjiye Almanya'daki kadınları da katmaktı. Novamed grevi deneyimi çok iyi oldu, onlar tarafından da çok iyi karşılandı. Mesaj iyi bir biçimde verildi...

Bizi çok uğraştıran bir de asgari ücret konusu var. Göçmen Kadınlar Birliği de Verdi ile birlikte asgari ücretle ilgili hem Türkçe hem Almanca broşür çıkardı. Şu anda Almanya'da bu konuda bir kampanya var, onu destekliyoruz.

Evlisiniz, hem iş hem sendika nasıl gidiyor?

Koşuşturmaca, tatlı bir koşuşturmaca esasında. Göçmen Kadınlar Birliği ve sendikal çalışmalar birbirleriyle çok bağlantılı. Eşim de yanımda olduğu için, destek çıktığı için sorun olmuyor.

Kendinizi nereli hissediyorsunuz, diye bir soru sorsam size...

İstanbul'u çok seviyorum. Onu her zaman dile getiriyorum. Ama 11 yaşında buraya geldim, kimliğim burada oluştu, buranın her şeyini benimsedim. Alman bir avukatın bürosunda çalışıyorum. Almanya yaşamına daha yakınlım... Kendimi buraya ait hissediyorum.

Nürnberg'de Göçmen Kadınlar Birliği'nin çalışmaları nasıl gidiyor?

Geçen sene kurduk komisyonumuzu, 11 kişiyiz. Göçmen kadınların hayatları tabii ki daha zor. Kocasını var, çocuğu var, kaynanası var, an-

nesi, babası var, onu dernek çalışmalarından alıkoyan pek çok etken var. Tüm bu faktörler buradaki çalışmayı etkiliyor.

Almanya'nın her yerinde olduğu gibi Nürnberg'de de, Türkiyeli göçmen insanların yoğun olarak yaşadığı bazı bölgeler var. Eğitim seminerleri düzenliyoruz. Kahvaltıyla başlıyoruz, sonra seminere geçiyoruz. Geçenlerde Türkiyeli bir sosyal pedagog çağırdık. *Güçlü Ebeveyn Güçlü Çocuk* programı çerçevesinde çocuk eğitimi anlatıldı. Toplantıya 40 civarında kadın katıldı. Seminer için tuttuğumuz yerde her ayın son salı günü kahvaltı düzenlemeyi düşünüyoruz. Bu kahvaltıda, bir konuyu ele alıp tartışmayı, kadın dergisini okumayı, kadınların istediği başka bir konuyu konuşmayı istiyoruz. Önümüzdeki dönemde Göç Yasası ile ilgili bizi aydınlatması için bir avukat çağırma da düşünüyoruz. Kadınlar Günü'nde kadınlara yönelik eğlenceli etkinlikler düzenliyoruz. Toplantılarda gördük, kadınlar çok kapalı yaşıyorlar, özellikle de çocuk olunca evden çıkamıyorlar.

Çocukları ne yapıyorsunuz seminerlerde?

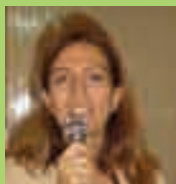
Her zaman bir çocuk bakıcımız vardır. Biz temin ediyoruz, çocuk bakımı eğitimi görmüş kişileri ücret karşılığında tutuyoruz. Esasında babaları baksa kadınların içi daha rahat olur ama "bakıcı var" deyince kadınlar toplantıya daha kolay gelebiliyorlar.

Sendikalarla bağlantınız var mı?

Tabii bir sendikacı arkadaş davet ettik, önümüzdeki ay sendikal hakların neler olduğunu bize anlatacak. Kadın ve sendika başlığı altında bir panel düzenleyeceğiz, ama önce kadınları sendikaya üye olmaya teşvik edeceğiz.

Almanya'da bulunmak, kadın olmak, sendikal kadın olmak ne anlama geliyor, nasıl yaşıyorsunuz, mutlu musunuz, hayatınız iyi bir hayat mı?

Kadın olmak zor, göçmen kadın olmak bir kat daha zor. Benim hayatım iyi bir istisna olabilir. Eşim her zaman yanımda, birlikte yapıyoruz her şeyi ve ben kadın olmaktan mutluyum.

KAYIP... SEVİL EROL'U YİTİRDİK

Uzun süredir kadın hareketi içinde yer alan. Kadın hak ve özgürlüklerine yönelik her eylemde her etkinlikte görmeye alıştığımız, zarif mütevası kişiliği ile gönümüzü çelen Sevil Erol arkadaşımızı, çok genç yaşta yitirdik...

Kamu Emekçileri Hareketinin sendikal hak ve talep mücadelesinin kurucu isimlerinden biri olan Sevil Erol, KESK içinde kadın sekreterliğinin yerleşmesinde de aktif bir rol oynadı. Kadın hareketi ve sendikal hareket onu unutmayacak... Işıklar içinde yatsın...

Haziran ayı başında Genç İşçi Buluşması'na söyleşi için gittiğimde Avrupa Kupası karşılaşmaları vardı, gündüz örgütlenmeyi, ülke deneyimlerini, kadın işçi olmayı tartışan genç işçiler, akşamları erkeği, kadını televizyonlara kitleniyordu. Dünya değişiyordu, bizim gibi futbol sözcüğüne bile dayanamayan kadınların sayısı eksilirken futbola gönül veren kadınlar stadları çoktan mekan eylemişlerdi. İş uzmanına teslim etmekte yarar vardır. Gazeteci, yazar arkadaşımız Ayşe Düzkan'a açtık meseleyi, aşağıdaki keyfili yazıyı Petrol-İş Kadın Dergisi için kaleme almış, sağolsun!

bugün tribün ve kahve, yarın halı saha, gelecekte saha!

artık farkındayız, futbol zenginden yoksula herkesin eğlencesi, öyleyse dünyanın en az para kazananları olan kadınlar için de biçilmiş kaftan. futbol izlemenin keyfi, bir fincan çay veya bir bardak bira eşliğinde, yağmur, kar, güneş altında sürülür; sadece yalnızken tadı çıkmaz. ki mesele burada başlıyor zaten.

Ayşe Düzkan

eskiden, izmir'de kadınlar maçlara bedava girerdi, fuar zamanı da fuar maçları olurdu. o yıllarda birinci ligde olan göztepe ve galatasaray arasındaki maça maale gitmiştik ve başlama vuruşunu, sarı ispanyol paça bir pantolon, kırmızı kayak yaka bir bluzla (evet, o moda geri döndü!) yapan ve iki takımın renklerinin aynı olması bilgisine vakıf olduğu ve böyle bir jest yaptığı için takdir toplayan fatma girik, fuar sırasında program yapmak üzere izmir'deydi. o sıralarda altmışlı yaşlarının sonlarında olan babaannem hayranı olduğu fatma girik'i görebilmek için sıranın üzerine çıkmış ve elbisesinin altına giydiği paçalı donun paçalarının görünmesiyle ilgili olarak babam ve iki amcamın alaylarına maruz kalmıştı günlerce. üç oğlu da altınordu'da top oynamış olan babaannem her hafta sinemaya da gider ve fatma girik'e bayılırdı. tribün, tıpkı yazlık sinema gibi, çiğdem çıtlatılacak, gazoz içilecek, bazen hüzünlenip çokça eğlenilecek bir mekandı. izmir'in kadınlarıyla ilgili söylenenleri bilirsiniz, bunlardan bir kısmı doğrudur, 22 yakışıklının oyun oynamalarını seyretmenin eğlenceli bir şey olduğunu ta o zaman fark etmişlerdi.

kışları ise istanbul'da, sadece kızların gittiği okulunda geçiriyordum, bahçenin olmadığı, öğrencilerin teneffüslerde temiz hava alsınlar diye binanın terasına çıkartıldığı bir okuldu ve futbol, yakar toptan da, koşmacadan da daha çok rağbet görürdü o terasta. o sıralarda yasin ve gökmen kardeşler tarık akan'a yakın ilgi görüyordu; tarık akan'ın durumunu anlatmak içinse tarkan ve kıvanç tatlıtuğ'a başvurmam gerekiyordu.

takım tutmaya ilkokulda başlamıştım zaten ve annemin takımını yani beşiktaşımı tercih etmiştim. kiraathanelerde siyaset ve futbol yan yana, ele ele konuşulurken bir kız olarak öğrenci kahvelerine mahkum olduğum için siyasetle yetinmek zorunda kaldım. ama daha ileriki yıllarda en iyi kız arkadaşım ikiz ağabeyleriyle büyümüş, gazetenin spor sayfasını ihmal etmeyen bir kız oldu. aynı takımı tutuyoruz, hala en iyi arkadaşım, onunla birlikte, başka kadın ve erkek arkadaşlarımızla futbol seyretmenin tadını çıkartıyoruz. bu yazıda andığım bütün kadınların katkısı vardır.

biz futbolun üzerine düşmeye başladığımızda metin-ali-feyyaz zamanıydı, bugün faul nedir bilen beşiktaşlı kadınların sayısında bu üçlünün etkisi vardır.

benzer bir etkiyi, 2002 yılında, türkiye'nin üçüncü olduğu dünya kupasında ilhan mansız ve hasan şaş yapmıştı. bu yaz avrupa kupası'nda ise emre'den semih'e pek çok isim sayılır oldu ve kadınlar "ofsaytı anlat bakalım" diyen kendini bilmezlere burun kıvrıyor.

artık farkındayız, futbol zenginden yoksula herkesin eğlencesi, öyleyse dünyanın en az para kazananları olan kadınlar için de biçilmiş kaftan. futbol izlemenin keyfi, bir fincan çay veya bir bardak bira eşliğinde, yağmur, kar, güneş altında sürülür; sadece yalnızken tadı çıkmaz. ki mesele burada başlıyor zaten.

ligin başlamasına şunun şurasında ne kadar kaldı, bu kış maçları nerede seyredeceğimizi düşünmenin tam zamanıdır. sevdiğimiz erkeklerin, maç sırasında bize biçtikleri rol, mutfaktan çay, bira getirmeye giderken ekranın önünden geçmemesi gereken aile bireyi olabilir. ama buna icabet etmek zorunda değiliz. takımımızın ilk maçında arkadaşlar şöyle bir toplanalım bakalım. birimizin evinde lig tv varsa o da olur. yoksa her mahallede, şehrin merkezinde kahveler, birahaneler bizi bekliyor. buraların kadınlar tarafından fethi, inanın çok ciddi bir değişiklik yaratır bu ülkede. hem kadınlar fethettikleri alanda erkekler gibi eyer bırakmamanın peşinde değil ki.

düşünün, yeni mezun bir öğretmen, bir derbi maçı sırasında bütçesini sarsmayacak bir mekanda, yandaki masadaki bir kadına, "ne diyorsun mualla abla, alır mıyız bu maçı?" diyor. mualla abla, "valla biliyorsun, bizim orta saha biraz zayıf bu sene, bunlar da yüklenir şimdi ama alırsız bence" diye cevap veriyor. ilk golde sarılıp öpüşüyorlar. ya da tribünlerdeki kadın sayısı, erkek sayısının altına düşmüyor. bu şehir de, işyeri de, siyasi parti de, dernek de, sendika da başka olmaz mı?

iş burada bitiyor mu? bence hayır. erkeklerin oynadığı, süper lig. kadın ligiye onun yarısı kadar bile ilgi görmüyor. sokak aralarında, boş arsalarda top peşinde koşan erkeklerin arasında kızlar yok çünkü. bunun sebebi topa oğlanlar kadar sıkı vuramamaları değil. hele kızların oğlanlardan daha hızlı ilerlediği o çağlarda... mahalle arasından halı sahaya, amatör kümeden süper lige kadınlar erkeklerle birlikte top koşturamıyorsa bunun sebebi kadınlara yapılacak faullerin daha farklı, daha ağır olması.

Otizmli çocuk sahibi aileler OMAD'da örgütleniyor:

Talep edebilmek için güç olmanız gerekir

Biri 34 yaşında ev kadını, biri 37 yaşında muhasebeci. Onları biraraya getiren, otistik çocuk annesi olmaları. 2005 yılının Şubat'ından beri kurdukları Otizmle Mücadele Eden Aileler Derneği'nde (OMAD) biraraya gelerek sorunlarına çözüm bulmaya çalışıyorlar. OMAD Genel Sekreteri Nazan Erkunt ve kurucularından Elif Ülker'le otizmi, otizmli çocuk annesi olmayı konuştuk...

Toplum olarak, genelde çevremizde farklı çocukların farkında olmayız. Bu ister onların kendi dünyalarına çekildikleri şeklinde, ister toplumun ilgisizliği olarak yorumlansın, sonuçta bilinen bir gerçek var; o da farklı çocuğu olan ailelerin aynı zamanda yalnızlık ve çözümsüzlükle de mücadele ettikleridir. Bu farklı çocuk grubundan biri de otizmli çocuklar. Ateş düştüğü yeri yakar misali, Elif'in otistik oğlu Deniz'i tanıdıktan sonra işlerin pek de öyle dışardan görüldüğü gibi olmadığını anladım. Üyelerimizin bir kısmı

onu tanır, sendikamız Genel Merkezi'nin Muhasebe Bölümü'nde çalışan Elif, çabalyor, otistik oğlu Deniz'in yaşatlarına eşit olmasa da benzer koşullarda büyümesi için elinden gelenin fazlasını yapıyor.

Bir de Yiğit var... 12 Yaşında, Nazan'ın otizmli oğlu. Bütün çabaları daha iyi iletişim kurabilmesi için. Bir de 7 aylık Elif kızları var. Onun da otizme yakalanmaması için ne gerekiyorsa yapıyorlar. Kendi tabirleriyle "yoğurdu üfle-yerek" yiyorlar.

Bütün otistik çocuklar Deniz ve Yiğit kadar

şanslı değil.. Onlardaki sosyal ve ekonomik imkânlar herkeste yok.

Bir dernek kurmuşlar, diğer otistik ailelerle dayanışmaya, bilgisi olmayanlara izleyecekleri yolu göstermeye, hepsinden önemlisi, sosyal haklarını elde etmeye uğraşıyorlar.

Söleşiyi, derneğin Genel Sekreteri Nazan Erkunt'un evinde yaptık. Derneğin kurucularından Nazan Hanım'ın eşi, Yiğit'in babası Cem Bey de, bütün konuşma hakkını eşine devrederek küçük bebekleri Elif'in bakımıyla ilgileniyordu.

Selgin Zırlı Kaplan

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmim **Nazan Erkunt**, üç senedir ev hanımıyım, ondan önce de bilfiil çalışan bir hanımdım. Çocuğumun eğitimi için çalışmak zorundaydım. Fakat sonradan çalışmanın bir anlam ifade etmediğine karar verdim ve ayrıldım. İki çocuğum var. 7 aylık Elif isminde kızım, 12 yaşında Yiğit adında otistik bir oğlum var.

Çocuğunuzun otistik olduğunu kaç yaşındayken, ne şekilde öğrendiniz? Öğrendiğinizde neler hissettiniz?

Yiğit iki yaşındaydı öğrendiğimizde. Bir buçuk yaşından sonra konuşmaması bizde şüphe uyandırdı. O zamanlar da şimdiki gibi danışabileceğimiz, sorabileceğimiz merkezler de yoktu. Pediatrik doktorumuzla konuştuk, "dil terapistiyle görüşelim" dedi. Dil terapistini ayarladı, tabii bu ayarlama yaklaşık bir beş-altı ayımızı aldı. Çünkü o zamanlar dil terapisti pek yoktu... Dil terapistine gittik, Yiğit'in eline bazı oyuncaklar verdi, sonra bize döndü: "çocuğunuzun otizm olma ihtimali var" dedi. Tabii pat diye söylemedi, birkaç güzel söz-cükten sonra, yavaş yavaş, alıştırarak söyledi. "Önce bir duyu testinden geçmemiz gerekir" dedi. "Sonra bir psikiyatra gideceksiniz" dedi. Ordan çıkışımızı açıkçası,

şimdi bile hatırlamıyorum. Doktor Teşvikiye'de bir yerdeydi, ordan çıkıp da Taksim'e yürümüşüz. Kendimize geldiğimizde Taksim Parkı'nın ortasında, bir tarafta eşim, bir tarafta ben, Yiğit de ortamda, elimizden tutar vaziyette bir rüyadan uyan-dık. Ama oraya nasıl geldik, hatırlamıyorum. Sırasıyla doktorlara gittik, sonra teşhis konuldu: "Yaygın gelişim bozukluğu" dendi. "Televizyon seyretmeyecek" denildi, televizyon seyretmeleri büyük handikap.

Aslında çocukların normalde yatkınlıkları var. Özellikle de kliplere ve reklamlara karşı. Çünkü onlar kısa süreli, akışını yüksek şeyler, akan şeyler.

Otistik çocuk annesi olarak otizmi nasıl tarif ederdiniz?

Nazan: Otizm bana göre kişinin empatik bilgileri işleyememesi ve sosyal iletişim kuramaması. İnsanı insan yapan akıldan çok empatidir, otistik çocuklar bu tarz verileri işlemek konusunda yok-

sunlar. Algılayıp ama doğru işleyemediklerinden dolayı doğru iletişim kuramıyorlar. Bu da doğal olarak açıkçası bizim normal saydığımız dünya içerisinde onları biraz daha anormal bir konuma itiyor.

Toplumda otizmin zeka sorunu olduğu gibi bir yanlış anlayış var sanırım...

Nazan: Şu an bilinen tanımlar içerisinde otizm bir zeka sorunu değil. Bazı otizmli çocuklarda zekâ sorunlarına rastlanabiliyor ama otizm

tek başına bir hastalık değil. Bazen başka hastalıklar da eşlik edebiliyor. Mesela hiperaktiviteyle beraber olabilir, zeka özürleri olabiliyor, mongolizm, epilepsi çok görülüyor.

Elif Ülker: En çok hiperaktiviteyle birlikte görülüyor.

Durumu öğrendiklerinde çevrenizin, akrabalarınızın tepkisi nasıl olmuştur?

Nazan: Önce kendi tepkimizi anlatayım. Genellikle ailelerin yaşadığı budur. Öğrendikten sonra birkaç sene süren bir kabullenme zorluğu geçirilir. Sonraki birkaç sene de çevrenizden saklısınız. Ağır bir süreç geçirdiğiniz için biraz psikolojik zorluklar yaşıyorsunuz. O zorlukları da aştıktan sonra çevrenize anlatmaya başlıyorsunuz. Ondan sonra otizmi daha rahat yaşamaya başlıyorsunuz. Otizm paylaşılmadığı zaman, veya karşınızda sizi anlayan insanlar yoksa çok ağır bir şey.

Uzaklaşan oldu mu çevrenizden?

Nazan: Benim yaşamımda doğrudan benden uzaklaşan olmadı. Ama benim uzaklaştırdıklarım oldu. Öyle bir şey ki, insanlar bunu öğrendikten sonra, özellikle de çocuğunuzun farklı davranışları varsa, size belli etmeseler de bazı tedirginlikler yaşıyorlar. Ve siz çocuğunuzun rahatsızlığından dolayı aslında çok hassas ve değişik bir algılamaya sistemi geliştirmeye başlıyorsunuz. Bir süre sonra bu insanlarla ilişkilerinizi kesiyorsunuz. İster istemez oluyor, çünkü çocuğunuzun rahat etmesi gerekir, çocuğunuzun sevgiye ve ilgiye ihtiyacı var. Ve bu insanlar ya yapmacık ilgiler gösteriyorlar ya da bunu üstü örtülü olarak belli ediyorlar.

Elif: Ya da acıyorlar.

Eşinizin yaklaşımı nasıldı, desteğini birebir hissettiniz mi? O da sizin aldığınız sorumluluğun aynısını aldı mı?

Nazan: Ben şanslı annelerdenim. Eşim benimle herşeyi paylaştı. Bazen benim ağırlıklı olarak üzerime aldığım oldu, ama Yiğit'in eğitimiyle ilgili üzerime aldığım görevin haricinde, beni zorlayacak herşeyi eşim muhakkak benimle paylaştı. Şu anda da

eğitimi dahil her şeyi paylaşıyoruz.

Genelde eşler nasıl değişiyor?

Nazan: Genelde sorun yaşıyor. Boşanmalar çok fazla.

Elif: Mail grubumuzdan ve çevremizdeki arkadaşlardan da biliyoruz, boşanmaların en yoğun olduğu özür durumlarından birisi otizm. Genelde de erkeklerde çekip gitme, uzaklaşma oluyor. Erkeklerin bir kısmının tavrı "erkek adamın böyle çocuğu olmaz" şeklinde. Ya kadının suçudur ya da "bu çocuğun bir şeyi yok, sen çocuğa zorla hasta etiketi yapıştırmaya çalışıyorsun" yaklaşımı var. Ya da sorumluluklar çok ağır geliyor. Fiziksel olarak orada oluyorlar, ama ruhsal olarak uzaklaşıyorlar. Boşanmalar çok yoğun ve genelde kadınların üzerinde kalıyor. Bir iki çocukla hayatını sürdürmeye çalışan bir sürü anne var.

Nazan: Yalnız anne çok fazla. Yalnız olmayıp evliliğini devam ettirenlerde de dönem dönem sorunlar yaşıyor. Özellikle erkek çocuklarda rastlanıyor olması, babalar tarafından kabullenmeyi zorlaştırıyor. Anneler daha sahiplenici, daha kabullenici oluyor.

Elif: Anneler, ne olursa olsun o benim çocuğum diyerek bir şekilde, ne yapılması gerekiyorsa onu yapmaya yöneliyor. Bir problem olduğunu da önce kadın farkediyor zaten. Kabul ettirme, teşhis konulması süreci çoğu ailede çok zor olabiliyor. Bir de ekstra bu tür problemlerle uğraşmak zorunda kalan bir sürü aile oluyor.

Biraz geç oldu ama sizi de tanıyalım?

Adım **Elif Ülker**, Petrol-İş Sendikası Muhasebe Bölümü'nde çalışıyorum. 11 yaşında bir oğlum var, adı Deniz.

Sizin otizmle tanışmanız nasıl oldu?

Elif: Deniz'in otizm teşhisi bir buçuk yaşındayken kondu. Gittiğimiz çocuk doktoru, Deniz'in göz teması kurmadığını, bunun bir problem olabileceğini, bir çocuk psikiyatristine gitmemiz gerektiğini söyledi. Aslında ona çok şey borçluyuz bu açıdan,

çünkü çocuk doktorlarının bu tür bir donanımı olmaz genelde, nörologların bile teşhis koymakta zorlandıkları bir noktada doktorumuzun böyle bir yönlendirme yapması aslında bizim için çok önemliydi.

Bir psikiyatriste gittik, Deniz bir buçuk yaşındaydı, inceledi, yaygın gelişimsel bozukluk dedi, aslında otizm demek istediğini, ama yaygın gelişimsel bozukluk deyince daha yumuşak bir geçiş olduğu için ailelere bunu demeyi tercih ettiğini söyledi. Böyle başladı, iki yaşından beri de eğitim alıyor.

Sizin çevreniz nasıl karşıladı?

Elif: Biz aslında şanslıyız, bizim anne-baba ya da akrabalarından bu tür bir reddetme, yani "böyle bir şey yok" şeklinde bir reddetme yaklaşımı olmadı. Yakın arkadaşlarımızdan da aksine çok yardım gördük. İnsanlar hep yanımızda oldular, anlamaya çalıştılar. Onlar da bizimle beraber öğrendiler, bizimle kitaplar okudular...

Sizin kuşağınızın araştırmaları günümüzde otizm hakkında daha çok şey bilinmesini sağladı sanırım...

Elif: Gerçekten de bizim ilk teşhis konulduğu dönemde piyasada kitap bile yoktu. Örneğin Rainman (Yağmur Adam) filmi dışında kimse ne olduğunu bilmiyordu. Ama şimdi bir sürü kitap var, film var, vakıflar, dernekler var...

Nazan: Hem bilinirlik arttı, daha rahat teşhis edilebiliyor, hem de rastlanma oranı arttı. Genel geçer bir değer olarak -Türkiye'deki istatistikleri bilmiyoruz, bu konuda yapılmış bir araştırma yok-, 150'de bir çocukta bu vakaya rastlanıyor. Otizmin teşhisi 1940'lara dayanıyor... İlk teşhis edildiğinde soğuk anne sendromu olarak adlandırılmış.

Neden 'soğuk anne' sendromu?

Nazan: Annelerin yeterli ilgi göstermemesinden dolayı... Soğuk anne olarak tanımlanan anneler biraz daha okuyan, bilinç düzeyi yüksek, çocuğu hakkında farkındalığı fazla olan anneler... Böyle anneler çocuklarını doktora

OMAD: OTİZMLE MÜCADELE EDEN AİLELER DERNEĞİ

2002 yılında dayanışma amacıyla kurulan ABA-Türkçe yazışma grubunun üyeleri tarafından 14 Şubat 2007 tarihinde İstanbul'da kuruldu. Derneğin gelir kaynağı üye aidatları ve bağışlar. Misyonunu "Otizm/Yaygın gelişim bozukluğu teşhisi almış veya riski bulunan Türkiye vatandaşı her çocuğun, kanuni ve sosyal hakları çerçevesinde yaşam kalitesi, eğitim ve rehabilitasyon şartlarının artırılması ve çocukların sağlıklı, güvenli ve mutlu bir geleceğe sahip olması için gerekli çalışmaların yapılması" olarak tanımlayan derneğin şimdilik yaklaşık 80 üyesi bulunuyor. OMAD'ın bir de web sitesi var: www.omad-otizm.org

götürdüğü için bu anneler üzerinden teşhis konulmaya başlanıyor. Dolayısıyla böyle bir yanlış anlamaya yol açıyor. Sonra tabii ki bunun böyle olmadığı ortaya çıkıyor. Çok aşırı ilgili anneler, çok hassas anneler, iyi durumdaki çocuklar, yani hepsi artmaya başlayınca anlaşılıyor. **Elif:** Yani din, dil, ırk ya da zenginlik-fakirlik diye bir ayrımı yok otizmin. Herkese çıkabilir.

Şu anda peki otizmi önlemek için bilinen bir yol var mı?

Elif: Açıkçası bir genetik yatkınlık var, ama dış etkenlerle bu birleştiğinde çıkabilir ortaya. Ama mesela iki kardeş var ya da ikizler aynı genetik yapıya sahipler, birinde çıkıp birinde çıkmayabiliyor. Alınacak önlemler tabii ki var. Çevresel faktörleri en aza indirmek, toksin kaynaklarından uzak durmak, yediğiniz balıklardan tutun da aşılarla kadar herşeyi dikkat etmek... Botalar, oyuncaklar, yemekler, hamileyken beslenmeniz, aldığınız ilaçlar, dişlerinizdeki civalı dolgular. Her ne kadar bunlar kanıtlanmamış dense de, birçok araştırma bunun böyle olduğunu gösteriyor.

Nazan ve oğlu Yiğit

Nazan: Elif çevresel faktör kısmını anlattı, gen kısmı maalesef gen araştırmalarının aynı hızla ilerleyemesinden dolayı ve birden fazla gen olması nedeniyle gen kısmına müdahale edilemediği için faktörleri elemine etme üzerine gidiliyor. Ama tabii ki bu mümkün değil, yani ne kadarını edebilirsiniz ki? Mesela evinizde sarı boya olması büyük bir problem. Çünkü sarı boyanın içerisinde bir tür ağır metal söz konusu. Eğer çocukta gen yatkınlığı varsa bu ağır metali alıyor, otizm sorunu başlıyor. Eviniz ana caddeye yakın ve giriş katındaysa eg-söz dumanı etkiliyor.

Çalışma hayatınız nasıl etkilendi?

Nazan: Yiğit doğduğunda çalışmıyordum. Yaklaşık iki yaşına gelip teşhis konulduktan sonra, hem öğretmenle hem psikiyatrla aramızda şöyle bir konuşma geçti; “ben çalışmak zorundayım” dedim, “iyi değil çalışmanız Yiğit için” dediler. Ben de aynen şu cevabı vermek zorunda kalmıştım: “Ya ben çalışmayacağım Yiğit benimle evde oturacak, eğitim alamayacak, ya da ben çalışacağım, Yiğit size gelip eğitim alacak. Hangisi sizin için daha mantıklıysa bana onu söyleyin” dedim ve mecburen iş hayatına geri döndüm. Yaklaşık olarak yedi yıl büyük bir holdingte çalıştım. Yorucuydu, ama anlayışlı insanlarla çalıştım. Yiğit’ten dolayı ihtiyaç duyduğum her zaman izin alabildim.

Herkes bu kadar şanslı mı peki?

Elif: İşten ayrılıyor kadınlar

genelde. Hem sosyal yaşamdan, hem iş yaşamından kopmuş oluyorsun aslında. Bir sürü insan için bu böyle, çoğu kariyerini ve mesleğini bırakmak zorunda kalıyor. Maddi olarak böyle bir şeyi tek kişinin çalışarak sürdürmesi çok zor.

Hem kadının sosyal hayatını sürdürceği hem de çocuğunu büyütebileceği bir çözümü yok mudur?

Nazan: Annenin alıştığı sosyal çevreden kopmaması onun rehabilite olması açısından çok önemli. Hem annenin birebir çocuğuyla ilgilenmesi hem de bu çevreden kopmaması için parttime çalışma olabilir.

Devletin bu konuda sunduğu imkanlar var mı? Eğitim konusunda herhangi bir sosyal yardım var mı?

Nazan: Otistik çocukların kaynaştırma alması gerekiyor. Yani normal bireylerle olmaları gerekiyor. Otistik çocukların yaklaşık yüzde doksanı taklit yoluyla öğrenebilir. Normal bireylerle ne kadar beraber olurlarsa o kadar normalleşmeye yakın hale gelirler. Dolayısıyla normal okulların içinde kaynaştırma sınıfları bizim için daha iyi. Ama bunun için otizmde uzmanlaşmış eğitimciler olması gerekir. Herhangi bir öğretmenin onbeş-yirmi gün otizm üzerine birşeyler öğrenip de bizim çocuklarımızla ilgilenmesi onları kör bir kuyuya atmakla eşdeğer. Şimdiki sistem bu şekilde.

Elif: Deniz üçüncü sınıfa geçti kaynaştırmada. Kaynaştırmanın kattığı çok şey var gerçekten. Kaynaştırma-

nın gerekliliğine ve önemine kesinlikle inananlardan biriyim, gördüğüm için. Bir kere diğer çocuklarla entegre olma, onları taklit etme, birarada olma imkanı var. Zaten problem sosyalleşmede olduğu için bunu aşmanın yolu bu, ne kadar o ilişkilere girme fırsatı bulursa çocuk bu problemle daha kolay başetmeye, aşmaya, çözüm bulmaya başlıyor. Biz aslında şanslıyız, daha doğrusu hem şanslıyız hem şanssız, evimizin penceresinden bir okul görünüyor, on dakikalık yürüme mesafesinde de başka bir ilkokul var. Ama onlara gidemediği için Deniz şanssız.

Neden gidemiyor?

Elif: Yasal olarak kabul etme zorunluluğu olduğu halde kabul etmiyorlar... Aldırabilirsin ama “senin çocuğunu kabul edersek burada öğretmen bulamaz” derlerse oraya götürülemiyorsun tabii. Bu yüzden de ilçenin sınırındaki bir okula gidiyor. O okulun müdürü iyi niyetli olduğu için ve öğretmenleri de öyle yönlendirdiği için, diğer çocuklara da düzgün anlatırsanız, onları hazırlarsanız, çocuklar açıklar ki bu çocukları kabul etmeye.

Devletin sunduğu imkanlardan bahsediyordunuz...

Elif: Pek birşey vermiyor aslında, sağlık kurulu raporu alıp sonrasında rehberlik araştırma merkezlerinden rapor alırsanız devlet ayda 10 saat karşılığı terapi alma imkanı veriyor, altısı bireysel dördü grup eğitimi. Dünya literatürüne baktığınızda otizmde iyi bir eğitim alabilmeniz, çocuğun gerçekten faydalanabilmesi için haftada 40 saatten fazla bahsediliyor. Tabii bu bizim ülkemiz için hayal. Yabancı ülkelerde de büyük uğraşlar ve mücadeleler sonucunda verilmiş bir şey.

Bu eğitimlere ulaşmak neden bu kadar zor ve neden bu kadar pahalı?

Nazan: Birçok kişi için iyi bir kazanç kapısı. Böyle bir kazanç kapısında da karşınızdaki çaresiz insanı sömürmek kolay oluyor.

Elif: Özel eğitimci olması gerekiyor, bizde özel eğitim yeni kurulan bir bölüm ve mezunlarını yeni yeni vermeye başladı. Eskişehir’de ve Marmara Üniversitesi’nde var Özel Eğitim Bölümü adıyla. Bizde ise genelde Psikoloji mezunları bu alanda çalışıyorlar ama aslında özel eğitimci değiller. Çocuk Gelişimi mezunları, Okul Öncesi Eğitim mezunları bu işi yapıyor.

Nazan: Bu alanda çalışanların çoğunluğu özel eğitim almamış, genel olarak engelli bireylerle çalışmak üzere açılmış kurslarda eğitim alıp bununla ilgili birkaç ders görüp eğitim vermeye başlıyorlar. Yeni yeni artık otizmle ilgilenen eğitimcilerin de özel olarak otizm konusunda eğitilmesi gerektiği farkediliyor ve eğitime başlanıyor. Bir kısmı da imkanları varsa yurtdışına gidip eğitim alıp geliyorlar.

Örgütlenmek, dernek kurmak düşüncesi nasıl oluştu?

Elif: ABA Türkçe diye davranışsal eğitim metodları üzerine bir internet yazışma grubumuz var hepimiz üyeyiz ve oradan tanışıyoruz.

Nazan: Başarısına inanılan bir metod. Kurumlaşmaya gitmemizin nedeni grupta oluşan istekler.

Elif: Birlikte birşeyler yapmak, bir baskı grubu oluşturmak, bireysel mücadelelerden çok birlikte mücadele etmek için. Çünkü bireysel mücadeleler ses getirmeyen gibi kendiniz için yapıyorsunuz, çok da başarılı olamıyorsunuz. Eğer biraraya gelmezseniz, güç oluşturmazsanız, büyümezseniz, bir baskı grubu oluşturmazsanız bir yere varılabileceğini de zannetmiyorum. Yurtdışında çok güçlü örgütler var, bunlar lobiler oluşturuyorlar, mecliste milletvekillerine, hükümetlere baskı yapabiliyorlar, çok da ciddi sesler getiriyorlar, yasalar çıkarttırabiliyorlar, yasaları engelleyebiliyorlar, ilaç şirketlerine karşı, aşı şirketlerine karşı mücadele edebiliyorlar, savaşabiliyorlar... Bir şeyleri değiştirebiliyorlar. Eğer bunları yapmak istiyorsanız, hayatınızda bir değişiklik yapmayı talep

ediyorsanız böyle bir güç oluşumu içinde olmak gerektiğini düşündüğümüz için biraraya geldik. Bunun ne kadar önemli olduğunu son dönemdeki yasa geçirme çalışmaları gösteriyor. Eğer bir güç olabilirsiniz bunları engelleyebilirsiniz. 10 saat vermişler ama şimdi onu da geri almaya çalışıyorlar.

Nazan: Çünkü 6 saati bireysel, 4 saati grup ve devlet diyor ki biz size yasal olarak okullarda eğitime hakkı veriyoruz, onu kullanın. Yani az önce anlattığımız nedenlerden dolayı kullanamadığımız eğitimden... Okula gidemeyeceğini düşündüğünüz çocuklar için de açılmış özel birkaç okul var. İstanbul'da sadece bir tane, birçok şehirde hiç yok... OÇEM (Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi) denilen okullar var, devlete bağlı. Normalde otizmlili bireylerin gittiği okullar, sınıflar ya da... Bazı okullarda sınıf şeklinde, bazılarında ayrı. Çünkü bağımlı ve bağımsız olmak üzere ayrılıyor kendi içinde. Ve devlet, bunlar olduğu için "çocuğunuz, herhangi bir normal okula veya OÇEM'e kayıtlıysa artık dışardan size grup parası ödemeyeceğim. Biz size ayda 10 saat veriyorduk, bundan sonra ayda sadece 6 saat bireysel eğitim vereceğiz" diyor.

Elif: Bundan da çok az öğrenci faydalanabiliyor. Çevremizde çok azı kaynaştırmadan faydalanabiliyor.

Nazan: On çocuktan ikisi.

Elif: Açıkçası, talep edebilmek için güç olmanız lazım. Bu sadece devletten talep etmek değil, şimdi rehabilitasyon merkezlerinde eğitim veriliyor, bizle muhatap olmuyorlar devletten alıyorlar

parasını. Ama oradaki eğitim kalitesini sorgulayan zaten çok az aile var. Onlar da at koşturuyorlar bu alanda. Ama siz örgüt olursanız, güç olursanız onları da talep edebilirsiniz. İyi eğitim hakkı, iyi tedavi hakkı, buna ulaşma hakkı, sizden sonra çocuğun ne olacağı, bütün ailelerin tek düşündüğü şeylerden birisi budur.

Biraz da derneğinizden, taleplerinizden, bugüne kadar yaptığınız etkinliklerden sözeder misiniz?

Nazan: Derneğimizin adı OMAD, Otizmle Mücadele Eden Aileler Derneği. Mücadele kelimesi, hem haklarımızı almak yönünde, hem de açıkçası yeni yeni görüş olarak kabul edilmeye başlanan biyolojik tedavileri kapsıyor. Aynı zamanda Türkiye'de 13 dernek ve 1 vakıfla beraber daha güçlü bir ses olabilmek için oluşturulan Otizm Platformu'nun da üyesiyiz.

Derneğimizin en başta gelen amaçlarından birisi otizmin bilinirliğini arttırmak.

Elif: 'Doğru' bilinirliği daha doğrusu.

Nazan: Şu anda 80 civarı üyemiz var, yeterli değil, hala üye olmayı kabul etmeyen insanlar var, Türkiye'de sosyal örgütlenme çok zayıf.

Elif: Dayanışma grubu olmak yanı da var.

Nazan: Bilinçlendirmek de var, çok yakın bir zamanda Kadıköy Belediyesi'ne hizmet veren Sosyal Birimler'deki hemşireden psikoloğa kadar görev alan kişilere otizmi anlatmak için küçük bir seminer düzenledik. Bu tarz çalışmaları arttırmak istiyoruz. Kampanyalar düzenleyerek otizmi anlatabilmek ve gelir elde edebileceklerimizle

eğitimi eksik kalan bireylere yardım edebilmek için. Bunun iyileştirilmesi için mücadele etmek istiyoruz. Çünkü verilen haklar çok az. Daha fazla hakla daha iyi duruma gelme ihtimalleri var otistik çocukların.

Ne tür haklar mesela?

Nazan: Şu an için ilk etapta, platform bazında da, demek bazında da istediğimiz 10 saatin ayda 20 saate çıkarılması. Çok ilerlediğinde eğer başarabilirsek 40 saate çıkarılabilir.

Otizmlili bireyler, yeterli eğitim aldıkları zaman çalışabilir, işgücüne katılabilirler. Kendi kısıtlı ilgil alanları dahilinde çalışabiliyorlar, yurtdışında örnekleri var.

Barınma hakkına sahip olmaları gerekir. Mesela boşanan anne babalar, ikisi de istemediği zaman çocukları teyzelere, amcalara, babaannelere, anneannelere kalıyor çocuklar. Devlet bunlara sahiplenmiyor.

Elif: Düzgün bir sosyal devlet anlayışı olsaydı o çocuğun eğitim alma, barınma, yaşama hakkının savunulması gerekir. Bizim istediklerimiz büyük şeyler gibi gelebilir ama bunun dışında yapmak istediğimiz küçük şeyler de var. Örneğin marketlerde, alışveriş merkezlerinde, ha vaalanlarında bizim çocuklarla beklemek istemiyoruz kuyruklarda. Tüm engel grupları için bu geçerli. Önceliğimizizin olduğu kasalar olmalı. Kampanya projelerimizden birisi de bu.

Nazan: Mesela sağlık kuruluşlarında... Otizmlili bireyler maalesef sabır yönünden düşük olabiliyorlar. Bundan dolayı problem davranış gösterebilirler ve ebeveynler huzursuz olabiliyor. Böyle bir önceliğe gerçekten ihtiyaç var. Bu nedenden dolayı çocuğuyla dışarı çıkmayan, sosyal hayata adapte olamayan insanlar var.

Elif: Mesela şöyle bir şey de var, normal ürünlerden yüzde 1 KDV alınırken bizim çocuklarımızın kullanmak zorunda olduğu diyet ürünlerinden yüzde 18 KDV alınıyor.

Nazan: Yurtdışından geliyor çoğu. Yeni yeni, biyolojik tedavilere bağlı olarak da glu-

tensiz ve kazeinsiz diyetler uygulanıyor. Bu ürünleri de yurtiçinde üreten pek fazla firma yok maalesef. Bir iki firma glutensiz ekmek ve un üretiyor, bunun dışında hazır mamul şekline gelmiş ürünler yurtdışından geliyor. Onlara da çok yüksek vergiler konuluyor. Yurtdışından geliyorsa 500gr'lık unu yirmi liradan aşağıya alamıyorum. İthal ürün olduğu için pahalı olabilir ama en azından alınan vergiler düşürülebilir.

Bu mücadelenin içindeyseniz, ailenin bütün bireyleri kendini unutuyor. Özellikle de kadınlr üzerinde ağır depresyonlar oluşturuyor böyle bir sorunla yaşamak. Dolayısıyla rahatlamaya ihtiyacınız oluyor ve kendinize yan uğraşlar bulmanız gerekiyor. Birincisi vaktiniz yok, ikincisi maddi gücünüz yetmez. Otizme ayda bir-bir buçuk milyar para harcamak zorundasınız.

Elif: Evlerini satanlar oluyor.

Nazan: Bir dönüp baktığınızda, otizmlili bir bireyle yaşayan kime sorarsanız ya evini satmıştır, ya arabasını ya da büyük bir borç batağındadır.

Zenginler biraz daha şanslı galiba?

Elif: Evet, ama bazen paran olması da işe yaramıyor. Diyelim ki devlet okulu almıyor, param var özel okula göndereyim desen, özel okullar çok daha kötü. Onlar hiç almak istemiyor çünkü müşteri mantığıyla baktıkları için diğer çocukların aileleri istemediği için almıyorlar.

Söyleşiye devam edebilirseydik herhalde daha çok şey anlatacaktı Elif ve Nazan. Ama hem vakit ilerlemişti, hem de başta belirttikleri gibi otizmlili çocukların sabırları çabuk tükeniyordu (yine de iyi dayandılar aslında) ve yanlarında bu konudan bahsedilmesinden hoşlanmıyorlar. Deniz'le Yiğit de rahatsız olduklarını hissettiğimizden burada nokta koymak istedik. Onlara çalışmalarında, çocuklarını yetiştirmede sabırlar ve başarılar diliyoruz. Umarız birazcık da olsa duygularına, isteklerine tercüman olabilmişizdir.

Sigara sinsi sinsi öldürüyor

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 'ne göre; dünya genelinde yaklaşık 4.9 milyon insan sigaradan kaynaklanan hastalık ve bozukluklardan yaşamlarını yitiriyor. Önlem alınmazsa 20 yılda bu sayı 10 milyona ulaşacak. Kamusal alanda sigara yasağının başladığı bir dönemde... Sigara ile ilgili gerçekleri bir kez daha hatırlamak da yarar var.

Prof. Dr. Yıldız Tümerdem*

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslar arası Çocuk Fonu (UNICEF) tarafından yapılan çalışmalar sonucunda, dünyada ilk 10 ölüm nedenleri arasında "Tütün ve Tütün Ürünleri" ilk sıradadır. Onu izleyen hastalık ve bozukluklardan; Kalp-Damar Hastalıkları ve değişik kanserler, özellikle de akciğer kanserleri insan sağlığını tehdit edici boyutlardadır. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar arasında yer alan HIV /AİDS; zengin fakir, kadın erkek, çocuk yaşlı demeden, dünyayı kapıp kavurmaktadır. Gençler arasında kullanım yayılma hızı artan madde bağımlılığı, her toplumda görülen değişik kazalar, bitip tükenmeyen terör olayları ve beslenme bozukluklarının nedenleri arasında da Sigara-Alkol-Madde üçlüsünü düşünmeden edebilir miyiz? Elbette edemeyiz. Gelin yeni bir yüzyılda, anne karnından başlayarak insanın sağlıklı ve mutlu yaşamını tehdit ettiği bilinen sigarayı sorgulamakla işe başlayalım... Bilindiği gibi SİGARA, tütünün özel kağıtlara sarılmış biçimidir. Yaşamımızda bağımlılık sigara ile başlamaktadır. Sonra bira ile başlayan alkollü içecekler ve uçucu uyuşturucu ile başlayan değişik maddelerin denenmesi sonucunda gelişen madde bağımlılığı... Toplumda Uyuşturucu Bağımlılığı olarak bilinen bağımlılık, artık ilk öğrenim yaşındaki çocuklarımız bile tehdit edici boyutlara ulaşmıştır. Sokağa itilmiş 8-10 yaşlarındaki çocuklarımızın sayıları gittikçe artıyor. Okullarda yaptığımız çalışmalar ve konuşmalarımız sırasında bu acı gerçeği bire bir yaşıyoruz. Eski yerleşimli bir gecekondu

bölgesindeki bir ilk öğrenim okulunda, sigarayla okula başlamadan önce tanışanların oranı % 30 idi. Bu çocukların evlerinde sigara içme oranı da % 70 idi. Bu çocukların halen % 5' i sigara bağımlısı idi. Çocuklar, günde yarım yada bir paket sigara içiyorlar. Sigara ile başlayan yanlış yaşam ile Bedensel-Akıl-sal-Ruhsal ve Sosyal/Toplumsal sağlığımızı yitiriyoruz ama farkında bile değiliz. Hızla yok oluyor dünyamız ve güzel insanlarımız, ama onun da farkında değiliz... Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 'ne göre; dünya genelinde yaklaşık 4.9 milyon insan sigaradan kaynaklanan hastalık ve bozukluklardan yaşamlarını yitirmektedir. Önlem alınmazsa 20 yılda bu sayı 10 milyona ulaşacaktır. Şimdi olduğu gibi bu sayının yaklaşık % 70'i,

yani 7 milyonu, gelişmekte olan ülkelerde olacaktır. Ülkemizde yazık ki, bunlar arasında yer almaktadır...Dünyada her 4-5 saniyede 1 insan sigara bağımlılığı nedeniyle ölmektedir. Türkiye' de ise her yıl 100 binden fazla insan da benzer nedenlerle yaşamını yitirmektedir. Bir o kadarı hatta daha fazlası da hastalıklarla savaşmaktadır.

Savaş insana mutluluk getirebilir mi? Önlem alınmazsa Ülkemizde de, 20 yıl içinde bu sayı, bu gidişle, 250 bine, belki de 300 bine ulaşacaktır. Yapılan çalışmalardan yola çıkılarak dile getirilen bu değerler ürkütücüdür. Elimizdeki veriler, Ülkemizdeki tütün üretimimiz, günden güne artan dışa bağımlılığımız nedeniyle can çekilmektedir. Çiftçimiz ve işçimiz ekonomik olarak çöküş yaşamaktadır. Buna karşın, son 20 yılda Türkiye'de sigara tüketimi yaklaşık % 80 oranında artmıştır. Bu süre içinde, bir anlamda dünyayı tütün ile tanıştıran, İngiltere Kraliçesinin bahçesine tütün bile ektirten Amerika'da sigara kullanımı gittikçe azalmaktadır. Tüketim oranı yaklaşık % 30 azalmıştır.

Dumansız dingin bir yaşam

Yanan bir sigara'nın içinde; şimdilik bilinen 400 binden fazla madde vardır. Bunların yaklaşık 6 bininin zararlı olduğu da bilinmektedir. Bunların arasında, tütün bitkisinin tarlada korunması için kullanılan değişik kimyasal maddeler de yer almaktadır. Böcekleri yok eden bu maddeler, elbette insan için de zararlı olacaktır. Bu maddelerden bazılarını bilmemizde yarar

Gençliğe Sesleniş

Tütün bitkidir ama sakın yararlı sanma
Sevdalanma dumana köle olma katrana

Aldanma uzatana dost değil kibrit sana

Dumanı savururken dört yüz madde içersin
Egzoz gazın yanında çıkmak gazı denersin

Nikotin uyusturur benliğini yok eder
Seni esir alınca genç ölürsün, yitersin

Sonra alkoller başlar ardından da maddeler
Uyuşursun bir anda yaşarken de bitersin

Yok olup yitmen için karar senin bilesin
Yaşarsan sen sağlıklı gelecek olur

1998-İstanbul

görüyorum. Sigara yanınca katran ortaya çıkıyor. Filtreyi koklarsak anlarız. Hani kentlerde asfaltlarımızı kaplayan katran var ya işte o katran yenilir mi acaba? Katran hücreleri bozuyor, hücrelerin hızlı üremesi sonucunda Kanserin her türlü ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç kaçınılmaz.. Tütün bitkisinde varolan Aromatik Hidrokarbonlar, akciğer kanserlerinin (yaklaşık % 90) başta gelen nedenidir. Hücreleri, uzun süreli, yavaş ve sinsi olarak etkilemektedir. Kaçışı yoktur bu acıklı sonun...

Yanma ürünü olan dumanda öncelikle, Egzoz Gazları bulunmaktadır. Yanan sigaramızdan çevremize, arabamız çalışır haldeyken arka borudan çıkan gazlardan karbon monoksit ve karbon dioksit gazları yayılıyor. Bu gazları soluyanların başına gelecekləri sizlerin yorumuna bırakmakta yarar görüyorum. Sigara yanarken çevreye yayılanlar bu kadarla da kalmıyor. İdam gazı olan Hidrojen siyanid, Çakmak gazı olan Bütan, Ojemizi temizlediğimiz Aseton, Tuvaletleri temizlediğimiz

Sülfürik asit, Sirke kokulu asetik asit, Arı sokunca kullandığımız Amonyak, Cinayetler için kullanılan Arsenik, Sinek öldürücü, ölüleri mumyamada-kadavralarda kullanılan Formalin, Formik asit, Güve öldüren Naftalin, Raket yakıtı Metanol, Toluen, Radon, Sitrik asit-limon kabuğu- Askorbik asit, Nane yağ, Sedir yağ, karamel yağ, Zeytin yağ, Badem yağ, Zencefil, Kişniş, Vanilya, Safran, Portakal kabuğu özü, havuç özü, tarçın aroması, Mentol, Çaydaki maddeler, Kahvedeki maddeler, Kakao, Tuz, Şeker, Kabbartma tozu (kalsiyum karbonat) vb. maddelerin sigaranın yanma ürünleri olduğu bilimsel çalışmalarla da gösterilmiştir. Tütünün ana maddeleri içinde yer alan NİKOTİN, Dünya sağlık Örgütü tarafından, Bağımlılık Yapan Maddelerin listesindeki yerini korumaktadır. İnsan vücudunda, Esrar ve Marihuana kullanıldığı zamanki belirtilere neden olduğu da kanıtlanmıştır. kanıtlanmıştır. Bu bilgilerden sonra karar yirmi birinci yüzyılda yaşamı yakalamış olanlara, dumansız, sağlıklı, dingin bir yaşam dileklerimizle...

*Çocuk ve Toplum Hekimi Uzmanı
Türk Kalp Vakfı ve BEMEV Mütevelliisi

Sigara kutusu yazıları

Sigara kutularının üzerindeki, uyarıcı yazılardan sonra, sigara kullanımında azalmanın olup olmadığına ilişkin, ülke genelinde (gözlemsel-kesitsel-epidemiolojik yöntemle), değişik tarihlerde yaptığımız bir araştırmanın sonuçları ilgi çekici ama umut verici değildi. Çalışma; Ankara, Marmaris, Bodrum, Erzurum, Kars, Tunceli, Bingöl ve İstanbul'un değişik yerlerinde gerçekleştirildi. Sonuçta;

- Adı geçen illerde, sigara satışları azalmamıştı.
- Sokaklarda, kalabalık ortamların bulunduğu çarşı yerlerinde; 1 metre karelik kaldırımda ortalama 180 izmarit parçası vardı.
- Sokaklarda, dükkan köşelerinde, boş sigara paketi sayısı ortalama 2.8 idi.
- Gençler arasında kızlarda sigara içme oranı ortalama; % 13, erkeklerde; % 21 idi. Sokaklarda, yollarda, ortalama % 14.9 genç erkek % 2.6 genç kız

sigara içiyordu.

- Erişkin evredeki kadınlarda sigara kullanım oranı ortalama % 35, erkeklerde % 67 idi. Kahvelerde sigara içme oranı ortalama % 87 idi. Sokaklarda sigara içen kadınların oranı , ortalama % 3.9 idi. Bu oran erkeklerde % 36 idi.
 - Okullarda kadın ve erkek öğretmenler arasında ortalama sigara bağımlılık oranı % 37 idi.
 - Pastane, yemek yenilen kapalı yerlerde sigara içen kadınların oranı ortalama % 28, Erkeklerin oranı % 69 idi.
 - Çocuklarının yanında, aynı masada sigara içen annelerin oranı ortalama % 18, Babaların oranı % 32 idi.
 - Otomobil kullanırken sigara içen kadınların oranı ortalama % 11, erkeklerin oranı % 42 idi.
 - İleri yaşlardaki erkekler arasında sigara içme oranı ortalama % 12, kadınlarda % 3 idi.
- Bu çalışma, sigara tüketimi konusunda yaptığımız çalışmalardan birinin ön çalışmasıdır.

Çalışmamız kapsamlı olarak bu yıl sonuna kadar sürecektir ve daha çok sayıda kenti ve değişik grupları kapsamına alacaktır. Bu ön çalışmadaki sonuçlar; yıllardır yürürlükte olan, 4207 sayılı yasaya karşın, Uluslar arası-Ulusal olarak alınan karara göre sigara kutularının üstüne yarısından fazla bölümünde, gözlüksüz görebileceğimiz büyüklükte, çok yönlü ve kapsamlı uyarılara karşın, sigara tüketiminin azalmadığını, tersine arttığını göstermesi nedeniyle, insanlığın sağlıklı geleceği için çarpıcı ve üzücü bir örnektir. Sigara bağımlıları ile birebir konuşmamız da acı gerçeğin çarpıcı örnekleri ile doluydu. İçtiğimiz bu sigaralar, başta kalp ve damar hastalıkları olmak üzere çok sayıda hastalık sonucunda, yaşamımızı alıp götürüyordu bir bilinmeyene. Götürürken de elbette bizi ve çevremizi, ekonomik ve duygusal-ruhsal yönden zor günler

bekliyordu.

Gelin hep birlikte, bir masaya oturalım. Elimizdeki sigara kutularının üzerindeki yazıları ön görüşümüzle tekrarlayarak okuyalım. Kutudan bir sigara çıkararak çakmağı çakmadan, kibriti yakmadan bir kez daha durup düşünelim. "Ben değerliyim, çocuklarım değerli, yaşamak bir şans" diye doğruyu düşünelim. Kutulara, elimize bir daha almamak koşulu ile veda edelim. Denemeye değer... Sağlıklı yaşamak için kendimize bir şans verelim, geç kalmayalım...Keşkeler ile yaşamayalım...

Kadın Hakları Mücadelesinde Öncü Bir Kadın:

Ulviye Mevlan Civelek

Antakya Kırıkhan'da bulunan bir sokağın adı Ulviye Civelek Sokak'tır. Burada yine aynı adla eski bir kilisenin restore edilmesinden oluşan bir kütüphane de vardır. Ulviye Civelek adı bugün çoğumuza herhangi bir şey çağdırtmayabilir. Oysa bu isim Cumhuriyet öncesinde, Osmanlı döneminde önemli faaliyetler yapmış, dergi çıkarmış, dernek kurmuş bir kadına aittir.

Doktora çalışmama başladığım yıllar olan 80'lerin sonunda, çıkardığı *Kadınlar Dünyası* isimli dergideki yazıları vasıtasıyla tanıştım Ulviye Hanım'la. Daha sonra doktora tezim *Osmanlı Kadın Hareketi* adıyla 1994 yılında (Metis Yayınları) kitaplaştıktan sonra Ulviye Hanım'ın izini sürmeyi bırakmadım. Üç evlilik yapmıştı. Her seferinde de soyadı değişmişti. İmzalarında şu isimleri kullanmıştı: Nuriye Ulviye, Ulviye Mevlan, Ulviye Civelek. Bu değişiklikler hiç şüphesiz ona ait bilgilere ulaşmamda engeldi. Ancak üniversite yıllarında Devletler Özel Hukuk hocam olan Jale Civelek'le akrabalığını keşfetmem bana yeni bir kapı açtı. Yeğeni Nezihe Civelek ve evlatlığı Lutfiye Civelek'le, hatta yine akrabası Hikmet Yediç'le konuşma fırsatını bulabildim. Yurt dışında yayınlanan bir kitapta Ulviye Hanım'ı ilk kez tanıtmam onuruna eriştim bu arada.

Mayıs ayında, gitmeyi çok istediğim Antakya'ya, Ulviye Hanım'ın mezarının ve isminin yer aldığı sokağa ve kütüphaneye gidebildim nihayet. Bunda *Hatay Kültür Dergisi*'ni çıkarılardan biri olan gazeteci Avasi Köse'nin Ulviye Hanım hakkında yazı yazma niyeti vesile oldu. Avasi Bey, şimdiye kadar pek rastlamadığım incelik ve değer verişle dergisinde benim yazılarımdan yararlanma konusunda iznimi istiyordu. Tabii ki çok memnun oldum, hatta orada bir konferans vermenin bana onur vereceğini ilettim kendisine. İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki derslerin yoğunluğu, yurt içi ve dışı konferanslar derken nihayet Mayıs'ın 24'ünde bir konferans verdim, Ulviye Mevlan Civelek'in ailesinin memleketinde.

Ulviye Hanım, 1893 yılında Gönen'de doğdu. Çerkez bir aileden gelmekteydi. Ailesi Kafkasya'dan Ruslar tarafından sürülmüş, deniz yoluyla önce Trabzon'a ardından Çerkez'lere yerleşim yeri olarak gösterilen Gönen'e yerleşmişlerdi. Annesinin adı Safiye'ydi. Babası çiftçi olan Mahmut Yediç'ti. Altı yaşında kız kardeşiyle İstanbul'a Saray'a Harem'e verildi. Burada temel eğitimi aldı. On altı yaşında sarayın kurallarına uygun olarak kendisinden oldukça yaşlı olan Hulusi Bey'le evlendirildi. Hulusi Bey Sultan Abdulhamit'in süt kardeşiydi. Kısa bir süre sonra Hulusi Bey'den ayrıldı. Yirmi yaşında 1913 yılında *Kadınlar Dünyası* dergisini çıkarmaya başladı. İlk yüz sayıda Nuriye Ulviye imzası vardı. 101. sayıdan itibaren imzası Ulviye Mevlan olarak değişti. Bu soyadı değişikliği bize Ulviye Hanım'ın bir evlilik yaptığını gösterir. İkinci eşi olan Rifat Mevlan, *Serbesti* gazetesini çıkaran dönemin önemli bir gazetecisidir.

Kadınlar Dünyası'nın hem sahibi hem yazarı

Ulviye Hanım, 1913'ten 1921 yılına dek savaş yıllarında kısa sürelerle ara verse de dokuz yıl *Kadınlar Dünyası* dergisini çıkarır. Sadece derginin sahibi olmakla kalmaz, aynı zamanda dergide makaleler de yazar. Ayrıca *Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-i Nisvan Cemiyeti*'ni (Osmanlı Kadınlarının Haklarını Savunma Derneği) de kurar. Hem dergi hem de dernek vasıtasıyla kadınların hakları için mücadele eder, bir kamuoyu oluşmasına çalışır.

Muhtemelen 1927'de gazeteci Rifat Mevlan'dan boşanır. Üçüncü evliliğini 1931 yılında, tıp tahsili yapmak üzere Antakya'dan İstanbul'a gelmiş olan Ali Civelek'le yapar. Ali Civelek (1904-1985) Ulviye Hanım'ın Sultanahmet'teki evine pansiyoner olarak gelmiştir. Uzak akraba olması burayı tercih nedenidir. Kendisinden oldukça gençtir. Aileler bu evliliğe pek sıcak bakmasalar da mutlu bir evlilik yaparlar, bu arada Lütfiye adında yetim bir kız çocuğunu evlat edinirler. Ulviye Hanım 1964 yılında, 71 yaşında İstanbul'da öldüğünde, eşi Ali Civelek, çok sevdiği eşinin anısını, kendi memleketinde, Kırıkhan'da Anıtmezar, çeşme,

kütüphane gibi mekânlarda yaşatır.

19. yüzyılın başından itibaren dünyada ve Osmanlı toplumunda, çeşitli alanlarda yaşanan değişim ve gelişim süreçlerine koşut olarak, kadınlar da hak ve özgürlük taleplerini gündeme getirdiler. İçinde bulundukları toplumsal yapıda, kendilerini tanımaya başladılar, sorunlarını kamuoyunda tartışarak bir gündem oluşturdular. Bir cins olarak ikincil konumlarının farkındaydılar, erkeklere nazaran bulundukları konumu sorgulayarak bir kadınlık bilinci geliştirdiler. Kadın dergilerini ve dernekleri, sorunlarının ifade edilmesinde ve çözümün ortaya konulmasında belli başlı araçlar olarak kullandılar. Kadın dergileri onlara, kendilerini birey olarak ifade etme, sorunlarını dileme ortamını sağladı. Her kesimden kadınların yazma ürkekliğini, çekimserliğini gidermede, taleplerini iletmede ve sesini duyurmada önemli bir işlev gördü. Kurdukları dernekler ise, bu bireysel talepleri örgütlü birliklere dönüştürmede, sorunların çözümünde, ortaya konulan önerileri uygulamaya geçirmede yardımcı oldu.

Ulviye Hanım'ın çıkardığı *Kadınlar Dünyası* dergisi dönemin en önemli yayınıdır. Cumhuriyet'e kadar sayıları kırka varacak olan kadın dergiciliğinde *Hanımlara Mahsus Gazete*'den sonra (1895-1908) en uzun süreli çıkan yayındır. Sadece sürekliliği açısından değil, ele aldığı konular ve söylemi açısından da dikkat çeker.

Kadınlar Dünyası, sahibi, yazı kadrosu, hatta mürettepleri kadınlardan oluşan bir dergiydi. Dergide yayınlanan mektuplar ve yazılar kadınların yaşamlarını değiştirme konusunda kararlılığını 1913 yılından gösterir bize:

"Son zamanlarda Osmanlı kadınlığı can sahibi olduğunu, var olduğunu gösterdi. Onun her an inilti her içinde kopup gelen sedasını işitiyoruz. Biz varız, uyanıyoruz, kalkacağız, kalkınız, yol gösteriniz" diyor. Bu hareketi kadınlığın bütün tabakalarında müşahade ediyoruz. Artık iman ettik ki, hayatımız iyi bir hayat değildir. Artık kadınlar böyle yaşamayacaktır ve yaşayamaz. Buna katıyen emin olunuz."

Kadınlık meselesi birinci mesele

Dünyanın neresinde olursa olsun, hangi kavramla adlandırılırsa adlandırılınsın, bu harekete dahil olunacaktır. Osmanlı kadın hareketi taklit olarak görülmemeliydi: *"Eğer istediklerimiz ve yapacaklarımız onların hareketine benzerse onları taklid etmiş gibi telakki edilmemeliyiz. Bu mesele, kadınlık meselesi, şu asrın yetiştirdiği yeni zihinlere, doğru düşüncelere göre en birinci mesele olmalıdır"*.

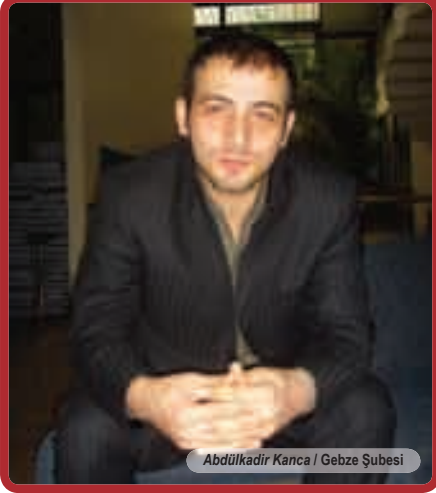
Feminizm kelimesi, kadınların kullanmaktan çekinmediği bir kavramdır. Nimet Cemil, 1921'de şöyle yazar: *"Bir çok mühim şey vardır ki, her millette mevcut olduğu halde, birçok millette ismi hatta tercümesi bile yoktur (telgraf, otomobil, vapur, v.b) Binaenalyh nisailik, nisaiyun tabirlerine hiçbir ihtiyacı hissetmiyoruz. Feminizm kelimesini aynen kullanmayı tercih ederiz. Varsın lisanımıza ecnebi bir kelime daha girmiş olsun ne zararı var. Yalnız feminizmin vücudu ve vücubu (varlığı ve gerekliliği) kabil-i inkar değildir."*

Kadınlar Dünyası dergisi, Osmanlı Mudafaa-ı Hukuk-u Nisvan Cemiyeti'nin yayın organıydı. Kadınların uçağa binerek cesur olduklarını gösterme amacıyla simgesel bir gösteri yapmaları, ilk kez bir kamu kuruluşuna, Telefon İdaresi'ne müslüman kadınların girmesi için mücadele başlatmaları ve bunu başarmaları, bir terzi evi açarak kadınların geçim sorununa çözüm oluşturmak istemeleri, kadının giysisini ve dış görünüşünü modernize etmeye çalışmaları, siyasete katılma isteğini programlarına koymaları onu diğer derneklerden ayıran özellikleriydi. Müslüman kadınların fotoğrafları ilk kez bu dergide yayınlanacaktır: Kız Lisesi'nin mezunları, Telefon İdaresi'ne girenler gibi...

Bu özellikler derneğin ve derginin batılı kadınlar tarafından izlenmesine, yol açar. İngiliz *Times* gazetesinden Grace Ellison, Fransız Odette Feldman ya da Alman *Berliner Tagblatt* gazetesinden dönemin ünlü gazetecilerin İstanbul'a gelerek, derneğin üyesi olmaya, onu ülkelerinde tanıtmaya dek götürecektir. Hatta *Kadınlar Dünyası* bir süre Fransızca ekli olarak da yayınlanacaktır.

Eşitliğin neresindeyiz?

Geçtiğimiz yıl temsilcilere yönelik eğitimlerde erkek üyelerimize toplumsal cinsiyet içerikli bir ders de vermiştik. Bu derse katılan arkadaşlarımızın bazılarını kadın erkek eşitliği konusundaki düşüncelerini sorduk, işte verdikleri cevaplar...

Abdülkadir Kanca / Gebze Şubesi

Sizi tanıyabilir miyiz?

Abdülkadir Kanca. Gebze Şubesi'nden geliyorum. Mecaplast'ta çalışıyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Boyahanede çalışıyorum. Bizim çalıştığımız bölümde kadın yok. Seri üretimin dışında bakım da yaptığımız zaman, fiziki güç gerektiren bir yer olduğu için boyahanede kadın çalışmıyor. Bir de kokulara karşı daha duyarlılar galiba... Bazen geçici olarak çalışıyorlar, ama paketleme, kalite kontrol gibi konularda veya banta parça koyma alanında çalışıyorlar. Mecaplast'ta çok sayıda kadın işçi var.

Temsilci yok mu işlerinde?

Temsilcimiz yok. Ama önümüzde delege seçimlerimiz var. Bu seçimler için pek çok kadın arkadaşımızın yanına gittik, aday olmalarını istedik. Bunun olumlu olduğunu söyleyip, neden olmasın, dediler. Bazen kadınlar toplumun içine çıkmaktan ve göz önünde olmaktan çekiniyorlar. Ama kadın arkadaşlarımızın çoğu işin bilincindeler. İşyerinde çalışan erkekler olarak onları desteklediğimizi belirttiğimiz zaman sevindiler. Kimse "hayır" demedi genel anlamda bir istek var. Düşünebiliriz dediler. Delege seçilirlerse hayatın içinde sınıf bilinçlerini geliştirebileceklerine inanıyoruz.

Biraz eviçlerine dönüp orada neler yaptığınızı sorabilir miyim, evli mısınız, bekar mısınız, ev işleri yapar mısınız, bunun gibi şeyler?

Bekârım, ailemden ayrı yaşıyorum. Te-

mizliğimi, bulaşığımı, yemeğimi kendim yapıyorum. Yemek yapmayı seviyorum ayrıca. Hazır yiyecekler, soslar. Meyve salatalarını iyi yapıyorum. Özellikle meyve salatası yapmayı çok seviyorum.

Esasında mecburiyet de değil yemek yiyorsak yapacağız. Ben anneme de evde, "bırak, salatayı zevkime göre kendim yapayım" derdim. Yapardım yani. Yemek yapmak için illa bir zaruriyet hali olması gerekmiyor.

Evli olsaydınız peki?

Evli de olsam eşime yardım etmek için bir şey yapabilirim. Hiçbir şey elimden gelmezse salata yaparım, sofrayı kurar, kaldırırım.

Ev işlerini kim yapmalı sizce?

Esasında ev işlerinin normalde ortak yapılması gerekir. Ama hem kadın, hem erkek çalışıyorsa, bu artık kanun gibi uyulması gerekir bir şey haline geliyor. Hayat böyle olmasını gerektiriyor. Bizim işyerimizde de karı-koca çalışan arkadaşlarımız var. Vardiya çalışıyorlar.

Kadın arkadaşlarımıza soruyoruz bazen "eşiniz dışarıda mı" diye... "Olur mu..." diyor "ben eve gittiğimde soba da yakılmış oluyor" diyorlar. Bazı eşler yemeği de hazırlıyormuş. O kadar katı değil işbölümü. Bizim işyerimizde dayanışma ve birliktelik var, çalışan eşler arasında. İleride evlendiğimde ben de muhakkak yapacağım.

Kadın işçilerin farklı sorunları olduğuna inanıyor musunuz?

Burası benim ilk fabrikam, işçilik hayatına ben de yeni atıldım. Ama görüyorum, kadınların özel mazeretleri, özel hastalıkları var. Birçok işyerinde bu önemsenmiyor. Bir gün işyerine geldiğimde, gözleri dolu dolu olmuş bir kadın arkadaşımı gördüm. "Ne oldu?" diye sordum. Bana cevap vermedi. Kendi bölümüme gittim çalışmaya, ama aklım kaldı, sonra tekrar yanına gittim, "kadın-sı bir hastalığınız mı var?" diye sordum. "Evet, ben izin istiyorum, vermiyorlar" dedi. Hemen gittim, şefe söyledim. "Arkadaşımızın özel günü, senin kızın olsaydı bekler miydin sana söylemesini, söyleyemiyor işte" dedim. Arkadaşımıza

izin verdi. Bazı şeyleri biz erkekler olarak anlamamız gerekiyor.

Çok önemli bir sorun daha var. Toplumumuzda çalışanlar hep erkek olduğu için iş kıyafetleri, ayakkabılar, koruyucu ekipmanlar erkekler için tasarlanmış. Bizim çalıştığımız plastik eldivenleri kadınlara verdiğimiz zaman arkadaşlarımız, "bunlar bize büyük geliyor, bize daha küçüğünü sipariş verin" diyorlar. Aynı durum ayakkabılar ve iş elbiseleri için de geçerli.

Bazen fabrikada ağır işler oluyor, diyelim ki bir paket kaldırılacak, bence erkek işçiler bu konuda kadınlara yardım etmeliler. "Benimle aynı parayı alıyor, madem eşitlik var, kendi kaldırsın" diyorlar. Eşitliği bu biçimde anlamak tabii ki çok yanlış.

Nedir sizce eşitlik, kadın erkek eşitliğine inanıyor musunuz?

Kadın erkek eşitliğine inanıyorum, diyeceğim ama pek inandırıcı olmayacak. Bence kadınlar eşit olmasının dışında daha üstün varlıklar. Çünkü bizim dünyaya gelme sebebimiz annelerimiz. Belli bir yaşa gelinceye kadar karakterimizin oturmasını yine onlar sağlıyor. Çevreme bakıyorum, kadınlar erkeklerden daha titiz ve detaycı, etrafında olan biteni daha iyi kavıyorlar.

Bir iş yapılacak mesela, erkek "tamam oldu, yaptım" der. Kadın sadece o objeyi düzeltmez, onun etrafına da bakar, bütününü değerlendirir ortamı. Çözümleri daha sağlamdır. Ben kadınların biraz daha üst varlıklar olduğunu düşünüyorum.

Türkiye'de kadınların siyasette, çalışma yaşamında, sendikada yeteri kadar temsil edildiğini düşünüyor musunuz?

Toplumumuzda 'kadından lider olmaz' inancı çok yaygın. İşyerinde üst düzey konumlarda çalışan kadınlar, mesela bir çevre mühendisi eğitim veriyor, erkekler onu dikkate almıyorlar. Veya, 'bu bir kadın bir açığını bulayım da onu kızartayım, bakalım ağlayacak mı' filan diye düşünüyorlar. Ben de yaptım, o nedenle biliyorum. Erkek egosunun verdiği bir şey bu, kadınların bizden daha yüksek yerde bulunmalarını, bizi yönetmelerini hazmedemiyoruz. Tabii ki

Özgür Şener / İzmir Şubesi

yanlış. Toplumda da böyle bu esasında. Filmelerde, tiyatrolarda bile o filmin baş kahramanı kadın olduğu zaman, 'hadi canım, kadından da kahraman olur mu' diyoruz. Biraz korkuyoruz esasında, çünkü erkeklerin yaptığı tüm faaliyetlerde kadınlar da boy göstermeye başladı. Spor programı izliyorsunuz, önceden yorumcular hep erkekti, şimdi kadınlar var. 'Yok canım, kadınlar ne anlar' deniyor, ama kadınlar çok da iyi yapıyorlar. Kadın futbol takımları var.

Eşitlik lafta kalmamalı... Çocuk da evde görmeli, bu işi sadece kadınlar yapıyor, erkekler yapmıyor dememeli.

'Annemizin hemcinsleri de yapıyor bu işleri' demeli çocuk. Türkiye'de birkaç siyasetçi kadın var. Ama bence onlar erkekleşmiş kadınlardı, erkeklerin gittiği yolda gittiler, kadın haklarını yeterince savunmadılar. Bazı kadınlar da sistemin içine girdiklerinde cinsiyetlerini bir kenara bırakıyorlar. Esasında kadın olmak ve bunun bilincinde olmak bir artıdır.

Sizi tanıyalım nereden geliyorsunuz?

Adım **Özgür Şener**, İzmir'den geliyorum. Evliyim. Eşim ev hanımı.

Evde iş bölümü nasıl geliyor, ev işlerine katılıyor musunuz?

Elimden geldiğince yardım etmeye çalışıyorum.

Çocuk var mı?

Var, çocukla da ilgilenirim, ama genellikle annesi ilgilenir.

Evde iş olarak neler yaparsınız?

Eşim yemek yapıyorsa ben salata yaparım, sofranın kurulmasına ve toplanmasına yardım ederim.

Kadın erkek eşitliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kadınlar ezilmiyor bence. En azından ben kendi evimde öyle bir şey yapmıyorum. Toplumda eziliyor gibi geliyor, dışlanıyorlar...

Nasıl dışlanıyorlar?

Mesela bir kadın araba kullandığında "elinin hamuru ile erkek işine karışma" diyorlar. Ben öyle düşünmüyorum.

Şubede kadın arkadaşların sendikaya karşı tutumları nasıl?

Sendikal mücadeleye ve toplantılara katılıyorlar.

Kadın dergisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Hiç okumadım...

Niçin?

Elime hiç geçmedi. Elime geçseydi okurdum.

Hiç görmediniz mi şimdiye kadar?

Hiç görmedim. Yani görmüş olabilirim, ama almadım.

Okumanızı isterdik?

İnşallah okuyacağım bundan sonra.

Sizin isminiz ve soy isminiz?

Adım **Asari Bektaş**, Adıyaman'dan geliyorum. Sondaj Baş temsilcisiyim. Temsilci eğitimleri iyi oluyor. Sendikamızın düzenlediği bu eğitimlerden bilgileri alıp oradaki arkadaşlarımıza ileteceğiz. Hocalarımızla iyi bir diyalog kurduk, anlatımlarınız işçi sınıfının yarınları olacaktır. İyi bir yönetici ve temsilci geçmişten ders alıp geleceği görmeli. Bu arada evliyim, dört çocuğum var. Eşim ev hanımı.

Ben de oradan bir şeyler soracağım, kadın hakları konusunda ne düşünüyorsunuz, evdeki işbölümü nasıl?

Ben siyasi düşüncelerim nedeniyle kadın haklarına önem veren bir insanım. Ama evde bir takım kurallar vardır. Eşimin yapması gereken işler ayrı, benim yapmam gereken işler ayrıdır. "Mutfağa giriyor musunuz?" dersiniz, öyle bir şey söz konusu değil, maalesef yapı-

yoruz. Biraz zaman meselesi de var. Sonuçta 8 saat çalışıyorum. Akşam eve geldiğimde çok yorgun oluyorum, eşimin istediği işleri tam yapamıyorum, en azından yardımcı olmaya çalışıyorum. Çünkü hayat müşterektir.

Evde de demokrasinin işlemesi gerektiğine inanıyorum. Bu demokrasi yarın çocuklarımıza yansiyacaktır.

Kız çocuğunuz var mı?

İki kız çocuğum var...

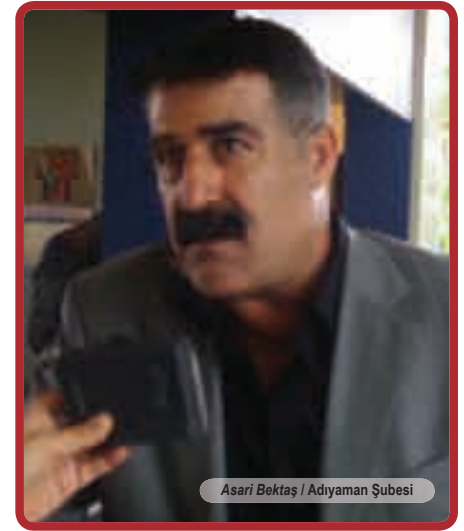
Onları nasıl yetiştiriyorsunuz, ya da nasıl yetiştirmek istediniz?

Ben Alevi'yim, Hacı Bektaş Veli'nin "kız çocuklarını okutunuz" diye bir sözü vardır. Çocuklarımın okuması için elimden geleni yapıyorum. Babasının işçi olduğunu, işçi sınıfından geldiğini, kendisinin de işçi sınıfına ne tür hizmetlerde bulunması gerektiğini şimdiden öğretmeye çalışıyorum. Sınıf bilinci aldığı anda yarın işçi sınıfına daha hoşgörülü yaklaşacaktır.

Kızlarımız evlendiklerinde eşine karşı nasıl durmasını istediniz?

Okumalarını, meslek sahibi olmalarını istiyorum. Çünkü ekonomik özgürlüğünü kazandığında, eşinin karşısında ezilmeyecektir. Olur ki birgün karşılıklı anlaşmazlık olursa, boşanma söz konusu olduğunda nafakaya mahkum olmaz.

Bir kadının ekonomik özgürlüğünü kazanması şarttır. Okuması çok değerlidir. Ben erkek çocuklarımla kız çocuklarımla ayırmam, eşit davranırım.

Asari Bektaş / Adıyaman Şubesi

bazı kavramlar...

Cinsiyet: Kadın ve erkekler olarak biyolojik olarak birbirimizden farklıyız. Kilo, boy, beden, ses kalınlığı ve üreme organlarımız farklı. Tüm bu farklılıklar cinsiyeti oluşturuyor.

Bir de **toplumsal cinsiyet** var: Bunu, kısaca içinde yaşadığımız toplumlarda erkek ve kadınlar olarak bize biçilen roller. Bunlar değer yargılarını,

toplum içindeki iktidar ilişkilerini, sömürü ve eşitsizlikleri yansıtır.

Biz de kadın ve erkekler olarak bizden beklenenler doğrultusunda davranırız.

Kadınların uysal, edilgen, bağımlı olması istenirken, erkeğin güçlü, tutugunu koparan tipler olması istenir. Kadınlar, doğurur, bakar, besler, erkekler para kazanır.

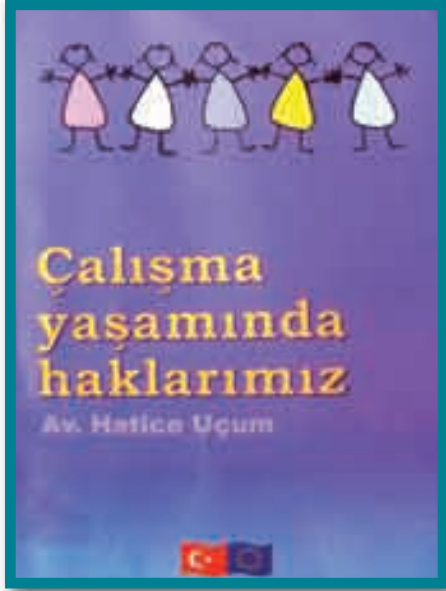
Böylece bu beklentiler doğrultusunda, toplumsal yaşam içinde erkekler ve kadınlar birbirinden

farklılaşır, erkek kendini kadının üstünde konumlandırmaya, onu ezmeye, ikincilleştirmeye başlar...

Toplumsal cinsiyet eğitimi: Bu eğitim kadınlık ve erkeklik durumlarının doğal olmadığını bunların kavranması, sorgulanması ve değiştirilmesi gerektiğinin altını çizer. Kendi başına bir amaç olmaktan çok, cinsiyet eşitliği açısından daha adil bir dünya kurmak için bir araçtır. Adil ve eşit dünyaya en fazla ihtiyacı olanlar da şüphesiz bu toplumun işçileri, emekçileri yani ezilen kesimleridir.

Evde, işte çalışırken haklarımız

Kadınların işte, ailede, toplum yaşamında hak ve özgürlükleri üzerine düşünen çalışan pek çok sivil toplum örgütü var. Bunlardan biri de Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV). Vakıf Kadın Hakları projesi çerçevesinde yararlı kitapçıklar basmış.

Bu sayımızda hukuk sayfalarında Av. Hatice Uçum tarafından yazılmış olan Çalışma Yaşamındaki Haklarımız ve Av. Gökçeççek Ayata tarafından hazırlanan Yeni Medeni Kanun'da Haklarımız, isimli iki kitapçıktan sizin için bazı bölümler, birkaç soru ve cevap seçtik. Yararlanacağınızı umuyoruz.

Önce çalışma yaşamı:

Uluslararası Belgelerde Başlıca Haklarımız

Avrupa Sosyal Şartında Çalışan Kadınlar

Çalışan erkeklerle kadınlar eşit işe eşit ücret alma hakkına sahiptir. Çalışan kadınların anne olmaları halinde özel olarak korunmaları diğer bir kuraldır. Şarta göre ailevi sorumlulukları olan kadınlara fırsat eşitliği sağlamak ve eşit muamele yapmak zorunludur. Örneğin kadınların mesleki eğitime alınması, işyerinde kreş hizmeti sağlanması, doğum izninden sonra çocuk bakımı aile izni verilmesi bu haklardan bazılarıdır.

Ayrıca kadının aile sorumluluğu olması işine son verme nedeni olamaz.

Şarta göre kadını korumaya dönük kurallar ve uygulamalar erkeğe yönelik ayrımcılık sayılmayacaktır. Biz buna pozitif ayrımcılık deriz.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Kuralları

ILO Anayasası'nda kadınları korumak temel bir ilkedir. Bu kapsamda çalışan ka-

dınlara yönelik ILO kuralları konulmuştur. ILO'ya göre kadınların yeraltı işlerinde çalıştırılması yasaktır. Eşit değerde iş için kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitliği sağlanması zorunludur.

Sosyal güvenlik bakımından erkeğin ölümü halinde dul kadına ve çocuklara yardım sağlanması gerekir.

Aynı şekilde alışan kadınların ve çalışan erkeklerin eşlerine analık sağlığı yardımlarının yapılması zorunludur. Bunlar doğumdan önce ve doğumdan sonra yapılacak bütün yardımları kapsamaktadır. ILO'ya göre iş ve meslek edinme bakımından kadınlarla erkekler arasında ayırım yapılamaz.

ILO üyesi her ülke kadınlar ve erkekler arasındaki bu tip ayrımları ortadan kaldırmakla sorumludur.

İş Kanunumuzdaki Hamile ve Yeni Doğum Yaptı Kadınların Çalışma Koşulları

Hamile yeni doğum yapan emziren işçilerin güvenlik ve sağlığı için tehlikeli sayılan her türlü iş ortamından korunması için işveren her türlü önlemi almalıdır. Bu önemler fiziksel ve ruhsal yorgunluğu önleyici nitelikte olmalıdır. Ayrıca hamile, yeni doğum yapan ve emziren işçilerin; dinlenme araları ve çalışma süreleri yeniden düzenlenmeli, postural (duruş) problemlerini ve kaza risklerini ortadan kaldıran, gebe işçinin mümkün olduğunca oturarak çalışması sağlanmalı, enfeksiyon riskine karşı iş yerinde gerekli hijyen sağlanmalıdır...

Medeni Kanun'dan Doğan Haklar

Ev İçerisinde Emekimizin Ekonomik Değeri Vardır

Evlilik billiğini giderlerine katılmada eşler eşit derecede sorumludur. Yeni düzenlemeye göre evlilik birliğinin giderlerine katılmaya sadece dışarıda maddi gelir getiren bir işte çalışmak anlamını taşıyor.

Eşlerin emekleri ya da mal varlıklarıyla, güçleri oranında evliliğin giderlerine katılacaklarını düzenlemiştir. Yani ev dışında bir işte çalışmayan kadının ev içinde evlilik birliği için harcadığı emek de maddi bir katkı olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla ev, eş çocuk bakımı işini üstlenmek durumunda kalan kadının emeğinin ekonomik bir değer taşıdığı hukuki olarak da nihayet kabul edilmiştir.

Mal Rejimi Ne Demektir?

Eşlerin evlenmeden önce sahip oldukları ve evlilik süresince edindikleri gayrimenkul para veya diğer taşınır mal varlıklarını

yönetme bu mal varlıklarından yararlanma ve bunlar hakkında hukuki işlemler yapma biçimini belirleyen hukuk kurallarına mal rejimi denir.

Yasal Mal Rejimi Nedir?

Eğer eşler evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejiminin seçtiklerini yazılı olarak belirlememişlerse, yasa gereğince tabi oldukları mal rejimine yasal mal rejimi denir.

Yeni Medeni Kanunlu yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılım olarak belirlenmiştir. Bu rejimi evlilik birliğinde edinilen mal varlığının kimin üzerinde kayıtlı olduğuna bakılmaksızın eşit ölçüde paylaşılması prensibine dayandığı için olumlu bir düzenlemedir. Eğer eşler yasal mal rejimine tabi olmak istemiyorlarsa evlenmeden önce veya evlendikten sonra mal rejimi sözleşmesi yapabilirler.

Yasal Mal Rejimi hangi tarihten itibaren geçerlidir?

Yeni Medeni Kanunla 01.01.2002 tarihinde kabul edilmiş olmasına rağmen, bu kanunun nasıl uygulanacağına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı Yürürlük Kanunuyla, mal rejiminin uygulama kapsamı daratılmıştır. Yürürlük kanununa göre edinilmiş mallara katılma rejimi 01.01.2002 tarihinden itibaren uygulanacaktır. Yani bu tarihten sonra edinilmiş mallar ancak eşit bir biçimde paylaşılabilir. Böylece 2002'den önce yapılan evliliklere uygulanmaması milyonlarca kadının ekonomik maduriyetlerini giderecek olan olumlu bir düzenlemeden yararlanamamasına yol açmıştır.

Kadınlar artık izlemekle yetinmeyecek...

Geçtiğimiz sayılarımızda söyleşisini yayınladığımız Kadının Medya İzleme Grubu MEDİZ, bu günlerde “erkek egemen” medyanın cinsiyet ayrımcı politikalarına karşı harekete geçmiş durumda. Konferanslar, paneller, basın açıklamaları, eylemler, araştırmalar... MEDİZ’in hedeflerinden biri, evimize kadar girerek bu ayrımı körükleyen reklamlar...

Selgin Zırlı Kaplan

Sinema filmlerinde, televizyon dizilerinde, ana haber bültenlerinde, gündüz kuşağı kadın programlarında, magazin programlarında... kısaca görsel, yazılı, renkli, renksiz bütün medya araçlarında kadının aşağılandığı, ayrımcılığa uğradığı durumlara çok sık rastlıyoruz.

Medyanın kadına karşı bu cinsiyet ayrımcı tutumunu izlemek üzere oluşturulan Kadının Medya İzleme Grubu (MEDİZ), artık izlemekle yetinmiyor. Kampanyalarla, eylemlerle, açıklamalar ve araştırmalarla medyaya müdahale ediyor, cinsiyet ayrımcı reklamları geri çektiyor, kadının gazetele- rin üçüncü sayfa haberi, arka kapak güzeli olmaktan kurtarılması ve kadın bakış açısına sahip bir medyanın oluşturulması için girişimlerde bulunuyor.

MEDİZ’in düzenlediği **Medyada Cinsiyetçiliğe Son** kampanyası çerçevesinde bir de **Cinsiyetçi Reklamlara Son** başlıklı basın açıklaması ve eylem gerçekleştirildi. Reklamlarda ürünlerin satılması için kadın bedeninin öne sürülmesini, ev işlerinin kadının görevi gibi gösterilmesini ve medyanın genelinde yaygın olan cinsiyetçi dil ve söylemi eleştiren açıklamada kadınların zihinsel, bedensel bütünlüğünü ihlal eden tüm reklam filmleri kınanıyor ve bu ürünle- rin tüketilmemesi çağırısı yapılıyor.

Eylemde dikkati çeken sloganlardan bazıları şöyle “Reklamlarda cinsiyetçiliğe son!”, “Kızlarımıza barbi almayacağız, kalıplara sokmayacağız!”, “Reklamlarda cinsel istismara son!”, “Çarşafalarımıza aşık, perdele- rimize tutkun değiliz!”, “Çantamda deterjan taşımıyoruz!”

Kampanya kapsamındaki çalışmalardan bir tanesi de TBWA Reklam Ajansı’nın küresel ısınmaya karşı “sosyal sorumluluk” başlığıyla hazırladığı web sitesi. Sımsıcak geceler adlı sitede yer alan bikinili kadının üzerine tıklandığında üzerindeki çıkar- tarak “Sımsıcak geceler geliyor, küresel ısınmaya karşı önlemini al” mesajı verili-

yor. Reklamın hangi “sosyal sorumluluk” duygularıyla hazırlandığı ortada. MEDİZ’in yaptığı başvurular sonucu sitenin yayını durduruluyor.

Medyada Kadınların Temsil Biçimleri başlıklı araştırmayla haberlerde de kadının bireysel varlığı olmayan, konu mankeni ve cinsel obje olarak gösterildiğine ve yok sayıldığına dikkat çeken MEDİZ, bunun en büyük sebeplerini Türkiye’deki yaygın günlük gazetelerin genel yayın yönet- menlerinin, TV ve haber programlarının yorumcularının tamamen erkek olmasına bağlıyor. Medyadaki bu cinsiyetçiliği ortaya çıkarmak üzere 10 gazete, 5 radyo, 5 inter- net sitesi ve 5 televizyon kanalını iki hafta boyunca takip ederek hazırlanan araştır- manın belli başlı bulguları şöyle:

- * Medya erkeklerin egemenliğinde: Karar mekanizmalarında, siyasi yorumlarda, gündem belirleyen programlarda neredey- se hiç kadına yer verilmiyor.
- * Haberler, manşetler, içerikler kadınları, bireysel varlığı magazin malzemesi, konu mankeni, cinsel nesne olarak gösteriyor ya da tamamen yok sayıyor.
- * Gazetelerin baş sayfalarındaki haberlerin sadece yüzde 21’inde kadınlar var.
- * Kadınlara ilikin haberlerin yüzde 52’si magazin haberi.
- * Haber kaynaklarının sadece yüzde 18’i kadın.
- * Köşe yazarlarının sadece yüzde 12’si kadın.
- * Siyasi tartışma programı yapan kadın hiç yok.
- * Televizyonların ana haber bültenlerinin yönetim kadrolarının yüzde 16’sı kadın. Ana haber bülteni yorumcusu kadın ise hiç yok.
- * Tüm medyada kadınların hak mücadele- leri ve eylemlerinin yer alma oranı sadece % 3.

SATIR ARALARINA SIKIŞMAYACAĞIZ.

Türkiye’de medya erkek egemenliğinde... Karar anında, ilke- niye göre hareket eden erkekler, gündem belirleyen erkekler, haber yorumcuları, konu mankeni, cinsel nesne olarak gösteriliyor ya da tamamen yok sayılıyor. Medya yöneticilerinin tamamen erkek olması, kadınlar medyanın, ya arka sayfa güzeli, ya üçüncü sayfa- kurbanı, ya da bütün haberlerinin konu mankeni olarak yer- alıyor. Bu gibi değışken kadın gözümlü medyanın dışardaki...

“İğne Deliğinden Sızan Işık”

Adana Ada Sokağı Lisesi’nde kurulan bir atölyede fotoğraf makinesi sahibi olmaları olanaksız öğrenciler, üzerlerine delik açılmış konserve kutularını ve benzer nesneleri kullanarak İğne Deliği düzenekleri yaratırlar... 33 genç fotoğrafçıdan “İğne Deliği Fotoğrafları”, İstanbul Modern Sanat Müzesi’nde sergilendi.

Adana Fotoğraf Amatörleri Derneği (AFAD) üyesi ve Adana Tepebağ Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olan Nuri Gürdil, 2006 yılının Eylülünde, okulunda bir fotoğraf atölyesi kurar. Amacı, öğrencilerinin yaratıcı, paylaşımcı, üretken ve mutlu olmalarıdır. Adana Ada Sokağı Lisesi’nde kurulan bu atölyeye katılan öğrencilerin, başlangıçta fotoğraf makinesi sahibi olmaları olanaksızdır. Sorun “iğne deliği” tekniği (Pinhole) ile çözülür. Üzerlerine delik açılmış konserve kutularını ve benzer nesneleri kullanarak İğne Deliği düzenekleri yaratırlar.

Nuri Gürdil’in sergi panosunda yer alan kısa açıklaması şöyle:

“Fotoğraf için yalnızca bir karanlık kutunun yeterli olduğu ilkesinden yola çıkarak, Adana’nın çeşitli ilköğretim okullarında ve liselerinde okuyan bir grup genç ile Pinhole fotoğraf tekniğiyle anıtsal yapıları fotoğrafladığımız bu çalışma, gençlerin fotoğrafa başlamasının, sanatla ve sanatçılarla tanışmasının, dünyaya ve yaşadıkları kente farklı bakmaya başlamalarının da öyküsü aslında.”

Adana Ada Sokağı Lisesi’nde kurulan ve Tepebağ Lisesi’nde süren fotoğraf atölyesi, Adana’daki okullara örnek olur. Bu fotoğraf çalışmaları Seyhan, Pozantı, Yüreğir ilçelerindeki

10 ayrı okula da yayılır.

İğne deliği fotoğraflarında, fotoğraf makinesindeki objektifin yerini 0.25-1 mm çapında bir iğne deliği alır. Işık bu delikten geçerek, karanlık ortam sağlayan kutunun içinde bulunan, ışığa duyarlı film ya da kart üzerinde bir görüntü oluşturur. Işık geçirmeyen her kapalı ortam, bir iğne deliğinden sızan ışıkla karanlık odaya dönüşebilir. Yararlanılan iğne deliği düzenekleri de eserlerle birlikte sergileniyor ve dikkat çekiyor:

* Duyarlı bir yüzeye sahip fotoğraf kağıdı doğrudan bant kutusuna yerleştirilmiş ve dış görüntü gün ışığında negatif olarak kağıt üzerine kaydedilen iğne deliği düzeneği,

* 6x6 ve 6x9 filme çekim yapabilen parfüm seti kutusundan yapılmış iğne deliği düzeneği,

* Otomobillerin, ön tekerlek bağlantı bölümünde bulunan rot başıyla yapılmış, oynar başlı, üçayak ve yuvarlak helva kutusundan yapılmış iğne deliği düzeneği.

Sergi küratörü Engin Özendes, “İğne Deliği Fotoğrafları” sergisinin, toplumsal bir projeye destek vermek ya da Anadolu insanının fotoğrafla ilişkisini vurgulamak gibi sanat dışındaki amaçlarla değil, bu genç fotoğrafçıların ellerinden çıkan fotoğrafların yüksek bir estetik değere sahip olması ve fotoğraf sanatının son derece

33 Genç Fotoğrafçıdan
İĞNE DELİĞİ
FOTOĞRAFLARI
PINHOLE
PHOTOGRAPHY by
33 Young Photographers

önemli, tarihsel bir dönemine işaret etmesi nedeniyle İstanbul Modern'de yer aldığını vurguluyor. Sergide, genç fotoğrafçıların gözünden, Adana ve çevresinde bulunan önemli tarihi yapıları izliyoruz. Camiler ve kiliseler göze çarpıyor ilkin. Kaleler ve köprüler kaplamış İstanbul Modern'in duvarlarını. Taşköprüler... Bu fotoğrafları çekerken ne düşündüklerini merak ediyorum. İki yakayı birleştiren güzelim taş köprüleri ve düşmandan koruyan kaleleri. Köprüler birleştirmiş insanları, kavuşturmuş sevenleri. Ya kaleler koruyabilmiş mi insanları? Adana Pozantı De-

mir yolu (Alman) evleri, tarihi Tepebağ evleri ve Mersin'den tarihi Tarsus evleri, Hatay'dan Antakya evlerinin fotoğraflarını izliyoruz. Sonra, Demiryolu Bakım Deposu, Adana'nın tarihi Kız Lisesi ve kütüphanesi fotoğraflarını. Mersin'de antik kent ve tapınak fotoğrafları da çekmişler. Hepsi çok güzel. Sergiyi gezen gençler umutlandırıyor insanı. Kültür ve sanatın yaşadığımız hayatı anlamak ve değiştirmek için vazgeçilmez olduğunu hep söyleriz, hem kişisel, hem de toplumsal anlamda. Ama hayatımızda ne kadar yer alabiliyor, neyi, ne kadar

paylaşabiliyoruz? Ne yapmalı, ne yapmalı ki kum torbası yerine kullanılsın işçi sınıfının bedenleri. Yaşları 18 civarında olan 33 genç fotoğrafçı içinde, kız öğrenciler; Rezzan, Fatma Bal, Hatice, Fatma Çevik, Beyhan, Ece, Seher, Ezgi, Cemile, Elem var. Nuri öğretmenle, bir radyo programında yapılan söyleşide, kız öğrencilerin atölyeye katılabilmeleri için ebeveynlerini ikna çabasını dinlemiştim. Erkek egemen bir toplumda kadının insan haklarını kullanabilmesi için ek çaba gerektiğini unutmadığı için, bu çalışma daha da değerli, bütünlüklü bir bakışı yansıtıyor.

Tarihte İğne Deliği

İğne deliği tekniğinin tarihi, pek çok konu ile ilişkilidir.

** Bu ilke ilk kez, M.Ö. 5. yüzyılda Çin'de kullanılmış.*

** M.Ö. 4. yüzyılda Aristoteles'in konu ile ilgili açıklamaları bulunuyor.*

** M.S. 10. yüzyılda, Iraklı fizikçi ve matematikçi Alhazen karanlık kutuda görüntünün nasıl oluştuğu ile ilgili araştırmalar yapar.*

** 1475'te, Rönesans'ın ünlü matematikçisi Paolo Toscanelli, Floransa'da bulunan bir katedralin penceresindeki minik deliğe bronz bir halka yerleştirir. Güneşli günlerde, gün ışığı bu küçük halkadan geçerek, katedralin tabanında bir görüntü oluşturur ve bu görüntünün oluşma süreci zamanın belirlenmesi için kullanılır.*

** İğne deliği yöntemi, Leonardo da Vinci, Rene Descartes, Albrecht Dürer ve Isaac Newton gibi pek çok isim tarafından araştırma aracı olarak kullanılır.*

** 1850'de, İskoç bilim adamı Sir David Brewster, ilk iğne deliği fotoğrafını elde eder ve "iğne deliği" adını da o verir.*

Evet, mutfakta birileri var...

Hazırlayan: Selgin Zırlı Kaplan

Patlıcansız yaz geçer mi?

Kuraklığın sonucunda patlıcan üretiminin düştüğü, bu nedenle fiyatların arttığı söyleniyor. Bu, bizi patlıcan yemekten alıkoyabilir mi bilmem, bildiğim bir şey var o da patlıcan mevsiminin gelmesini her sene sabırsızlıkla beklediğim. Bir güneşli olarak patlıcansız bir yaz mutfağı düşünemeyenlerdenim. Kızartmasından tutun da omeletlere, makarnalara varıncaya kadar her şeye patlıcan katmak mümkün. İster haşlayın, ister közleyin, ister fırında, ister tavada, ister kuru, ister taze... Pekçok patlıcanlı yemek tarifi bulmak mümkün. İşte sizin için seçtiğimiz değişik birkaç tarif...

Kaşarlı Patlıcan Çorbası

Malzemeler: Bir adet büyük boy patlıcan, 1 orta boy kuru soğan, 1 diş sarımsak, 1 yemek kaşığı zeytinyağı, 2 su bardağı haşlanmış tavuk suyu (veya et suyu), 1 avuç maydanoz yaprağı, 1/3 paket hazır krema, 1 adet limonun suyu, 1 çaykaşığı tuz, 2 yemek kaşığı rendelenmiş kaşar peyniri

Yapılışı: Derin bir tavada ince kıyılmış soğan ve sarımsağı ölünceye kadar kavurun. Tamamen soyulmuş ve küp şeklinde doğranmış patlıcanları ekleyip yaklaşık yarım saat, patlıcanlar ezilecek kıvama gelinceye kadar kavurun. Tuzu ve tavuk suyunu ekledikten sonra, orta ateşte 5 dakika süreyle iyice karıştırarak kaynatın. Pürüzsüz bir kıvam elde etmek için blendırdan geçirirmeden önce biraz ılıtın. Tekrar tavaya koyup kabarmaya başlayıncaya kadar ısıtın. Başka bir kaptaki ince kıyılmış maydanozu ve limon suyunu kremayla iyice karıştırın. Isıttığınız karışımı kaselere yerleştirdikten sonra üzerine rendelenmiş kaşar, kaşarın üzerine kremalı maydanozlu karışımdan bir kaşık koyarak süsleyin. Çorbanız hazır, afiyet olsun...

Domatesli Patlıcan Közleme

Malzemeler: 2 adet patlıcan, 3 adet kırmızı dolmalık biber, 1 adet yeşil dolmalık biber, 2 adet orta boy domates, 3 diş sarımsak, maydanoz yaprağı, 2 yemek kaşığı üzüm sirkesi, 6 yemek kaşığı zeytinyağı, tuz

Yapılışı: Patlıcanları, domatesleri ve biberleri önceden 220 derece ısıttığınız fırında iyice közleninceye kadar 40 dakika pişirin. Közlendikten sonra fırından çıkartarak biraz soğutun, ardından tüm malzemelerin kabuklarını soyun. Kabuklar soyulduktan sonra malzemenin tamamını küçük küçük doğrayın, kıyılmış sarımsağı ekleyip karıştırın. İyice karıştırdıktan sonra üzerine zeytinyağını, üzüm sirkesini ve tuzu ekleyin, tekrar karıştırın. Karışım soğuduktan sonra servis edilebilir. Kaselere veya tabaklara dağıttıktan sonra üzerine maydanoz yaprağı koyarak süsleyebilirsiniz. Afiyet olsun.

ÇAY SAATİ ÇİKOLATALI TOPLAR

Malzemeler: 200 ml krema, 75 gram beyaz çikolata, 75 gram bitter çikolata, 1 paket burcak bisküvi, tarçın, yarım su bardağı çekilmiş ceviz, badem, fındık, portakal veya limon rendesi **Süslemek için:** Hindistan cevizi rendesi, kakao, susam

Yapılışı: Küçük bir tencerede kremayı ısıtın. Çikolataları parçalayarak sıcak kremanın içinde eritin. Birkaç saat buzdolabında bekletin. Bisküvileri ufalayarak tarçın, ceviz (fındık veya badem de olabilir) ve portakal kabuğu rendesini (veya limon kabuğu rendesi) de kremanın içine ekleyip habur kıvamına gelinceye kadar yoğurun. Karışımı küçük parçalar halinde alıp elinizle top haline getirin. Üzerini hindistan cevizi rendesi veya susam, artı kakao ile kaplayın. Çikolatalı toplarınız hazır. Afiyet olsun...

Patlıcanı tanıyalım...

Bugüne dek anavatanı ABD olarak bilinirken, geçtiğimiz günlerde Denizli'deki antik Leodikya kazısında bulunan taş kabartmalarda patlıcan resmi bulunmasıyla patlıcanın anavatanı şimdilik Denizli olarak tahmin ediliyor.

Besin Değeri: 100 gram taze patlıcanda besin olarak 1,1 gram protein, 5,5 gram karbonhidrat, 2 gram yağ, 37 miligram fosfor, 15 miligram kalsiyum, 1 miligram demir, 1 miligram sodyum, 15 miligram potasyum; ayrıca bir miktar A, B1, B2, B3, B6 ve C vitaminleri bulunur.

100 gram kurutulmuş patlıcanda ise 13.7 gram protein, 49 gram karbonhidrat, 2.3 gram yağ bulunur.

Sağlığa Faydaları: Damarları, yüksek kolesterolün kötü etkilerinden korur. İstemsiz kasılmaları önleyen maddeler içerir. Lifler sayesinde hazımsızlığı önler.

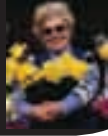
Tüketirken Dikkat Edilmesi Gerekenler: Olgunlaşmamış patlıcanda bulunan Solanin adlı madde zehirlenmeye yol açtığından pişirilmeden yenmemesi

ge - re - k i r . Ayrıca sindirilmesi diğer sebzelere göre daha zor olduğu için bebeklere yedirilmesi daha uygundur.

Tüketim İçin En Uygun Aylar: Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları, patlıcanın tüketilmesi için en uygun aylardır.

Cemile Teyze'nin MUTFAĞINDAN

İstanbul bu yazın en sıcak günlerini Ağustos ayının ikinci yarısına yakın yaşıyor. "Ohh ne güzel Temmuz'u atlattım, artık bir 15 gün daha dayanırım arkadaşan gelir benim baharım" diyordum ki, tüm nemi ile bastırdı sıcaklar.

Annem gibi ben de "yaprak bile kıpırdamıyor" diyorum herkese... Durumun vehametini Türkçenin olanaklarını kullanarak ve anlamlı cümleler kurarak ifade edebilecek halde değilim.

Yurdum insanının kalıp sözcükleri vardır, evlilik, doğum, ölüm yaşamın bize dayattığı veya bizim seçtiğimiz her hale uygun, meğer ne kullanışlıymış...

Çok mu sıcak; "Yaprak bile kıpırdamıyor", çok mu soğuk; "iliklerim dondu", çok

mu mutlusunuz; "mutluluktan göklere uçuyorum", çok mu üzöldünüz; "üzüntüden geberdim"... Uzattıkça, uzatabilirsiniz listeyi.

Anlamaya ve anlatmaya çalışırken bir şeyleri, birilerini kırmama, üzme kaygısıyla uygun sözcükler ve kelimeler bulmaya vakfetmişken yıllarınızı, bulamadığınız durumlarda, susup, ölü gözlerle bakarken çevrenize veya kendi sözcüklerinizle sırüstü düşürürken kendinizi, başkaları kalıplarını atarak önlerine insanların, iş, meslek, aile, kariyere dalıyorlarmış. Her yan "başarılı" insanla dolu.

Her başarılı kadının arkasında bir erkek, her başarılı erkeğin yanında bir kadın olduğu gibi, öğrenmenin de yaşı yokmuş.

Güzel günler göreceğiz...

Ama, "Yaprak bile kıpırdamıyor" şimdilik yeter... Küçük boyda bir not defterim var... Onu hayatımı kolaylaştıracak kalıplar defteri yapmalıyım.

Yukarıdaki gibi sıralayacağım hepsini...

Uygun durumda; çıkaracağım, dayayacağım milletin önüne...

Ne müthiş bir zaman kazanımı... Alacam yanıma görümcemi, gideceğim adaya, büyük olanına, Burgaz olanına, Heybeli olanına... İçecem limonlu çayımı, sokacağım suya romatizmalı bacaklarımı.

Size benim şairim olan, İngeborg Bachmann'dan bir şiir yazacağım, Ahmet Cemal'in Türkçeye kazandırdığı. Şairimiz Avustur-

yalıdır... "Faşizim iki insan arasındaki ilişkide başlar" cümlesini kuran kadındır. Mutsuzluk şiiri olarak algılamayın lütfen, iyi okuyun, ışığın parladığı yeri göreceksiniz sevgili kızlarım....

Rondo

Rondo- sevgi bazen yok olur

sönüşünde gözlerin,
ve sönmüş gözlerine
bakarız sevginin.

Dokunur kirpiklerimize duman,
kraterden yükselen soğuk;
sadece bir defa tuttu
nefesini, korkunç boşluk.

Ölü gözleri
gördük ve unutmadık asla.
Sevgidir en uzun süren
ve tanımaz bizi bir daha.

Ev kadınlarından farklı bir örgütlenme:

Petrol-İş Bandırma Kadın Komisyonu

